

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Jan Kotula

**Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách
se zaměřením na rozhodčí doložku**

Rigorózní práce

Olomouc 2013

Já níže podepsaný Mgr. Jan Kotula, autor rigorózní práce na téma Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách se zaměřením na rozhodčí doložku, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 772 00 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogu, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačním systému UP, a to včetně adresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb UP. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Informačním centrem UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci dne 1. května 2013

.....
Mgr. Jan Kotula

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách se zaměřením na rozhodčí doložku vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 1. května 2013

.....
Mgr. Jan Kotula

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Blance Vítové, Ph.D., LL.M. za ochotu, vstřícnost a odborné rady, které mi pomohly při vytváření této práce.

Mé poděkování dále patří JUDr. Ladislavu Piterkovi, který mi již po několik let umožňuje spolupracovat na řešení spotřebitelských případů v jeho advokátní kanceláři.

Každý z nás je spotřebitelem.

John F. Kennedy, 1962

Obsah

Obsah.....	6
Seznam použitých zkratk.....	9
1 Úvod.....	11
2 Zákaz některých smluvních ujednání.....	14
2.1 Význam evropského původu právní úpravy ochrany spotřebitele v českém právním řádu.....	14
2.1.1 Přímý účinek směrnice.....	14
2.1.2 Nepřímý účinek směrnice.....	15
2.1.3 Odpovědnost státu za neprovedenou či nesprávně provedenou směrnicí.....	15
2.2 Problematické terminologické aspekty ochrany spotřebitele.....	16
2.2.1 Spotřebitel.....	16
2.2.2 Průměrný spotřebitel.....	18
2.2.3 Dodavatel.....	20
2.2.4 Spotřebitelská smlouva.....	22
2.3 Nástroje omezení autonomie vůle v občanském zákoníku.....	24
2.4 Zákaz některých smluvních ujednání dle § 55 a § 56 ObčZ v komparaci se směrnicí 93/13.....	24
2.5 Test přiměřenosti dle občanského zákoníku.....	29
2.5.1 Značná nerovnováha práv a povinností.....	30
2.5.2 Újma spotřebitele.....	31
2.5.3 Přiměřenost (dobrá víra dle občanského zákoníku).....	31
2.5.4 Výjimky z testu přiměřenosti.....	33
2.5.5 Srozumitelnost.....	34
2.6 Otázka aplikace testu přiměřenosti na procesní ujednání.....	36
2.7 Demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání.....	37
2.8 Otázka neplatnosti nepřiměřených ujednání.....	39
2.8.1 Neplatnost nepřiměřených ujednání dle směrnice 93/13.....	39
2.8.2 Neplatnost nepřiměřených ujednání dle občanského zákoníku.....	41
3 Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení.....	45
3.1 Obecně k rozhodčímu řízení.....	45
3.2 Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení do 31. března 2012.....	47
3.2.1 Přípustnost řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení do 31. března 2012.....	47

3.2.2	Rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání do 31. března 2012	50
3.2.3	Procesní aspekty	54
3.3	Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení od 1. dubna 2012	56
3.3.1	Obecné změny zákona o rozhodčím řízení provedené zákonem č. 19/2012 Sb.	57
3.3.2	Změny zákona o rozhodčím řízení provedené zákonem č. 19/2012 Sb. vztahující se k ochraně spotřebitele	58
3.4	Rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání od 1. dubna 2012?	61
3.5	Zhodnocení novely a úvahy <i>de lege ferenda</i>	62
4	Některá smluvní ujednání, která lze považovat za nepřiměřená	66
4.1	Volba obchodního zákoníku	66
4.1.1	Obecný úvod	66
4.1.2	Volba obchodního zákoníku jako nepřiměřené ujednání	69
4.2	Smluvní pokuta	72
4.2.1	Obecně	72
4.2.2	Smluvní pokuta jako nepřiměřené ujednání	72
4.3	Další možná nepřiměřená ujednání a ujednání jednostranně se odchylojící v neprospěch spotřebitele	74
5	Ochrana spotřebitele v novém občanském zákoníku	77
5.1	Obecné změny právní úpravy ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku	77
5.2	Nepřiměřená ujednání v novém občanském zákoníku	80
6	Závěr	82
7	Seznam použitých zdrojů	84
7.1	Knižní zdroje a sborníky	84
7.2	Časopisecké zdroje	86
7.3	Soudní rozhodnutí	89
7.3.1	Soudní rozhodnutí soudů České republiky	89
7.3.2	Soudní rozhodnutí soudů Slovenské republiky	91
7.3.3	Soudní rozhodnutí soudů Rakouské republiky	92
7.3.4	Soudní rozhodnutí soudů Německé republiky	92
7.3.5	Soudní rozhodnutí soudů Velké Británie	92
7.3.6	Soudní rozhodnutí Soudního dvora	92
7.4	Právní předpisy	93
7.4.1	Právní předpisy České republiky	93
7.4.2	Právní předpisy Evropské unie	95

7.4.3 Zahraniční právní předpisy	95
7.5 Ostatní zdroje.....	96
8 Shrnutí, klíčová slova	97
8.1 Summary.....	97
8.2 Shrnutí	98
8.3 Klíčová slova	99
8.4 Key words.....	99
9 Příloha.....	100
9.1 Příloha č. 1	100

Seznam použitých zkratk

OSŘ, občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ, občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZvZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 367/2000 Sb.
ObchZ, obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOchrS, zákon o ochraně spotřebitele	zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
ZoŘŘ, zákon o rozhodčím řízení	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů
ZoŘŘvZ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění zákona č. 466/2011 Sb.
FinArbZ, Zákon o finančním arbitrovi	zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů
InsZ, insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
Živnostenský zákon, ŽivZ	zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů
NOZ, nový občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SmR93/13, směrnice 93/13	Směrnice Rady 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
Návrh SmR, návrh směrnice o právech spotřebitelů	Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů ze dne 8. října 2008, [KOM (2008)] 614 v konečném znění
Směrnice o právech spotřebitelů	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU, o právech spotřebitelů
SmR2005/29/ES, směrnice o nekalých obchodních	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES, o nekalých obchodních praktikách

1 Úvod

Ochrana spotřebitele se za dobu více než dvanácti let¹ stala pevnou součástí právního řádu České republiky a stále prochází nezbytným vývojem. V době zrychlujícího se procesu kontraktace, agresivních obchodních praktik, ale i častého uzavírání adhezních smluv, dobře připravených předem ze strany dodavatele, jsou ustanovení chránící spotřebitele esenciální podmínkou realizace principu ochrany slabší strany a zajištění vyrovnanosti vztahu spotřebitel – dodavatel. Na druhé straně je potřeba zdůraznit, že i ochrana spotřebitele má své meze a nesmí se stát prostředkem pro šikanózní jednání ze strany spotřebitele.² Potřeba vhodně nastavené úrovně ochrany spotřebitele tak nabývá stále více na významu, a je proto potřeba ji přikládat náležitou pozornost.

Právní úprava nepřiměřených ujednání umožňující individuálně posuzovat jednotlivá ujednání smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a dodavatelem, se jeví jako vhodné východisko soukromoprávní ochrany spotřebitele. Tento způsob ponechávající značný interpretační prostor umožňuje aplikujícímu soudci realizovat tak zvané „*law in action*“.³ V některých případech však ustanovení chránící spotřebitele nebývají stále aplikovaná soudní praxí dostatečně. Tato situace nastala například v případě rozhodčích doložek, které bývaly častou součástí spotřebitelských smluv. Aplikační praxe často rezignovala a rozhodčí doložky z pohledu přiměřenosti neposuzovala, ačkoliv již existovala judikatura Soudního dvora k této problematice.⁴ Tento stav vyústil v situaci, kdy se prostřednictvím změny judikatury ve vztahu k tak zvaným arbitrážním centrům⁵ našel paušální nástroj k zneplatnění rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách. K narovnání stavu došlo až novelou zákona o rozhodčím řízení provedenou s účinností od 1. dubna 2012,⁶ která vymezila přesné

---

¹ Za milník soukromoprávní ochrany spotřebitele v ČR můžeme považovat datum 1. ledna 2001, kdy nabyl účinnosti zákon č. 367/2000 Sb., který novelizoval občanský zákoník a zavedl do něj institut spotřebitelských smluv. Nutno podotknout, že již před účinností této novely měly dle Ústavního soudu ČR obecné soudy cestou výkladu jednoduchého práva poskytnout ochranu „*de facto*“ spotřebitelů. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06. Více k výkladu českého práva před vstupem do EU například v MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 178 – 180.

² Blíže k tématu DOHNAL, Jakub. Obrana spotřebitele, nebo bránění obchodnímu styku? *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 66 – 69 nebo SOKOL, Tomáš. Nepříjemné mrazení v zádech [online]. epravo.cz, 26. září. 2008 [cit. 1. května 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/neprijemne-mrazeni-v-zadech-55222.html>>.

³ Viktor Knapp k tomuto pojmu uvádí, že „*Soudce je tedy zákonem vázán v tom smyslu, že nesmí rozhodnout v rozporu s ním, obecná právní norma mu však dovoluje, aby při rozhodování konkrétního případu postupoval jako spoluvůrce toho práva, které ve společnosti skutečně platí, tedy toho, které se zpravidla nazývá law in action.*“ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 190.

⁴ Blíže viz podkapitola 3.2 této práce.

⁵ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

⁶ Novela zákona o rozhodčím řízení byla provedena zákonem č. 19/2012 Sb.

podmínky projednávání spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení. Vývoj ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení lze označit za nešťastný, na druhé straně může být poučením pro řešení podobných situací do budoucna.

Tato rigorózní práce se zaměřuje na nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách, součástí práce je porovnání české právní úpravy se směrnicí 93/13 a s německou právní úpravou. Pozornost autora je zaměřena rovněž na úpravu ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku, který je již součástí českého právního řádu a v blízké době nabude účinnosti.⁷ Práce je dále zaměřena na aktuální problematiku řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení v návaznosti na zmíněnou novelou zákona o rozhodčím řízení.

V rámci rigorózní práce by měla být potvrzena teze, že směrnice 93/13 nebyla správně implementována do českého právního řádu. Tvrzení, že spotřebitelské spory bylo možné rozhodovat v rozhodčím řízení před poslední novelou zákona o rozhodčím řízení, je další vytyčenou tezí. Cílem této práce je však nejen poukázat na nedostatky české právní úpravy, ale zejména nalézt jejich možné řešení a případně přednést návrhy *de lege ferenda*. Snahou autora je také zabývat se praktickými aspekty, které přináší soukromoprávní ochrana spotřebitele, a také přinést pohled na méně často diskutované aspekty ochrany spotřebitele.

Mezi hlavní použité zdroje řadí autor rigorózní práce primární zdroje reprezentované českými, ale i zahraničními právními předpisy, včetně příslušné judikatury a důvodových zpráv. Dále byly při psaní této práce využity sekundární zdroje zastoupené českou a zahraniční odbornou literaturou v podobě knižních publikací, článků v odborných periodikách a sbornících. Autor s potěšením konstatuje, že v poslední době vyšlo několik monografií, které se problematikou ochrany spotřebitele zabývají.⁸ Přes částečné zpracování problematiky, které navíc přináší nové otázky,⁹ je téma dle autora stále aktuální, a to i s ohledem na neustálý vývoj právní úpravy a soudní praxe.

Vzhledem k vytyčeným cílům bude v rámci analyticko-kritické metody využit systematický, jazykový, teleologický a logický výklad.

Rigorózní práce je s ohledem na přehlednost a logickou strukturu členěna celkem do šesti kapitol. Druhá kapitola, která navazuje po úvodu, se zabývá významem evropského původu právní úpravy ochrany spotřebitele v českém právním řádu, čímž poskytuje nezbytný

---

⁷ Termín účinnosti nového občanského zákoníku je stanoven na 1. ledna 2014.

⁸ Například CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 331 s., VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011. 204 s. nebo BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 625 s.

⁹ Například otázka použití kritéria průměrného spotřebitele – viz BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím...*, s. 54 - 55.

teoretický základ pro další výklad. Součástí druhé kapitoly je dále rozbor problematických terminologických aspektů, které souvisí s vymezením rozsahu aplikace právní úpravy. Za zmínku stojí podkapitola 2.2.2, která se věnuje tématu průměrného spotřebitele. Součástí druhé kapitoly je také ucelené pojednání o nepřiměřených ujednáních, včetně testu přiměřenosti a komparace s úpravou ve směrnici 93/13 a německou právní úpravou. Pozornost by měl čtenář věnovat i podkapitole 2.6, která se zabývá otázkou aplikace testu přiměřenosti na procesní ustanovení.

Kapitola třetí je zaměřena na ochranu spotřebitele v rozhodčím řízení ve dvou obdobích, do 31. března 2012 a od 1. dubna 2012, s ohledem na zásadní novelu zákona o rozhodčím řízení. Ve čtvrté kapitole je aplikován test přiměřenosti na frekventovaná smluvní ujednání, jež se vyskytují ve spotřebitelských smlouvách. Pátá kapitola je věnována rozboru právní úpravy ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. Šestá kapitola obsahuje shrnutí nedostatků české právní úpravy, zhodnocení právní úpravy novelizovaného zákona o rozhodčím řízení, nového občanského zákoníku, ale i naplnění cílů rigorózní práce. Následuje bibliografie, shrnutí rigorózní práce, seznam klíčových slov a příloha.

Rigorózní práce vychází z právních předpisů účinných k 1. březnu 2013.

2 Zákaz některých smluvních ujednání

2.1 Význam evropského původu právní úpravy ochrany spotřebitele v českém právním řádu

V případě ochrany spotřebitele nelze přehlédnout její evropský původ vyplývající z implementace sekundárního práva EU. Zásada minimální harmonizace pak v praxi přináší různou transpozici směrnic do národních úprav. Setkáváme se tak místy s odlišným výkladem pojmů a ustanovení užitých ve směrnicích. Toto však není vždy záměrem a občas se jedná o důsledek nesprávného překladu či jiného legislativního pochybení.

V rámci Evropské unie došlo k vytvoření několika doktrín, pomocí kterých lze částečně eliminovat tyto nežádoucí jevy – přímý a nepřímý účinek směrnic a náhrada škody za špatně provedenou směrnicí. Zmíněné doktríny poskytují možnosti sjednání nápravy osobám, které považují směrnice za neprovedené, provedené nesprávně či nedostatečně. V případě, že soudy váhají s výkladem určitého pojmu, mají možnost zažádat o výklad sekundárního práva EU před Soudním dvorem.

Domnívám se, že tento význam evropského původu ochrany spotřebitele bývá v praxi bohužel opomíjen.

2.1.1 Přímý účinek směrnice

V případě směrnic dochází pouze k vertikálnímu přímému účinku¹⁰ za splnění tří základních podmínek. Tou první je konstrukce směrnice dle kritérií *Van Gend en Loos*, to jest především jasnost, preciznost a bezpodmínečnost směrnice. Dalším požadavkem je marné uplynutí lhůty k provedení směrnice. Poslední podmínkou je, že bezprostřední aplikací směrnice nedojde k uložení povinnosti jednotlivce. Jsou-li tato kritéria splněna, může se jednotlivec dovolávat svých práv vůči členskému státu.¹¹

Pro spotřebitele by však byl daleko významnější horizontální přímý účinek, který doposud směrnicím, na rozdíl od nařízení, přiznán není.

---

¹⁰ Přímý vertikální účinek směrnic byl poprvé přiznán v Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn v. Home Office*, C-41/74, Sb. rozh. (1974) s. 01337. Naopak horizontální přímý účinek byl rozhodnutím Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. února 1986, *M. H. Marshall proti Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)*, C-152/84, Sb. rozh. (1986) s. 00723, odmítnut.

¹¹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1- Ústavní základy evropské unie*. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 126 - 130.

2.1.2 Nepřímý účinek směrnice

Naopak pro spotřebitele daleko významnější a v praxi použitelnější je nepřímý účinek směrnice,¹² neboli „*povinnost orgánů členských států aplikujících právo ES interpretovat vnitrostátní právo ve světle, znění a účelu normy komunitárního práva, tj. zajistit eurokonformní výklad*“¹³ vnitrostátních právních předpisů v souladu s duchem neprovedené nebo nenáležitě provedené směrnice.“¹⁴

Toto doktrína umožňuje redukovat negativní projevy nesprávně transponované směrnice a zajistit naplnění jejího účelu a smyslu. Ve vztahu k právní úpravě spotřebitele v České republice jí lze přisuzovat velký význam, neboť tuzemská právní úprava obsahuje množství nepřesností, které lze takovým vkladem alespoň částečně eliminovat. Povinnost eurokonformního výkladu vyplývá také z čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR.¹⁵

Nutno podotknout, že v praxi¹⁶ jsme se mohli setkat s eurokonformním výkladem v oblasti ochrany spotřebitele v souvislosti s § 55 odst. 2 ObčZ ve znění od 1. ledna 2001 do 31. července 2010, který přikládal nepřiměřeným ujednáním pouze relativní neplatnost a byl tak v rozporu se smyslem směrnice 93/13.¹⁷

S požadavkem výkladu národních právních předpisů ve světle přesného znění a účelu směrnice 93/13 se lze velmi často setkat v rozhodovací činnosti Soudního dvora¹⁸ v oblasti ochrany spotřebitele.¹⁹

2.1.3 Odpovědnost státu za neprovedenou či nesprávně provedenou směrnici

Jednotlivec má kromě předchozích možností právo požadovat náhradu škody od členského státu za nesprávně implementovanou směrnici. Možnost náhrady škody přichází v úvahu zejména v případě, kdy nelze vynutit použití směrnice, například z důvodu neexistence přímého horizontálního účinku směrnice, nebo není-li směrnice implementována

¹² Poprvé vymezeno v Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 10. dubna 1984, *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen*, C-14/83, Sb. rozh. (1984), s. 01891.

¹³ Blíže k pojmu eurokonformního výkladu MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 174 - 180.

¹⁴ ŠÍŠKOVÁ, STEHLÍK: *Evropské právo I- Ústavní základy...*, s. 132.

¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04.

¹⁶ Příkladem eurokonformního výkladu § 55 a § 56 ObčZ ve znění do 31. července 2010.

¹⁷ Absolutní neplatnost nepřiměřených ujednání se dovozuje právní teorie a praxe z čl. 6 odst. 1 SmR93/13, viz podkapitola 2.8 této práce.

¹⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA proti José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Vinas Feliú (C-244/98)*, Věc C-240/98 až C-244/98, Sb. rozh. (2000) s. I-04941, výrok II.

¹⁹ K opatrnému eurokonformnímu výkladu nabádá Luděk Lisse, viz LISSE, Luděk. K otázce tzv. eurokonformního výkladu (obecně i zvláště ve vztahu k rozhodčím doložkám). *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 3, č. 2, s. 49 – 52.

vůbec. Jednotlivci tak může vzniknout škoda, a pokud splní podmínky judikované Soudním dvorem,²⁰ má možnost domáhat se satisfakce.

Vzhledem k současné právní úpravě ochrany spotřebitele v České republice však může být problematické prokázat jeden z předpokladů odpovědnosti – závažné porušení směrnice. Zřejmě i z tohoto důvodu jsem se s žalobami na náhradu škody z důvodu pochybení při transpozici směrnic v oblasti ochrany spotřebitele doposud v ČR nesetkal.

2.2 Problematické terminologické aspekty ochrany spotřebitele

Na úvod výkladu druhé kapitoly je potřeba vymezit pojmy spotřebitel, dodavatel a spotřebitelská smlouva. Jejich legální definici sice nalzáme v § 52 ObčZ, avšak detailní vymezení těchto pojmů je nezbytné pro přesné stanovení okruhu společenských vztahů, na které se právní ochrana spotřebitele dle občanského zákoníku má vztahovat.

2.2.1 Spotřebitel

Občanský zákoník podává legální definici spotřebitele v § 52 odst. 3, kdy za spotřebitele považuje fyzickou osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní či jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Až do 1. srpna 2010, kdy nabyla účinnosti novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 155/2010 Sb., považovalo uvedené ustanovení za spotřebitele i právnickou osobu.²¹ Tato novela rovněž zakotvila novou definici spotřebitele i pro účely zákona o ochraně spotřebitele,²² čímž došlo ke sblížení pojmů spotřebitele v občanském zákoníku a v zákoně o ochraně spotřebitele. Tuto změnu ve vymezení spotřebitele hodnotím jako přínosnou s ohledem na její přiblížení definici ve směrnici 93/13,²³ která, jak můžeme jazykovým výkladem jednoznačně dovodit, považuje za spotřebitele fyzickou osobu.²⁴ Nelze

---

²⁰ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. listopadu 1991, *Andrea Francovich a Danila Bonifaci a další proti Italské republice*, C-6/90, Sb. rozh. (1991) s. I-05357, bod 40.

²¹ Občanský zákoník, ve znění od 1. ledna 2001 do 31. července 2010, vymezoval spotřebitele jako „Osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.“

²² Dle čl. 2 písm. a) ZOchrS se spotřebitelem rozumí fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

²³ Dle čl. 2 písm. b) SmR 93/13 se spotřebitelem rozumí fyzická osoba, jež ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, jež nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.

²⁴ Tuto skutečnost rovněž potvrdil Soudní dvůr ve své judikatuře - Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc proti Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl*, spojená věc C-541/99 a C-542/99, Sb. rozh. (2001) s. I-09049.

přehlednout, že tuto změnu navrhovala i právní teorie.²⁵ Přesto se v souvislosti s přijetím této novely objevil i názor,²⁶ že touto novelou může dojít ke snížení ochrany právnické osoby, neboť i právnická osoba může být při kontraktaci slabší stranou. Řešení, kterým by dle Markéty Selucké²⁷ bylo po vzoru Francie stejnou ochranu jako fyzické osobě poskytnout i právnické osobě tak zvanému „neprofesionálovi“, je, dle mého názoru, potřeba odmítnout. Mám za to, že takové řešení by s sebou přineslo mnoho nevýhod. Předně by taková úprava způsobila nejistotu dodavatele, zda se má spotřebitelskými ustanoveními řídit, neboť by bylo v případě právnické osoby podstatně složitější rozlišit, zda se jedná, či nejedná o profesionála. V konečném důsledku by mohla nastat situace, kdy by došlo k neopodstatněnému zvýhodnění právnické osoby nepodnikatele v rámci kontraktace, což by bylo v rozporu se smyslem ochrany spotřebitele. Právnická osoba je i nadále chráněna v rámci obecných ustanovení, typicky korektiv dobré mravy či poctivý obchodní styk, mimo to stále zůstává v platnosti § 262 ObchZ.²⁸ Ochrana skutečně „slabé“ právnické osoby nemusí být v konečném důsledku podstatně nižší. Domnívám se také, že, ač se zvláštní ustanovení ochrany spotřebitele nebudou na právnickou osobu vztahovat, může si soudce v konkrétním případě k interpretaci korektivu dobrých mravů pomoci ustanoveními ochrany spotřebitele.

S ohledem na skutečnost, že postavení spotřebitele je v závazkovém vztahu značně privilegované, dochází nezdědka ke zneužívání tohoto institutu osobami, které jednájí v rámci podnikatelské činnosti či přípravy na ni,²⁹ přesto se ale snaží vystupovat jako spotřebitel. Z tohoto důvodu nelze při posuzování otázky, zda se jedná o spotřebitele, striktně vycházet z jeho formálního postavení a je třeba se zabývat skutečným účelem jeho jednání v konkrétním závazkovém vztahu,³⁰ na což upozorňuje i Ústavní soud ČR.³¹ Tento názor

²⁵ Viz HULMÁK, Milan. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 467. nebo SELUCKÁ, Markéta. In ELIÁŠ, Karel a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář. § 1-487*, 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 324. Autorka mimo jiné zastává názor, že vymezení spotřebitele i jako právnické osoby je otázka čistě politická nikoliv právní.

²⁶ Podrobněji k problematice například PALLA, Tomáš. *Právnická osoba jako spotřebitel? Už ne* [online]. epravo.cz, 16. července 2010 [cit. 15. února 2013].

Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>.

²⁷ SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními rozdíly. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 513.

²⁸ K problematice aplikace § 262 ObchZ na právnickou osobu nepodnikatele více v podkapitole 4.1.1.

²⁹ Dle Soudního dvora se nejedná o spotřebitelskou smlouvu ani v případě, že osoba jedná v rámci přípravy na podnikatelskou činnost, viz Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl.*, C-269/95, Sb. rozh. (1997) s. I-03767, Výrok I.

³⁰ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 468.

³¹ Srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2012, sp. zn. I ÚS 1930/11-1. V tomto rozhodnutí ústavní soud upozornil, že u fyzické osoby, která má podnikatelské oprávnění, je potřeba zkoumat, zda v závazkovém vztahu vystupuje jako podnikatel, či nikoliv. Podnikatelské oprávnění totiž automaticky neznamená, že fyzická osoba nemůže v některých případech vystupovat jako spotřebitel.

nalezneme i v judikatuře slovenských soudu. Krajský soud v Trnavě³² zdůraznil, že k zodpovězení otázky, zda se jedná o spotřebitele, nestačí všeobecný údaj o povolání odběratele při uzavření smlouvy, který neposkytuje odpověď na otázku, jaké je povolání odběratele a jakou konkrétní souvislost s takovým povoláním či předmětem činnosti odběratele uzavření příslušné smlouvy má. Zdůraznil také, že v případě pochybnosti o tom, zda se jedná o spotřebitelskou smlouvu, má důkazní břemeno na prokázání nespotebitelského charakteru smlouvy dodavatel.

Za zmínku nepochybně stojí i rakouská a německá judikatura k pojmu spotřebitel. Rakouský Nejvyšší soud (Oberster Gerichtshof) dovodil, že pokud do soukromoprávního vztahu mezi dvěma nepodnikateli vstoupí na místo jednoho z nich podnikatel, jedná se od tohoto okamžiku o spotřebitelský vztah.³³ Naproti tomu v jiném rozhodnutí³⁴ judikoval, že spotřebitelský vztah k dříve uzavřené smlouvě o úvěru nevzniká okamžikem ukončení podnikatelské činnosti podnikatele. Významné je i rozhodnutí³⁵ německého Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof), kterým tento soud odmítl považovat kontrakt za spotřebitelskou smlouvu v případě spotřebitele, který předstíral, že je podnikatelem, protože jinak by s ním druhá strana neuzavřela smlouvu. Své rozhodnutí Spolkový soudní dvůr odůvodnil ochranou dobré víry podnikatele a odkázal na obecný princip „Věrnost a víra“ (*Treu und Glauben*) dle § 242 BGB.

Závěrem je třeba uvést, že novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 155/2010 Sb. přinesla rozšíření legální definice spotřebitele o další definiční znak „v rámci samostatného výkonu svého povolání“, čímž zúžila pojem spotřebitel.³⁶

2.2.2 Průměrný spotřebitel

S pojmem spotřebitel souvisí pojem průměrný spotřebitel. Přestože je toto měřítko doposud užíváno především v oblasti nekalé soutěže, nelze přehlédnout názor Alexandra Bělohávk, že „pro hodnocení nepřiměřenosti ujednání ve smlouvě má zvlášť zásadní význam kvalifikace tzv. „průměrného spotřebitele“ (obvyklého spotřebitele),

---

³² Usnesení Krajského soudu v Trnavě ze dne 31. května 2010, sp. zn. 10CoE/70/2010-42.

³³ Rozhodnutí Oberster Gerichtshof ze dne 6. září 2001, sp. zn. 2Ob198/01h.

³⁴ Rozhodnutí Oberster Gerichtshof ze dne 14. července 2005, sp. zn. 6Ob135/05d.

³⁵ Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 22. prosince 2004, sp. zn. VIII ZR 91/04.

³⁶ Pro zajímavost lze uvést, že směrnice o právech spotřebitelů uvádí, že spotřebitelem je „fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.“ Ačkoliv definice obsahuje další znak, kterým je řemeslo, nedomnívám se, že by doplnění tohoto definičního znaku bylo do definice spotřebitele nezbytné, neboť tento pojem lze, dle mého názoru, subsumovat pod podnikatelskou činnost, případně samostatný výkon povolání.

*kteřá co do hodnoticích kritérií jistě podléhá časovým změnám tak, jak se úroveň informovanosti spotřebitele logicky postupně zvyšuje.*³⁷

Dle mého názoru, je takto nastolená otázka použití pojmu průměrného spotřebitele v rámci posuzování nepřiměřenosti ujednání zásadní a zaslouží si bližší rozbor. Následující výklad se proto zaměřuje na objasnění pojmu průměrného spotřebitele a jeho možné použití.

Vymezení pojmu průměrný spotřebitel provedl poprvé Soudní dvůr ve svém rozhodnutí *Gut Springenheide*³⁸ v souvislosti s otázkou posuzování klamavosti sloganu, který se nacházel na obalu balení vajec. V tomto rozhodnutí Soudní dvůr dovedl v rámci odpovědi na položené předběžné otázky, že při posuzování klamavosti podobných tvrzení mají národní soudy vycházet „z předpokládaného očekávání, které reklama vyvolá u průměrného spotřebitele, jenž je přiměřeně dobře informovaný a rozumně pozorný a obezřetný.“³⁹ Toto vymezení pojmu průměrný spotřebitel lze považovat ze strany Soudního dvora za konstantní, neboť tento pojem byl obdobně použit i v dalších rozhodnutích.⁴⁰

V legislativě EU je pojem průměrný spotřebitel použit ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES, o nekalých obchodních praktikách, kde jsou v preambuli této směrnice uvedena kritéria průměrného spotřebitelem právě s odkazem na judikaturu Soudního dvora.⁴¹ Směrnice provádí konstrukci průměrného spotřebitele zjednodušeně jako spotřebitele běžného, dostatečně informovaného a rozumného. Současně však směrnice poukazuje na další okolnosti, ke kterým by při posuzování průměrnosti spotřebitele mělo být přihlédnuto. Jedná se zejména o sociální, kulturní a jazykové faktory a dále zohlednění cílové skupiny.

Obdobné použití hlediska průměrného spotřebitele se v souvislosti s nekalou soutěží užívá i v české soudní rozhodovací praxi.⁴²

Na první pohled lze tedy pojem průměrného spotřebitel přivítat, jako určité objektivní měřítko posuzování pro oblast nekalé soutěže. Naskýtá se otázka, zda by kritérium průměrného spotřebitele mělo být zohledněno i v oblasti posuzování nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách. V průběhu přípravy Nové směrnice o právech

³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím...*, s. 54 - 55.

³⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. července 1998, *Gut Springenheide GmbH and Rudolf Tusky v Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung*, C- 210/96, Sb. rozh. (1998) s. I-4657, bod 37.

³⁹ Tamtéž, bod 31.

⁴⁰ Viz například Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 13. ledna 2000, *Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v Lancaster Group GmbH*, C-220/98, Sb. rozh. (2000) s. I-00117, bod 32 nebo Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 8. září 2005, *CeWe Color AG & Co. OHG*, Spojené věci T-178/03 a T-179/03, Sb. rozh. s. II-3105, bod 28.

⁴¹ Viz bod 18 a 19 preambule SmR2005/29/ES.

⁴² Viz například Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. května 2012, sp. zn. 5 As 37/2011-111, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. července 2008, sp. zn. 4 As 90/2006-123 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2009, sp. zn. 23 Cdo 2032/2008.

spotřebitelů se vyskytl názor, že by bylo vhodné z důvodu právní jistoty vymezit vztah tohoto pojmu ke zmíněné směrnici.⁴³

Dle mého názoru, je potřeba v oblasti soukromého práva pracovat s kritériem průměrného spotřebitele velmi opatrně s ohledem na velmi individuální povahu spotřebitelských vztahů. Domnívám se, že v tomto směru zcela postačuje konstantní judikatura Soudního dvora definujícího průměrného spotřebitele jako spotřebitele běžného, což nám dává vodítko, ze kterého lze vycházet.

Tento argument lze, dle mého názoru, podpořit i s odkazem na provedená zkoumání chování spotřebitelů. Dovolím si tvrdit, že narůstající množství závazkových vztahů, do kterých běžný spotřebitel v dnešní době vstupuje, spotřebiteli ztěžuje možnost objektivně posuzovat každou nabídku. Richard Thaler například poukazuje na to, že ekonomické modely spotřebitelského chování selhávají nikoli z důvodu, že průměrný spotřebitel by byl hloupý, ale spíše z důvodu, že spotřebitel není ochoten strávit všechn svůj čas přemýšlením nad tím, jaké má učinit rozhodnutí.⁴⁴

Rossela Incardona a Cristina Poncibò poukazují na základě studií kognitivní psychologie na odlišnost skutečného chování průměrného spotřebitele od jeho definice provedené Soudním dvorem. Stejně jako Thaler uvádějí, že spotřebitelé nemají dostatek času a zdrojů, aby se pokaždé rozhodovali racionálně. Především s ohledem na tyto důvody se autoři přimlouvají k opatrnému používání hlediska „průměrného spotřebitele“, respektive k používání pouze pojmu spotřebitel.⁴⁵

Na základě uvedených argumentů se domnívám, že použití kritéria průměrného spotřebitele je v oblasti posuzování nepřiměřených ujednání velmi omezené především z důvodu potřeby podrobného zkoumání povahy závazkového vztahu, okolností jeho sjednání, postavení spotřebitele a podobně.⁴⁶

2.2.3 Dodavatel

Dodavatel je párový pojem k pojmu spotřebitel. Již na úvod je třeba zmínit, že čl. 2 písm. c) SmR93/13 nepoužívá pojem dodavatel, ale pojem „prodávající“

---

⁴³ MARK, Vanessa. Standart of Protection: In Search of the „Average consumer“ of EU Law in the Proposal for a Consumer Rights Directive. *European Review of Private Law*, roč. 19, č. 1, s. 42.

⁴⁴ THALER, Richard. Toward a positive theory of consumer choice. *Journal of Economics Behavior and Organization*, roč. 1, č. 1, s. 58 - 59.

⁴⁵ INCARDONA, Rossela, PONCIBÒ, Cristina. The average consumer, the unfair commercial practices directive, and the cognitive revolution., *Journal of Consumer Policy*, roč. 30, č. 1, s. 35 - 36.

⁴⁶ Zcela jinak se spotřebitel rozhoduje při uzavírání závazkového vztahu, jehož předmětem je plnění 5 000 Kč nebo 50 000 Kč. V takovém případě jistě záleží i na majetkových poměrech spotřebitele.

nebo „poskytovatel“. Směrnice o právech spotřebitelů pak užívá pojem „obchodník“.⁴⁷ Můžeme říct, že tento rozdíl však nečiní v praxi potíže. Ostatně i nový občanský zákoník přichází s novým pojmem „podnikatel“,⁴⁸ jež, dle mého názoru, lépe vystihuje podstatu subjektu, který jedná v rámci své profesionální činnosti. Domnívám se, že pojem podnikatel je navíc daleko srozumitelnější pro laickou veřejnost než pojem dodavatel.

Od svého zakotvení do občanského zákoníku⁴⁹ zůstává legální definice dodavatele stále stejná, kdy jej § 52 odst. 2 vymezuje jako osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Z jazykového výkladu citovaného ustanovení je zřejmé, že na rozdíl od definice spotřebitele je dodavatel definován pozitivně.

Co se skrývá pod prvkem *podnikatelská činnost*, lze určit za pomoci § 2 odst. 1 ObchZ, který pod pojmem podnikání rozumí soustavnou činnost prováděnou samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Právní teorie⁵⁰ však inklinuje k širšímu pojetí dodavatele, kdy pro určení, zda se jedná o podnikatele, klade důraz na materiální hledisko. V praxi to znamená, že se za dodavatele považuje i neoprávněný podnikatel ve smyslu § 3a ObchZ, tedy i osoba, která jako podnikatel pouze vystupuje. Ostatně tento přístup zastává i Ústavní soud ČR.⁵¹ Ztotožňuji se s Kristiánem Csachem, který zastává názor, že dodavatelem je i osoba, jenž činí jednorázovou atypickou činnost, například službu, kterou běžně při svém podnikání neposkytuje,⁵² a také, že jako dodavatel mohou vystupovat veřejné orgány či veřejné korporace.⁵³ Csach se tedy přiklání k širokému výkladu pojmu dodavatele, když poukazuje na skutečnost, že „*Právní úprava ochrany spotřebitele je budována z pozice spotřebitele.*“⁵⁴

Pojem dodavatel však není v rámci právní úpravy ochrany spotřebitele jednotný. V oblasti time-share jsou smluvními stranami spotřebitel a poskytovatel. Pojem poskytovatel je však v § 60 ObčZ legislativně vymezen obsáhleji než pojem dodavatel, neboť se za poskytovatele považuje nejen osoba jednající v rámci své obchodní nebo podnikatelské činnosti, ale také kdokoliv, kdo jedná jejím jménem nebo v jejím zastoupení.

---

⁴⁷ Viz čl. 2 odst. 2 směrnice o právech spotřebitelů.

⁴⁸ Více k pojmu podnikatele v novém občanském zákoníku v páté kapitole této práce.

⁴⁹ Provedeno zákonem č. 367/2000 Sb.

⁵⁰ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 465.

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 1999, sp. zn. III. ÚS 140/99.

⁵² Příkladem může být situace, kdy advokát poskytne půjčku svému klientovi.

⁵³ CSACH, Kristián. *Standardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 176 – 177.

⁵⁴ CSACH: *Standardné zmluvy...*, s. 176.

Zákon o ochraně spotřebitele používá pojem dodavatel podpůrně. Nejdříve totiž podnikatele označuje jako výrobce, prodávajícího či dovozce. V případě, že podnikatele nelze pod tyto pojmy subsumovat, stává se ve smyslu zákona o ochraně spotřebitele dodavatelem.

V některých případech dochází k situaci, kdy při kontraktaci za dodavatele vystupuje jiná osoba než dodavatel, který následně tvrdí, že závazkový vztah se spotřebitelem neuzavřel.

V případě, že se jedná o přímé zastoupení, je, dle mého názoru, situace snazší a je zejména potřeba posoudit, zda se spotřebitel mohl důvodně domnívat, že osoba vystupující jako zástupce dodavatele činí takto oprávněně, či nikoliv.⁵⁵ Pokud dojdeme ke kladné odpovědi, lze takovou osobu za dodavatele považovat.

Druhou situací, která může nastat, je nepřímé zastoupení, kdy cizí osoba jedná svým jménem na účet dodavatele. Je otázkou, zda lze takovou osobu za dodavatele považovat. Občanský zákoník tuto situaci výslovně neřeší, domnívám se však, že i v tomto případě je potřeba přihlídnout k tomu, zda se spotřebitel mohl důvodně domnívat, že osoba jedná na účet dodavatele oprávněně, či nikoliv, a postupovat dále analogicky jako u přímého zastoupení. Oba shora uvedené přístupy lze, dle mého názoru, podpořit s odkazem na § 420 odst. 2 nového občanského zákoníku, který pro účely ochrany spotřebitele za podnikatele považuje i osobu, která jedná jménem nebo na účet podnikatele. Argumentace novou právní úpravou je, dle mého názoru, v tomto případě přípustná a bývá užívána i v judikatuře Ústavního soudu ČR.⁵⁶

Obecně lze shrnout, že dodavatelem je osoba, která jedná v rámci pravidelné činnosti, jejímž motivem je zisk. V konkrétním případě je pak potřeba zkoumat materiální hledisko.

2.2.4 Spotřebitelská smlouva

Spotřebitelská smlouva není zvláštním smluvním typem, tedy nominátní smlouvou, jak by se vzhledem k užívané terminologii pro označení smluvních typů⁵⁷ v české právní kultuře mohlo zdát. Takové označení je matoucí a je důvodem časté kritiky.⁵⁸ Pravděpodobně bylo způsobeno doslovným překladem zahraničních pojmů *consumer contract*

---

⁵⁵ Lze si představit situaci, kdy spotřebitel přijde do provozovny dodavatele v provozní době, kde se za prodejním pultem na místě pro prodáváče nachází „cizí“ osoba. Tato osoba uzavře se spotřebitelem smlouvu, která bývá v prodejně běžně uzavírána. V takovém případě lze smlouvu považovat za platně uzavřenou mezi dodavatelem a spotřebitelem. Je totiž odpovědností dodavatele, aby zajistil, že v jeho provozovně nebude moci takto jednat „cizí“ osoba.

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. ledna 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12.

⁵⁷ Jmenovitě například smluvní typy „nájemní smlouva“, „kupní smlouva“, „smlouva o dílo“.

⁵⁸ SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, s. 30 - 31.

či *Verbrauchervertrag* zákonodárcem, aniž by byla vzata v úvahu česká právní terminologie v oblasti smluv.⁵⁹

Pro určení, zda se bude jednat o spotřebitelský závazkový vztah, totiž není důležitý jeho předmět, ale postavení stran, jak je z jazykového výkladu § 52 odst. 1 ObčZ zřejmé. Toto problematické označení reflektuje nový občanský zákoník, který nazývá díl čtvrtý hlavy první části čtvrté jako „*Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem*“. S odkazem na skutečnost, že se pojem spotřebitelské smlouvy vžil jak v liteře zákona, tak i běžném jazyce, bylo předkladateli nového občanského zákoníku navrženo používat tento pojem nadále jako legislativní zkratku.⁶⁰

Pro zjištění, zda se jedná o spotřebitelskou smlouvu, je tedy především podstatné, jestli jejími stranami jsou na straně jedné dodavatel a na straně druhé spotřebitel. Posledním pojmovým prvkem legální definice spotřebitelské smlouvy v § 52 odst. 1 ObčZ je pak skutečnost, že se jedná o závazkový vztah mezi uvedenými stranami založený smlouvou. Může se jednat o smlouvu nominátní i inominátní uzavřenou v ústní nebo písemné formě, a to jak v režimu občanského zákoníku, tak i podle jiných zákonů. Dle právní teorie⁶¹ je však třeba, s ohledem na judikaturu Soudního dvora, aplikovat ustanovení ochrany spotřebitele i na závazkové právní vztahy vzniklé na základě jednostranných právních úkonů, kterými je například veřejný příslib nebo veřejná soutěž.

Původní vymezení spotřebitelských smluv v občanském zákoníku ve znění zákona č. 367/2000 Sb. bylo daleko užší, neboť omezovalo množinu spotřebitelských smluv pouze na smlouvy dle části osmé občanského zákoníku. Stranou tak zůstaly například smlouvy inominátní, které jsou v oblasti spotřebitele velmi často užívané. Toto znění, kritizované právní teorií i praxí,⁶² bylo nepochybně v rozporu se zněním směrnice 93/13, která takové rozlišení neobsahuje. Je však nutno podotknout, že i tato situace měla řešení v podobě širší interpretace § 52 ObčZ, provedené na základě využití eurokonformního výkladu, neboť česká právní úprava spotřebitelských smluv je výsledkem implementace evropského práva.⁶³

Trvalo však více než pět let, než s odkazem na odstranění neopodstatněného dvojího režimu spotřebitelských smluv pro smlouvy, které jsou upravené v části osmé a smlouvy ostatní,⁶⁴ došlo k novelizaci tohoto znění, a to s účinností od 8. března 2006.⁶⁵

---

⁵⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 733.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 463.

⁶² HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. Praha: Aspi, a.s., 2005, s. 182 - 183.

⁶³ MELZER: *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 180.

⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2006 Sb., sněmovní tisk 1061/0.

2.3 Nástroje omezení autonomie vůle v občanském zákoníku

Jak již bylo uvedeno v předchozím výkladu, ochrana spotřebitele je realizována především prostřednictvím omezení autonomie vůle. Ustanovení omezující autonomii vůle v občanském zákoníku lze, dle mého názoru, rozdělit do tří kategorií.

Základní prostředek omezení autonomie vůle dle občanského zákoníku ve prospěch spotřebitele, který lze označit jako první kategorii (K1), se vztahuje beze zbytku na veškeré spotřebitelské smlouvy dle § 52 ObčZ. Jedná se o zákaz některých smluvních ujednání a odchylek v neprospěch spotřebitele dle § 55 a § 56 ObčZ.

Prostředky omezení smluvní volnosti druhé kategorie (K2) se rovněž aplikují na všechny spotřebitelské smlouvy dle § 52 ObčZ bez ohledu na jejich předmět, avšak pouze v případě, že jsou sjednány za specifických okolností. Jedná se ustanovení vztahující se na smlouvy sjednávané na dálku (tak zvané distanční smlouvy) dle § 53 ObčZ a smlouvy uzavírané mimo provozovnu dle § 57 ObčZ.

Prostředky třetí kategorie (K3) se vztahují opět na spotřebitelské smlouvy dle § 52 ObčZ, avšak pouze s určitým předmětem. Zde patří smlouvy o finančních službách uzavírané na dálku dle § 54a ObčZ a smlouvy o užívání budovy nebo její části na časový úsek (time-sharing) dle § 58 ObčZ.

S ohledem na konkrétní spotřebitelský závazkový právní vztah a okolnosti, za kterých je perfektován, může dojít k omezení autonomie vůle prostředky kategorie K1; K1+K2; K1+K2+K3 nebo K1+K3.⁶⁶

Předmětem této kapitoly bude první kategorie, která se vztahuje na všechny spotřebitelské smlouvy ve smyslu § 52 ObčZ.

2.4 Zákaz některých smluvních ujednání dle § 55 a § 56 ObčZ v komparaci se směrnicí 93/13

Ustanovení § 55 a § 56 ObčZ jsou výsledkem implementace směrnice 93/13 do českého právního řádu. Při transpozici zmíněné směrnice došlo k několika odchýlením od znění směrnice, přičemž lze polemizovat, zda šlo u některých o záměr. Na tomto místě je

---

⁶⁵ Novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 56/2006 Sb.

⁶⁶ Viz příloha č. 1, která obsahuje grafické znázornění tohoto rozdělení.

potřeba podotknout, že rozdílnost v transpozici směrnice 93/13 do národního právního řádu není ničím neobvyklým a k odchýlkám došlo i v jiných státech.⁶⁷

V některých ohledech je česká právní úprava podstatně přísnější než úprava, kterou požaduje směrnice 93/13, což ovšem zásada minimální harmonizace umožňuje.⁶⁸

Projev přísnější úpravy nalezneme již v § 55 odst. 1 ObčZ, který zakotvuje jednostrannou kogentnost ve prospěch spotřebitele, neboť stanovuje, že smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Zejména se pak spotřebitel nemůže vzdát jakýchkoli práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své postavení. Ztotožňuji se s názorem,⁶⁹ že se v tomto případě jedná o velice širokou extenzi, která není výsledkem implementace žádné směrnice, neboť ty pouze zakazují, aby se spotřebitel vzdal práv, která mu příslušná směrnice přiznává.⁷⁰ Z uvedeného však nelze dovodit všeobecný zákaz adresovaný spotřebiteli vzdát se práv poskytnutých i obecnou právní úpravou. Občanský zákoník jde proto v tomto případě hluboko za rámec úpravy požadované směrnicemi. Navíc toto ustanovení nemusí být v konečném důsledku ani ve prospěch spotřebitele, který by byl nepochybně ochoten omezit některé své právo za například nižší cenu zboží. V takovém případě je zřejmé, že omezení autonomie vůle spotřebitele není na místě a je třeba souhlasit s právní teorií,⁷¹ podle které by se zákaz odchýlení od zákona v neprospěch spotřebitele měl omezit pouze na ustanovení přijaté za účelem ochrany spotřebitele.

Dalším projevem přísnosti české právní úpravy je nerozlišování individuálně a neindividuálně sjednaných podmínek, na rozdíl od směrnice 93/13,⁷² která kromě jejich rozlišení stanovuje domněnku, že se smluvní ujednání mezi spotřebitelem a dodavatelem považují za individuálně nesjednané, pokud dodavatel neprokáže opak. Slovenská⁷³ a německá⁷⁴ právní úprava, na rozdíl od české, toto rozlišení přejímá.

Za nepřiměřené podmínky dle české právní úpravy ochrany spotřebitele tak mohou být považována ujednání spotřebitelských smluv bez ohledu na okolnosti jejich sjednání.

---

⁶⁷ Podrobný rozbor transpozice směrnice 93/13 do národních právních řádů viz SCHULTE-NÖLKE, Hans, TWIGG-FLESNER, Christian, EBERS, Martin. *EC consumer law compendium : the consumer acquis and its transposition in the member state*, München: Sellier European Law Publishers, 2008. 529 s.

⁶⁸ Srovnej čl. 8 SmR93/13.

⁶⁹ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 529 nebo TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 9, s. 369.

⁷⁰ Viz směrnice 93/13 nebo směrnice EP a Rady 97/7/ES, dále například směrnice Rady 85/577/EHS. Stejně postupuje i nová směrnice EP a Rady 2011/83/EU, viz čl. 25.

⁷¹ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 530 nebo CSACH: *Štandardné zmluvy...*, s. 182.

⁷² Viz čl. 3 SmR93/13.

⁷³ Viz § 53 SKObčZ.

⁷⁴ Viz § 305 a násl. BGB.

Tato skutečnost nepochybně ulehčuje pozici spotřebitele, neboť nemusí prokazovat, že podmínka nebyla individuálně sjednána.⁷⁵ Domnívám se však, že ačkoliv občanský zákoník individuálnost sjednání nepřiměřených ujednání nerozlišuje, měla by být tato otázka rozhodně zohledněna při testu přiměřenosti.

Lze najít i argument na podporu přísnosti české úpravy. Dodavatelé by právní úpravy dle směrnice 93/13 mohli zneužít ve svůj prospěch tak, že by do formulářových spotřebitelských smluv zakomponovali větu „Smluvní ujednání v bodech I-X jsou výsledkem individuální dohody stran.“ Drtivá většina smluv je dnes sepsána na počítači a strojově vytištěna, a proto je někdy složité rozlišit, zda se jedná o formulářovou smlouvu, či smlouvu sepsanou za účasti obou stran na počítači. Prokázání, že se jedná o formulářovou smlouvu a že její ustanovení nebyla sjednána individuálně, tak může být v některých případech značně ztížené. Tento argument, dle mého názoru, neobstojí oproti tezi, že nerozlišováním individuálnosti sjednání nepřiměřených podmínek dochází k nadměrnému omezení autonomie vůle spotřebitele.

Úprava v občanském zákoníku však není pouze přísnější. Příkladem je § 55 odst. 2 ObčZ, který po dobu více než devíti let⁷⁶ stanovoval pro nepřiměřená ujednání ve smyslu § 56 ObčZ pouze relativní neplatnost, což v praxi způsobovalo nižší standard ochrany spotřebitele, než jaký byl směrnicí 93/13 zamýšlený.⁷⁷

Menším nedostatkem je nepřesné převzetí části čl. 5 SmR93/13, který stanovuje, že při pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější, neboť směrnice 93/13 používá termín „nejpříznivější“.

Závěrem bych rád poukázal na pojem dobrá víra, který nalezneme v § 56 odst. 1 ObčZ. Jedná se o doslovné přeložení čl. 3 SmR93/13, který užívá termín „*good faith*“. Zákonodárce se zřejmě držel znění směrnice, aniž by se zamyslel nad použitím pojmu dobrá víra v občanském zákoníku. V české právní kultuře je však dobrá víra „*chápána jako subjektivní vnitřní přesvědčení určité osoby, že je něco po právu*“,⁷⁸ a proto užití tohoto pojmu není terminologicky správné a vede k častým nedorozuměním. V případě § 56 odst. 1 ObčZ je totiž pojem dobrá víra třeba interpretovat nikoliv jako subjektivní dobrou víru, ale jako

⁷⁵ Srovnej čl. 3 odst. 2 SmR93/13.

⁷⁶ Od 1. ledna 2001 do 31. července 2010.

⁷⁷ Srovnej Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis SA proti Jean-Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. (2002) s. I-10875. Více k problematice absolutní/relativní neplatnosti viz podkapitola 2.8.

⁷⁸ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 9, s. 369. Blíže k pojmu dobrá víra TĚGL, Petr. Další úvahy o dobré víře v subjektivním smyslu. *Ad notam*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 183.

objektivní dobrou víru (*Treu und Glauben*),⁷⁹ a proto by bylo nepochybně vhodnější nahradit pojem dobrá víra v § 56 odst. 1 ObčZ jiným pojmem.

Někteří autoři navrhuji⁸⁰ nahradit pojem dobrá víra pojmem dobré mravy. Dle Ústavního soudu ČR jsou dobré mravy „*souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.*“⁸¹ Jedná se vlastně o základní měřítko lidského jednání ve společnosti,⁸² a z tohoto důvodu také sankcionuje § 39 ObčZ absolutní neplatností právní jednání v rozporu s dobrými mravy. Pokud bychom použili pojem dobré mravy v případě ustanovení § 56 odst. 1 ObčZ, stalo by se toto ustanovení vzhledem k existenci § 39 ObčZ nadbytečným.⁸³

Jako vhodné se ukazuje použití pojmu poctivost.⁸⁴ Právě princip poctivosti odpovídá německému principu *Treu und Glauben*, který je *de facto* kvalifikovanou formou dobrých mravů, neboť „*vychází z předpokladu existence zvláštního vztahu a tím, i vyššího požadavku důvěry a připravenosti k loyální součinnosti*“.⁸⁵

K vymezení principu poctivosti je třeba uvést, že jednak ukládá svému adresátovi povinnost jednat poctivě a současně chrání důvěru ostatních osob v poctivost jednajícího.⁸⁶ Nelze si nepovšimnout, že pojem poctivost užívá i nový občanský zákoník,⁸⁷ nicméně nikoliv pro účely posuzování nepřiměřených ujednání, kde je užit pojem přiměřenost.⁸⁸ S pojmem přiměřenost pracuje právní teorie i pro účely současného občanského zákoníku.⁸⁹

Použitím pojmu přiměřenost v současném občanském zákoníku by došlo ke kruhové definici nepřiměřených ujednání,⁹⁰ což není terminologicky nejvhodnější. Přesto, především s přihlédnutím k právní úpravě nového občanského zákoníku, je v této rigorózní práci používán místo pojmu dobrá víra pojem přiměřenost.

Předchozí výklad se doposud týkal porovnání rozdílů mezi právní úpravou generální klauzule v občanském zákoníku a ve směrnici 93/13. K rozdílům však došlo i v případě

---

⁷⁹ Viz § 242 BGB.

⁸⁰ HULVA: *Ochrana spotřebitele...*, s. 195.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

⁸² MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemn – Vydavatelství a nakladatelství, 2009, s. 24.

⁸³ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 541.

⁸⁴ Shodný názor zastává Blanka Vítová viz VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 78.

⁸⁵ MELZER: *Právní jednání a jeho...*, s. 23 - 24.

⁸⁶ Tamtéž, s. 28.

⁸⁷ Viz § 6 a § 7 NOZ.

⁸⁸ Viz § 1813 NOZ.

⁸⁹ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 541.

⁹⁰ SELUCKÁ. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 382.

ujednání, která jsou uvedena v příloze směrnice 93/13, jenž mohou být posouzena jako nepřiměřená. Český zákonodárce některá ujednání z přílohy směrnice 93/13 převzal do § 56 odst. 3 ObčZ, s tím, že taková ujednání jsou dle české právní úpravy považována za neplatná bez dalšího. Jedná se tedy o tak zvanou černou listinu (*black list*).

Některá ujednání byla přejata z přílohy směrnice 93/13 takřka doslovně,⁹¹ jiná ujednání byla přejata pouze z části a některá ujednání nebyla přejata vůbec.⁹²

Příkladem z části převzatého ujednání je § 56 odst. 3 písm. b) ObčZ,⁹³ které vychází z odst. 1 písm. b) přílohy SmR93/13.⁹⁴ Ze srovnání obou ustanovení je zřejmé podstatné zúžení v právní úpravě občanského zákoníku na práva týkající se odpovědnosti za vady a odpovědnosti za škodu.

Dalším příkladem z části přejatého ujednání je § 56 odst. 3 písm. d) ObčZ,⁹⁵ které je inspirováno odst. 1 písm. d) přílohy SmR93/13.⁹⁶ Občanský zákoník v tomto případě hovoří obecně o plnění na rozdíl od přílohy SmR93/13, která plnění omezuje na zaplacené zálohy. Občanský zákoník se rovněž zabývá pouze případem odstoupení od smlouvy ze strany spotřebitele na rozdíl od přílohy SmR93/13. Jak poukazuje Vítová,⁹⁷ toto nečiní v praxi potíže, neboť povinnost vrátit plnění v případě, že je od smlouvy odstoupeno⁹⁸ vyplývá z právní úpravy bezdůvodného obohacení zakotvené v § 457 ObčZ.

---

⁹¹ Například § 56 odst. 3 písm. a) ObčZ odpovídá odst. 1 písm. a) přílohy SmR93/13, byť se jedná o ujednání nadbytečné s ohledem na právní úpravu odpovědnosti za škodu upravenou v § 420 a násl. ObčZ, blíže Vítová: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 92. Obdobně § 56 odst. 3 písm. c) ObčZ odpovídá odst. 1 písm. c) přílohy SmR 93/13 nebo § 56 odst. 3 písm. j) ObčZ odpovídá odst. 1 písm. o) přílohy SmR93/13.

⁹² Nepřejatá byla ujednání uvedená v odst. 1 písm. e), písm. h), písm. k), písm. m), písm. n) a písm. q) přílohy SmR93/13. Taková ujednání mohou být posouzena jako nepřiměřená s ohledem na generální klauzuli uvedenou v § 56 odst. 1 ObčZ.

⁹³ Dle § 56 odst. 3 písm. b) ObčZ platí, že nepřipustná jsou smluvní ujednání, která „*vyklučují nebo omezují práva spotřebitele při uplatnění odpovědnosti za vady či odpovědnosti za škodu.*“

⁹⁴ Dle odst. 1 písm. b) přílohy SmR 93/13 mohou být za nepřiměřené podmínky považovány podmínky, jejichž cílem nebo následkem je „*nepřiměřené zbavení spotřebitele zákonných práv vůči prodávajícímu nebo poskytovateli nebo jiné straně nebo omezení těchto práv v případě celkového nebo částečného nesplnění nebo nedostatečného plnění některého ze smluvních závazků ze strany prodávajícího nebo poskytovatele, včetně možnosti vyrovnání dluhu vůči prodávajícímu nebo poskytovateli případným nárokem, který proti němu spotřebitel může mít.*“

⁹⁵ Dle § 56 odst. 3 písm. d) ObčZ platí, že nepřipustná jsou smluvní ujednání, která „*dovolují dodavateli, aby spotřebiteli nevydal jim poskytnuté plnění i v případě, že spotřebitel neuzavře smlouvu s dodavatelem či od ní odstoupí.*“

⁹⁶ Dle odst. 1 písm. d) přílohy SmR 93/13 mohou být za nepřiměřené podmínky považovány podmínky, jejichž cílem nebo následkem je „*možnost, aby si prodávající nebo poskytovatel ponechal částky zaplacené spotřebitelem, jestliže se spotřebitel rozhodne neuzavřít smlouvu, aniž je spotřebiteli umožněno, aby od prodávajícího nebo poskytovatele obdržel odškodnění v přiměřené výši, jestliže je prodávající nebo poskytovatel stranou, která zrušuje smlouvu.*“

⁹⁷ Vítová: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 101.

⁹⁸ Obecně platí, že odstoupením od smlouvy se smlouva od počátku ruší, viz § 48 odst. 2 ObčZ.

2.5 Test přiměřenosti dle občanského zákoníku

Jak plyne z předchozího výkladu, je ustanovení § 56 ObčZ kombinací obecného pravidla (generální klauzule) s demonstrativním výčtem nepřiměřených ujednání (černá listina). Lze nepochybně ocenit, že zákonodárce použil takový způsob právní úpravy, ačkoliv není směrnicí 93/13 vyžadován.⁹⁹ Vymezení ujednání, která jsou vždy nepřiměřenými, totiž pomáhá adresátům právní normy překonat neurčitost generální klauzule.¹⁰⁰

V případě, že ujednání nelze podřadit pod demonstrativní výčet § 56 odst. 3 ObčZ, je třeba zjistit, zda se v konkrétním případě jedná o ustanovení nepřiměřené. Nutnost posuzovat každou spotřebitelskou smlouvu samostatně lze ilustrovat na následujícím příkladu smluvní pokuty.

Můžeme si představit situaci, kdy spotřebitel uzavře s dodavatelem adhezní kupní smlouvu, ve které jsou pouze povinné zákonné náležitosti pro tento smluvní typ, a navíc ujednání o smluvní pokutě ve prospěch dodavatele pro případ pozdního zaplacení kupní ceny spotřebitelem. Analogická povinnost dodavatele pro případ opožděného dodání zboží však chybí. V takovém případě by šlo ujednání o smluvní pokutě považovat za nepřiměřené. O nepřiměřené ujednání by se ale nejednalo, pokud by zmíněná kupní smlouva obsahovala ujednání tuto nerovnováhu vyrovnávající. Takovým ujednáním by mohlo být například sjednání delší záruční doby na předmět koupě, právo spotřebitele odstoupit od smlouvy bez udání důvodů nebo zajištění závazku spotřebitele některým ze zajišťovacích prostředků.¹⁰¹

Pomocí testu přiměřenosti bychom tak měli dojít k závěru, zda předložené ujednání je, či není, vzhledem ke konkrétním okolnostem případu, nepřiměřené. Test přiměřenosti vychází z čl. 3 SmR93/13, avšak jistá odlišnost při posuzování přiměřenosti dle občanského zákoníku existuje.

Občanský zákoník totiž na rozdíl od směrnice 93/13 nerozlišuje mezi individuálně a neindividuálně sjednanými podmínkami. Proto se posuzování této otázky v testu přiměřenosti dle občanského zákoníku nevyužije jako primární (předběžná) otázka, na základě které bychom zjistili, zda vůbec test přiměřenosti provést. Domnívám se přesto, že je nutné ji zahrnout pod kritérium přiměřenosti, neboť nepochybně svědčí o okolnostech sjednání spotřebitelské smlouvy.

⁹⁹ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 543.

¹⁰⁰ MELZER: *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 140.

¹⁰¹ Srovnej Oddíl pátý Zajištění závazku, první hlava, osmá část občanského zákoníku.

Test přiměřenosti zohledňuje procesní (okolnosti sjednání) i hmotněprávní (následky) ujednání, jež jsou posuzovány. Jde tedy o složený test.¹⁰² Dle mého názoru, lze říci, že první dvě kritéria jsou objektivní povahy (značná nerovnováha v právech a povinnostech, újma spotřebitele) a třetí kritérium je povahy subjektivní (přiměřenost).

2.5.1 Značná nerovnováha práv a povinností

První otázkou, kterou je třeba zodpovědět, je otázka vyrovnanosti spotřebitelské smlouvy co do práv a povinností. Jde vlastně o stanovení míry synalagmatickosti závazkového právního vztahu.

K posouzení skutečnosti, zda se jedná o nerovnováhu práv a povinností, je na prvním místě nutné zjistit, jestli právu či povinnosti jedné strany ze smlouvy koresponduje právo nebo povinnost strany druhé. Samozřejmě stav „dokonalosti“ by představoval situaci, kdy by každému jednotlivému právu a každé jednotlivé povinnosti jedné strany odpovídalo právo či povinnost druhé strany. Pokud tomu tak není, zjišťujeme, jaký je poměr práv a povinností jednotlivých stran.¹⁰³

Paolisa Nebbia¹⁰⁴ používá ke stanovení míry nerovnováhy práv a povinností kritérium rizika (*risk*), které každá ze stran podstoupí, akceptuje-li je. V případě, že práva a povinnosti ve smlouvě vystavují spotřebitele nepřijatelnému stupni rizika, jedná se podle ní o značnou nerovnováhu práv a povinností (*significant imbalance*). K posouzení míry rizika navrhuje zmíněná autorka objektivní přístup. Otázka vyrovnanosti práv a povinností se má posuzovat s ohledem na skutečnost, zda by rozumná osoba bez znalosti, na které straně závazkového vztahu bude vystupovat, takové ujednání přijala. O značnou nerovnováhu se dle Nebbiy jedná, pokud ustanovení způsobují rizika, která by většina spotřebitelů váhala přijmout.

Dle mého názoru, lze přijmout tento přístup jako základní východisko, nicméně se domnívám, že je vhodné ho doplnit o následující komparativní analýzu, kterou nalézáme v poměrně známém rozhodnutí House of Lords.¹⁰⁵ Podstatou takové analýzy je zjištění, jaké

---

¹⁰² House of Lords: Rozsudek ze dne 25. října 2001, *The Director General of Fair Trading v First National Bank plc*, UKHL 52. In CHRISTOU, Richard. *Boilerplate: practical clauses*. 4. vydání, London: Sweet & Maxwell, 2005, s. 149.

¹⁰³ Vítová poukazuje na to, že právě porovnání, zda konkrétnímu právu jedné strany koresponduje právo protistrany, může být jedním z možných kritérií testu. Viz VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 56.

¹⁰⁴ NEBBIA, Paolisa. *Unfair Contract Terms in European Law, A Study in Comparative and EC Law*. Portland: Hart Publishing, 2007, s. 150.

¹⁰⁵ House of Lords: Rozsudek ze dne 25. října 2001, *The Director General of Fair Trading v First National Bank plc*, UKHL 52. In CHRISTOU: *Boilerplate: practical...*, s. 149.

účinky má smlouva bez posuzovaného ustanovení a jaké účinky má s ním, což také pomáhá určit efekt ujednání na podstatu závazku.¹⁰⁶

V případě, že na základě těchto dvou metod dojdeme k závěru, že je ve spotřebitelské smlouvě značná nerovnováha práv a povinností, přichází na řadu druhé kritérium testu přiměřenosti, kterým je újma spotřebitele.

Pro úplnost je potřeba uvést, že právní teorie se zabývá i otázkou použití cenového argumentu, to jest, zda nerovnováha v právech a povinnostech k tíži spotřebitele nemůže být kompenzována nižší cenou. Csach k této problematice uvádí, že dle jeho názoru by měl být tento argument reflektován, i když připouští jeho obtížnou aplikovatelnost.¹⁰⁷ Dle mého názoru, lze tento argument připustit, avšak mám za to, že se bude jednat spíše o výjimečné situace, kdy bude splněna podmínka, že cena zboží nebo služby bude podstatně nižší než u konkurence a současně nebude disbalance v právech a povinnostech v neprospěch spotřebitele extrémní. Za důležité považuji zohlednit i to, zda si byl spotřebitel při kontraktaci vědom zhoršení svého postavení výměnou za nižší cenu a zda bylo možné, aby toto zhoršení svého postavení v závazkovém vztahu dokázal relevantně posoudit. Pouze v takovém případě, je, dle mého názoru, tento argument použitelný.

2.5.2 Újma spotřebitele

Značná nerovnováha práv a povinností musí být k újmě¹⁰⁸ (neprospěch) spotřebitele. To, zda je nerovnováha v neprospěch, můžeme posoudit podle následků, které by zmíněna nerovnováha ve sféře spotřebitele způsobila.

Otázka nevýhodnosti smlouvy pro dodavatele zůstává stranou, lze tedy platně sjednat spotřebitelskou smlouvu, ve které bude dodavatel značně znevýhodněn co do práv a povinností. Toto však, dle mého názoru, neplatí bezvýhradně. Stále totiž platí kritérium dobrých mravů, takže teoreticky i spotřebitelská smlouva, která by byla pro dodavatele extrémně nevýhodná, by mohla být posouzena jako absolutně neplatná dle § 39 ObčZ.

2.5.3 Přiměřenost (dobrá víra dle občanského zákoníku)

K vyřešení otázky, zda je ujednání nepřiměřené, nestačí pouze zjištění, že se jedná o značnou nerovnováhu v právech a povinnostech v neprospěch spotřebitele. Toto zjištění je

¹⁰⁶ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 6, s. 173.

¹⁰⁷ CSACH: *Štandardné zmluvy*: s. 188 – 190.

¹⁰⁸ Ztotožňuji se s názorem Vítové, že pojem „újma“ není v § 56 ObčZ vhodně použit vzhledem k jeho významu v českém právním řádu. Blíže viz VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 56.

však podmínkou posuzování dalších okolností uzavření smlouvy – tedy požadavku přiměřenosti.¹⁰⁹ Celkové hodnocení různých dotčených zájmů předpokládá i preambule směrnice 93/13.¹¹⁰

Otázku (ne)existence přiměřenosti je tedy nutno posuzovat podle konkrétních okolností, jejichž výčet nelze zcela uzavřít. Jako primární vodítko nepochybně slouží čl. 4. odst. 1 SmR93/13 bez ohledu na skutečnost, že není do české právní úpravy převzata.

Čl. 4 odst. 1 SmR93/13 stanovuje, že při posuzování nepřiměřenosti smluvní podmínky je třeba vzít v úvahu povahu zboží a služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy. Dále je potřeba zohlednit všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a současně také všechny další podmínky smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých uzavřená smlouva vychází.

Dle preambule směrnice 93/13 je nutno vzít v potaz skutečnost, jestli bylo zboží dodáno nebo služby poskytnuty na zvláštní objednávku spotřebitele. Domnívám se, že by také měly být zohledněny následující skutečnosti, to jest, zda bylo zboží na požadavek spotřebitele individuálně upraveno, případně zda se jednalo o speciální službu, zda měl spotřebitel možnost pořídit si výrobek/službu u jiného výrobce, hodnota zboží/služeb a doba splatnosti.

K otázce okolností provázejících sjednávání smlouvy navrhuje směrnice 93/13 zohlednit vyjednávací sílu stran a také skutečnost, jestli měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s podmínkou. Rovněž je třeba posoudit, zda měl spotřebitel čas prostudovat si text smlouvy,¹¹¹ zda nejednal v tísní, zda měl možnost ovlivnit znění smlouvy a o toto se pokusil¹¹² nebo zda věděl, jaké jsou právní následky smlouvy, a zda s nimi byl srozuměn. Za důležité považuji zohlednit, zda se jednalo o spotřebitele s právním vzděláním,

---

¹⁰⁹ SOMMA, Alessandro. *The Politics of the Draft Common Frame of Reference*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 156.

¹¹⁰ Zajímavostí je, že většina států kritérium přiměřenosti (dobré víry) do národních řádů nezakotvilo. Blíže k STUYCK, Jules. *Unfair Terms*. In HOWELLS, Geraint, SCHULZE, Reiner (ed). *Modernising and Harmonising Consumer Contract Law*. München: Sellier European Law Publishers, 2009, 123 - 124.

¹¹¹ Oblíbenou praktikou dodavatelů na propagačních akcích bývá přesvědčování spotřebitele k podepsání smlouvy bez možnosti jejího řádného prostudování. Osobně jsem se s takovým přístupem setkal. Na této akci bylo účastníkům sděleno, že mají unikátní možnost stát se spolupracovníkem společnosti a dosahovat tak snadno vysokých výdělků. Podmínkou spolupráce bylo přímo na prezentaci, konané v pobočce společnosti, podepsat smlouvu, ve které se spotřebitel zavázal zaplatit určitou finanční sumu nebo si zřídit životní pojištění výměnou za několik „bonusů“. Smlouvu však spotřebitelé mohli podepsat pouze na prezentaci. Prezentující společnost toto odůvodňovala svým know how, i když ve skutečnosti ji šlo pouze o to, aby si spotřebitelé nemohli nevýhodnou smlouvu v klidu prostudovat.

¹¹² V dnešní době nemá spotřebitel velmi často možnost ovlivnit smluvní ujednání a je postaven před volbu smlouvy v předloženém znění přijmout, či ne. Typicky v případě uzavírání smluv s dodavatelem, kterým je banka či mobilní operátor.

případně zda měl spotřebitel při uzavírání smlouvy k dispozici názor osoby s právním vzděláním.

Ačkoliv občanský zákoník nerozlišuje mezi individuálně sjednanými a nesjednanými podmínkami¹¹³ v případě zkoumání požadavku přiměřenosti, je třeba vzít tuto důležitou okolnost v úvahu. Stejně tak je třeba zabývat se otázkou, zda by ke sjednání došlo i v případě individuálně sjednávaných smluv se spotřebitelem, případně jestli je posuzované ujednání obvyklé i v případě individuálně sjednávaných smluv mezi dodavateli.¹¹⁴

Uvedený neuzavřený výčet okolností, které by měly být zohledněny, lze shrnout tak, že požadavek přiměřenosti může být uspokojen prodávajícím nebo poskytovatelem, jestliže jedná poctivě a přiměřeně s druhou stranou, jejíž oprávněné zájmy musí vzít v úvahu.

Závěrem je nutno uvést, že splnění všech tří podmínek musí být kumulativní. Dle mého názoru, totiž kritérium přiměřenosti zabraňuje paušálnímu a formalistickému přístupu posuzování, což by bylo nepochybně v rozporu jak se smyslem směrnice 93/13, tak se zněním § 56 odst. 1 ObčZ. Pokud bychom totiž zavedli doktrínu posuzování nepřiměřených ujednání pouze s ohledem na značnou nerovnováhu v právech a povinnostech a újmu spotřebitele, kritérium přiměřenosti by pak ztratilo smysl a bylo by nadbytečné.

Naopak posuzování nekalosti ujednání pouze pomocí kritéria přiměřenosti by způsobilo neobjektivní přístup a ohrozilo by právní jistotu adresátů právní normy. Právě kombinace dvou objektivních a jednoho subjektivního kritéria zajistí správné zhodnocení předloženého ujednání ve vztahu k otázce jeho nekalosti.

2.5.4 Výjimky z testu přiměřenosti

Jazykovým výkladem § 56 odst. 2 ObčZ lze dojít k závěru, že z testu přiměřenosti jsou vyloučena smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění nebo cenu plnění. Vzhledem k odchylnému znění čl. 4 odst. 2 SmR93/13 je však třeba použít eurokonformní výklad¹¹⁵ § 56 odst. 2 ObčZ. Zmíněné ustanovení směrnice 93/13 totiž uvádí, že „*Posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.*“¹¹⁶

¹¹³ Naopak německá právní úprava rozlišuje individuální sjednání smluvních ujednání s náležitou pečlivostí, viz § 305 a § 310 odst. 3 BGB. Mimoto je v § 305b BGB zakotveno, že individuálně sjednaná ujednání mají přednost před Všeobecnými smluvními podmínkami.

¹¹⁴ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část), *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 6, s. 173.

¹¹⁵ Viz podkapitola 2.1.2.

¹¹⁶ Čl. 4 odst. 2 SmR93/13.

Za použití teleologického argumentu tak činím závěr, že vzhledem k nutnosti eurokonformního výkladu § 56 odst. 2 ObčZ je třeba zúžit rozsah výjimek z testu přiměřenosti pouze na smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění nebo cenu plnění, jsou-li tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Striktní lpění pouze na jazykovém výkladu § 56 odst. 2 ObčZ by bylo v neprospěch spotřebitele a v rozporu s účelem a cíly směrnice 93/13.

2.5.5 Srozumitelnost

Srozumitelnost smlouvy umožňuje spotřebiteli nejen porozumět jejímu obsahu a uvědomit si práva a povinnosti, které z ní vyplývají, ale také umožnit mu porovnat předloženou nabídku s konkurencí. Můžeme tedy říct, že vedlejším efektem srozumitelnosti smluv je i podpora hospodářské soutěže. Požadavek srozumitelnosti je tak jedním ze základních předpokladů pro kvalifikované rozhodnutí spotřebitele, zda do závazkového vztahu vstoupit, či nikoli. Se srozumitelností úzce souvisí i transparentnost smlouvy, která navíc umožňuje spotřebiteli rozhodnout se, zda přijme ujednání, která jsou nepřiměřená ve své podstatě.¹¹⁷

Směrnice 93/13 považuje srozumitelnost ve smlouvách uzavíraných se spotřebiteli za důležitou, což můžeme dovodit jak z preambule, tak z čl. 4 odst. 2 a čl. 5, které explicitně stanovují požadavek použití jasného a srozumitelného jazyka a pro případ nejasnosti výkladu ustanovení zakotvují pravidlo výkladu pro spotřebitele výhodnějšího. Německá právní úprava v generální klauzuli § 307 BGB výslovně zakotvuje pravidlo, že nepřiměřené zvýhodnění strany, která předkládá všeobecné smluvní podmínky,¹¹⁸ může vyplývat i z nejasnosti a nesrozumitelnosti ustanovení.

Bohužel český občanský zákoník požadavek srozumitelnosti nedostatečně implementoval, když pouze v § 55 odst. 3 vymezil interpretační pravidlo, podle kterého v případě, že dojde k pochybnostem o významu spotřebitelské smlouvy, platí význam pro spotřebitele příznivější. Absenci ustanovení vyžadující explicitně srozumitelnost spotřebitelských smluv vnímám jako drobný nedostatek české právní úpravy.

Lze samozřejmě namítnout, že se o žádný nedostatek nejedná, neboť § 37 odst. 1 ObčZ obsahuje obecný požadavek srozumitelnosti jako náležitost každého právního úkonu.

---

¹¹⁷ WILLET, Chris. *Fairness in consumer contracts: the case of unfair terms*. Aldershop: Ashgate Publishing, Ltd., 2007, s. 18.

¹¹⁸ Pojetí všeobecných smluvních podmínek v § 305 BGB je potřeba v oblasti smluv uzavíraných se spotřebitelem posuzovat ve spojení s § 310 BGB, který stanovuje způsob rozsah aplikace § 305 - § 309 BGB.

Dle mého názoru, tento obecný požadavek v případě ochrany spotřebitele postačuje, i když v případě spotřebitelských smluv je požadavek na srozumitelnost vyšší než v případě jiných závazkových vztahů. V případě účinné právní úpravy lze totiž přistoupit k eurokonformní interpretaci § 37 odst. 1 ObčZ pro přísnější posuzování srozumitelnosti spotřebitelských smluv.

Na druhé straně však právě zakomponování výslovného požadavku použití srozumitelného a jasného jazyka ve spotřebitelských smlouvách zdůrazňuje jeho důležitost jak pro kontrahenty, tak i pro aplikujícího soudce. Z tohoto důvodu považuji za přínosné, že nový občanský zákoník v § 1811 stanovuje nad rámec obecného požadavku srozumitelnosti právního jednání¹¹⁹ povinnost podnikatele použít jasný a srozumitelný jazyk, ve kterém se uzavírá smlouva, pro všechna sdělení, jež vůči spotřebiteli učiní.

V jednom ze svých nálezů¹²⁰ se Ústavní soud ČR zabýval i otázkou srozumitelnosti smluvních ujednání. V posuzované věci se mimo jiné zkoumal text smlouvy, ve kterém byla ustanovení vysvětlující povahu a obsah smlouvy pro laika (údaje o povinnosti kupujícího, o smluvní pokutě a podobně), uvedena v rámci kupní smlouvy nejmenším písmem, které by bylo těžce čitelné pro běžného spotřebitele. Mimo to byla část důležitých smluvních ujednání, včetně ujednání o dodacích podmínkách, včleněna pod grafické obdélníky, což mohlo ve spotřebiteli navodit dojem nepodstatnosti těchto údajů. Ústavní soud jednoznačně dovedl, že takové jednání svědčí o nekorektním přístupu prodávajícího a zrušil, i s odkazem na tuto skutečnost, ve prospěch kupující rozsudky obecných soudů.

Můžeme tedy shrnout, že mezi faktory, které typicky ovlivňují srozumitelnost smlouvy, patří nepochybně: velikost textu, grafická úprava, struktura (použití zkratk, odkazů), použitý jazyk smlouvy (právní jazyk), uvádění textu do poznámek pod čarou a podobně. Se srozumitelností úzce souvisí i rozsah poskytnutých informací, neboť i nadbytečné množství pravdivých a srozumitelných informací může v konečném důsledku způsobit ztrátu způsobilosti spotřebitele se racionálně rozhodnout.¹²¹

Požadavek srozumitelnosti a transparentnosti spotřebitelských smluv je, dle mého názoru, velmi důležitý i z dalšího důvodu. Ztotožňuji se s názorem Willeta,¹²² že zákonná ustanovení týkající se požadavku transparentnosti jsou orientována ve prospěch spotřebitele, avšak současně se nejedná o přísnou regulaci (*full-blooded fairness rules*), která by jakkoli

¹¹⁹ Požadavek srozumitelnosti právního jednání lze dovést *a contrario* z § 553 NOZ.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09.

¹²¹ Incardona a Poncibò se zabývají otázkou, proč informace poskytnuté spotřebiteli působí mnohdy neefektivně. V rámci své analýzy předkládají závěry ze studií kognitivní psychologie a behaviorální ekonomie. Více viz INCARDONA, PONCIBÒ: *The avarage consumer, the unfair commercial...*, s. 31 - 33.

¹²² WILLET: *Fairness in consumer contracts...*, s. 18.

omezovala smluvní autonomii stran. Jde tedy o ideální prostředek ochrany spotřebitele, který na jedné straně vyrovnává slabší pozici spotřebitele a na straně druhé podstatně neomezuje dodavatele. Kladení důrazu na srozumitelnost smluv a dalších souvisejících dokumentů v závazkových vztazích mezi spotřebitelem a dodavatelem je tak jistě cílem, který by měl být v ochraně spotřebitele v České republice naplněn. Domnívám se totiž, že je doposud bohužel opomíjen.

2.6 Otázka aplikace testu přiměřenosti na procesní ujednání

Rozsah aplikace ustanovení chránící spotřebitele je primárně omezen na závazkové vztahy mezi spotřebitelem a dodavatelem.¹²³ V souvislosti s posuzováním jednotlivých ustanovení v rámci testu přiměřenosti se naskytá otázka, zda by tomuto testu, mimo ustanovení s hmotněprávními účinky, měla být podrobena i ujednání s účinky procesními, tedy *de facto* procesní dohody, jako například prorogační dohoda ve smyslu § 89a OSŘ,¹²⁴ nebo rozhodčí doložka.¹²⁵

Dle mého názoru, by i taková ujednání měla být jednoznačně testu přiměřenosti podrobena, neboť ve svém důsledku mohou způsobit zhoršení postavení spotřebitele v případě uplatnění jeho práv či obrany. Vyloučením ujednání s procesními účinky z okruhu ujednání podrobených testu přiměřenosti by v praxi vedlo k omezení či vyloučení aplikace hmotněprávní úpravy a tím ke snížení ochrany spotřebitele.

Lze rovněž odkázat na samotnou směrnici 93/13, která posuzování těchto ujednání s ohledem na jejich přiměřenost předpokládá, neboť v odst. 1 písm. q) přílohy příkladem uvádí některá ujednání s procesními účinky, která mohou být považována za nepřiměřená.¹²⁶ Otázkou posuzování ujednání s procesními účinky z hlediska přiměřenosti se ostatně zabýval v mnoha rozhodnutích jak Soudní dvůr,¹²⁷ tak i soudy české¹²⁸ a lze tedy říct, že došlo k aprobování tohoto postupu i v soudní praxi.

---

¹²³ Viz předchozí výklad v kapitole 2.2.

¹²⁴ K prorogační dohodě blíže v podkapitole 4.1.2.

¹²⁵ K problematice rozhodčích doložek blíže v podkapitole 3.

¹²⁶ Za nepřiměřené mohou být dle odst. 1 písm. q) přílohy SmR93/13 posouzeny podmínky, jejichž cílem nebo následkem je zbavení spotřebitele práva podat žalobu, použít jiný opravný prostředek nebo například nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici.

¹²⁷ Například Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA proti José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Vinas Feliú (C-244/98)*, věc C-240/98 až C-244/98, Sb. rozh. (2000) s. I-04941 nebo Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/0, Sb. rozh. s. I-10421.

¹²⁸ Například rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. března 2008, sp. zn. 5 Co 488/2008 nebo rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 27. září 2010, sp. zn. 30 C 245/2009.

2.7 Demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání

Jak již bylo zmíněno, český zákonodárce zvolil pro případ posuzování nepřiměřenosti ujednání generální klauzuli s demonstrativním výčtem jedenácti nepřiměřených ujednání (černou listinu). Stejnou koncepci s nepatrně větším rozsahem přináší nový občanský zákoník.¹²⁹

Inspirací pro vytvoření seznamu zakázaných nepřiměřených ujednání (černá listina), který nalzáme v § 56 odst. 3 ObčZ, byla nepochybně příloha směrnice 93/13, obsahující demonstrativní výčet podmínek, jež mohou být považovány za nepřiměřené. Občanský zákoník však převzal pouze část přílohy SmR93/13, která obsahuje 17 ujednání. To však, dle mého názoru, nečiní v praxi problém, neboť nepřiměřenost takových ujednání lze posoudit prostřednictvím generální klauzule.

Na rozdíl od čl. 3 odst. 3 směrnice 93/13, která ujednání v příloze považuje za ujednání, jež mohou být považována za nepřiměřená (šedá listina), sankcionuje občanský zákoník ujednání podle § 56 odst. 3 sankcí absolutní neplatnosti bez výjimky (černá listina).¹³⁰ Přísnější úpravu umožňuje zásada minimální harmonizace, nicméně absence výjimek, které obsahuje druhý odstavec přílohy směrnice, je již diskutabilní.¹³¹

Německá právní úprava jde ještě dále oproti úpravě české či slovenské.¹³² Kromě černé listiny zakotvené v § 309 BGB, obsahuje v § 308 BGB výčet ujednání, která mohou být považována za nepřiměřená (šedá listina). Jedná se o ujednání, u kterých existuje značné riziko, že dojde k znevýhodnění spotřebitele. Otázka, zda se jedná o nepřiměřené znevýhodnění spotřebitele, záleží na konkrétních okolnostech případu.¹³³

Za nejvhodnější považuji legislativní řešení kombinující generální klauzuli s výčtem ujednání, jež mohou být považována za nepřiměřená (šedá listina), a s demonstrativním výčtem ujednání nepřiměřených (černá listina). Tento způsob řešení totiž na jedné straně stanovuje limity smluvních ujednání, která nemohou být platně sjednána za žádných okolností (černá listina), což posiluje právní jistotu jak spotřebitelů, tak dodavatelů, a z části stanovuje právní rámec nepřiměřených ujednání. Seznam ujednání, jež mohou být považována za nepřiměřená (šedá listina), pak umožňuje pružně reagovat na konkrétní závazkový vztah a jeho okolnosti, avšak, na rozdíl od obecné generální klauzule, nabádá smluvní strany

¹²⁹ Srovnej § 1813 a § 1814 NOZ.

¹³⁰ Viz § 55 odst. 2 ObčZ.

¹³¹ Blíže k HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 543 - 544.

¹³² Srovnej § 53 SKObčZ

¹³³ NEBBIA: *Unfair Contract Terms in European Law...*, s. 25.

k obezřetnosti při kontraktaci. V případě soudního nebo rozhodčího řízení je pak pomocí šedé listiny upozorněn aplikující soudce či rozhodce na nutnost posouzení takového ujednání s ohledem na jeho přiměřenost.

Řešení kombinující šedou a černou listinu představil i původní návrh směrnice o právech spotřebitelů, který se nepřiměřenými ujednáními zabýval v kapitole páté. Kromě generální klauzule v čl. 32 a výčtu podmínek, které jsou považovány za nepřiměřené za všech okolností v příloze II, obsahoval tento návrh nově v příloze III seznam podmínek, u kterých stanovuje domněnku nepřiměřenosti, pokud obchodník neprokáže jejich soulad s generální klauzulí. Z konečného znění směrnice o právech spotřebitelů byla již úprava nepřiměřených ujednání vypuštěna a byla ponechána s drobnou úpravou¹³⁴ v platnosti směrnice 93/13.

Přestože Soudní dvůr¹³⁵ judikoval, že výčet nepřiměřených ujednání uvedený v příloze směrnice 93/13 nemusí být v národní legislativě proveden,¹³⁶ nemohu souhlasit s názorem,¹³⁷ že demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání do občanského zákoníku nepatří. Tento výčet je totiž jak interpretační pomůckou pro použití generální klauzule dle § 56 odst. 1 ObčZ, tak, dle mého názoru, nejlepším způsobem jak spotřebitele a dodavatele se zakázanými smluvními ujednáními seznámit.

Obecně samozřejmě platí, že kombinace obecného pravidla s demonstrativním výčtem přináší určitě interpretační problémy, jak poukazuje Filip Melzer.¹³⁸ Jedná se o případ, kdy se skutkový stav blíží skutkové podstatě v demonstrativním výčtu, ale vzhledem k drobné odlišnosti, například v jednom znaku, jej nelze pod takovou skutkovou podstatu podřadit. Nabízí se otázka, zda lze takový skutkový stav beze všeho podřadit pod obecné pravidlo. Domnívám se, že v případě posuzování ujednání z hlediska nepřiměřenosti dle § 56 ObčZ tento interpretační problém nenastává. Pokud ujednání nevykazuje znaky některého z nepřipustných ujednání v § 56 odst. 3 ObčZ, bude podrobena testu přiměřenosti, který zohledňuje i subjektivní kritéria. Nedojde tedy k automatickému podřazení skutkového

¹³⁴ Do směrnice 93/13 byl doplněn čl. 8a, který ukládá členským státům povinnost sdělovat Komisi využití čl. 8 SmR93/13 a přijetí přísnější právní úpravy než je směrnicí 93/13 vyžadována. Například členský stát má povinnost sdělit Komisi, že posuzování nepřiměřených ujednání rozšířil v národní úpravě i na individuálně sjednaná ujednání.

¹³⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise Evropských společenství proti Švédskému Království*, C-478/99, Sb. rozh. (2002) s. I-04147, bod 20.

¹³⁶ Na tomto místě je třeba zdůraznit, že příloha směrnice 93/13 byla součástí důvodové zprávy zákona, kterým byla směrnice 93/13 provedena s tím, že ve Švédsku je důvodová zpráva důležitou aplikační pomůckou. Toto byl jeden z hlavních argumentů Soudního dvora, na základě kterého vydal citované rozhodnutí. Mám za to, že pokud by například obdobná situace nastala v České republice, je velmi pravděpodobné, že by Soudní dvůr rozhodnul jinak.

¹³⁷ Viz PIPKOVÁ, Hana. *Ochrana spotřebitele ve vztahu ke komunitárnímu právu* [online]. iHNed.cz, 31. srpna 2005 [cit. 17. února 2013]. Dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10078260-16736570-F00000_d-ochrana-spotrebitel-ve-vztahu-ke-komunitarnimu-pravu>.

¹³⁸ MELZER: *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 141.

stavu pod obecné pravidlo. Bude záležet na konkrétních skutkových okolnostech, jestli ujednání, které nelze podřadit, byť z důvodu drobné odlišnosti, pod demonstrativní výčet § 56 odst. 3 ObčZ, bude nepřiměřeným, či nikoliv.

Zajímavostí české právní úpravy je rovněž skutečnost, že některá nepřijatelná ujednání z demonstrativního výčtu mohou být posouzena jako absolutně neplatná podle obecné úpravy občanského zákoníku. Je otázkou, nakolik byla výsledná duplicita zamýšlena.

Do počátku účinnosti novely občanského zákoníku,¹³⁹ která nahradila relativní neplatnost nepřiměřených ujednání neplatností absolutní, tak mohlo vzhledem k této dvojkolejnosti docházet k absurdním situacím. Toto bych rád demonstroval na příkladu smluvního ujednání, které by zbavovalo jednu stranu závazkového vztahu práva domáhat se náhrady škody. Takové ujednání by šlo klasifikovat jako absolutně neplatné dle § 39 ObčZ pro rozpor s ustanovením § 420 a násl. ObčZ. V případě, že by se však takové ujednání vyskytovalo ve spotřebitelské smlouvě a posuzovali bychom situaci přísně formalisticky, bylo by, dle právní úpravy platné do 31. července 2010, pouze relativně neplatné.¹⁴⁰ Domnívám se však, že formalistický přístup k řešení takové situace nebyl správný a neplatnost nepřiměřených ujednání bylo v podobných případech třeba posuzovat eurokonformně ve světle a znění směrnice 93/13, tedy jako neplatnost absolutní. Více o této problematice viz následující podkapitola této práce.

2.8 Otázka neplatnosti nepřiměřených ujednání

2.8.1 Neplatnost nepřiměřených ujednání dle směrnice 93/13

Absolutní neplatnost nepřiměřených ujednání směrnice 93/13 výslovně nestanovuje. Provedením její analýzy, je možno tento požadavek nepochybně dovodit. Relevantním ustanovením směrnice, jež vede k uvedenému závěru, je především čl. 6 odst. 1, dle kterého mají členské státy stanovit, že nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem¹⁴¹ se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek.

---

¹³⁹ Novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 155/2010 Sb.

¹⁴⁰ Tento formalistický přístup zastává Selucká, viz SELUCKÁ. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 384.

¹⁴¹ Česká právní úprava v § 52 odst. 2 ObčZ používá pojem dodavatel.

Nutno zdůraznit, že Soudní dvůr považuje čl. 6 za kogentní ustanovení,¹⁴² s odkazem na povahu a význam veřejného zájmu, z něhož vychází ochrana, kterou směrnice 93/13 zajišťuje spotřebitelům.

Dále podle čl. 7 odst. 1 SmR93/13 mají členské státy zajistit existenci přiměřených a účinných prostředků zabraňujících dalšímu používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

Závěr je potřeba učinit s přihlédnutím k účelu směrnice 93/13. Jak vyplývá z její preambule směrnice, je jedním z jejích účelů zamezit používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách, které uzavírá prodávající nebo poskytovatel se spotřebiteli, potažmo zajistit, v případě že se takové podmínky přesto použijí, aby nezavazovaly spotřebitele a aby smlouva nadále zavazovala strany podle těchto podmínek, jestliže může nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených ustanovení. Směrnice 93/13 ve vztahu k zákazu nepřiměřených podmínek nehovoří o podmínce spotřebitele nepřiměřenost ujednání namítat, za použití argumentu *a contrario* tedy lze říci, že ji spotřebitel nemá. Pomocí logického a teleologického výkladu docházím k závěru, že směrnice 93/13 vyžaduje neplatnost absolutní.¹⁴³

Otázkou neplatnosti nepřiměřených ujednání se rovněž opakovaně zabýval Soudní dvůr. Nejdůležitějším rozhodnutím řešícím tuto otázku je nepochybně rozsudek ve spojené věci *Océano*.¹⁴⁴ Soudní dvůr ve výroku I. jednoznačně dospěl k závěru, že směrnice 93/13 vyžaduje, aby národní soud *ex officio* posuzoval smluvní ujednání z pohledu nepřiměřenosti. Ve výroku II. pak připomněl požadavek eurokonformního výkladu národního práva ve světle přesného znění a účelu směrnice. Z odůvodnění rozsudku je třeba vyzdvihnout tezi z bodu 26 odůvodnění. Dle Soudního dvora by cíl předpokládaný čl. 6 odst. 1 SmR93/13 nebyl naplněn, pokud by byl spotřebitel sám povinen uplatnit nepřiměřenost podmínek. Mnohdy se totiž jedná o spory, kdy náklady právního zastoupení mohou být značně vyšší než hodnota předmětu sporu, to by pak mohlo spotřebitele od napadení nepřiměřené podmínky odradit. Navíc v mnoha členských státech umožňují procesní předpisy hájit spotřebiteli svá práva, aniž by byl zastoupen. Existuje tak reálné riziko, že by spotřebitel kvůli neznalosti práva nezpochybnil podmínku přednesenou vůči němu.

---

¹⁴² Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579, bod 30, 52.

¹⁴³ Shodně NĚMEČEK, Pavel. Zamyšlení nad § 652 odst. 2 ObchZ a § 55 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 12, s. 444.

¹⁴⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA proti José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98)*, *José Luis Copano Badillo (C-242/98)*, *Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Vinas Feliú (C-244/98)*, věc C-240/98 až C-244/98, Sb. rozh. (2000) s. I-04941.

Na předchozí rozhodnutí navazuje rozhodnutí *Cofidis*,¹⁴⁵ podle kterého se směrnicí 93/13 přičítá taková vnitrostátní úprava, která v rámci žaloby podané dodavatelem proti spotřebiteli zakazuje vnitrostátnímu soudnímu orgánu po uplynutí promlčecí lhůty zohlednit *ex officio* nebo na návrh spotřebitele nepřiměřený charakter ujednání, které je obsaženo ve spotřebitelské smlouvě. Své rozhodnutí Soudní dvůr odůvodnil tím, že procesní vnitrostátní ustanovení, která znemožňují po uplynutí stanovené lhůty zohlednit soudu *ex officio* nebo z návrhu spotřebitele protiprávnost nepřiměřeného smluvního ujednání, činí u žalob podaných dodavateli prosazení právní ochrany spotřebitele zakotvené ve směrnici 93/13 příliš obtížným. Taková právní úprava by dle Soudního dvora nepochybně vedla ke snížení efektivity ochrany spotřebitele.

O tom, že se jedná o judikaturu aktuální a konstantní svědčí nedávné rozhodnutí ve věci *Pannon GSM*,¹⁴⁶ kde Soudní dvůr ve výroku rozsudku explicitně stanovil povinnost vnitrostátního soudu posoudit *ex officio* zneužívající charakter smluvní klauzule, pokud má k dispozici potřebné informace o právním a skutkovém stavu. V případě, že vnitrostátní soud dojde k závěru, že se jedná o zneužívající smluvní klauzuli, má se zdržet jejího použití (mimo případ, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí). Tuto povinnost má vnitrostátní soud i při ověřování své vlastní místní příslušnosti. Na druhé straně Soudní dvůr dovodil, že v případě, že národní soud dojde k závěru o neplatnosti nepřiměřeného ujednání, není oprávněn doplňovat smlouvu uzavřenou mezi spotřebitelem a dodavatelem tak, že změní její obsah, byť by mu to národní právní úprava dovolovala.¹⁴⁷

2.8.2 Neplatnost nepřiměřených ujednání dle občanského zákoníku

Při implementaci směrnice 93/13 do občanského zákoníku¹⁴⁸ zákonodárce zavedl pro nepřiměřená ujednání pouze relativní neplatnost,¹⁴⁹ když k jejímu nahrazení neplatností

---

¹⁴⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis SA proti Jean-Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. (2002) s. I-10875. In BĚHAN, Petr. Nekalá ujednání ve spotřebitelských smlouvách. *Obchodní právo*, 2003, roč. 12, č. 9, s. 33 - 38.

¹⁴⁶ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt proti Erzsébet Sustikné Győrfi*, C-243/0, Sb. rozh. I-4713.

¹⁴⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. června 2012, *Banco Español de Crédito SA proti Joaquín Calderón Camino*, C-618/10, Sb. rozh. – dosud nezveřejněn, bod 73.

¹⁴⁸ Novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 367/2000 Sb.

¹⁴⁹ Obdobně byla směrnice 93/13 transponována i například v Litvě či Nizozemí viz SCHULTE-NÖLKE, Hans, TWIGG-FLESNER, Christian, EBERS, Martin. *EC consumer law compendium : the consumer acquis and its transposition in the member state*, München: Sellier European Law Publishers, 2008, s. 197 – 198.

absolutní došlo až s účinností od 1. srpna 2010,¹⁵⁰ a to nikoliv jen z důvodu reflexe kritiky právní teorie a praxe.¹⁵¹

Česká právní úprava rozlišuje dva stupně neplatnosti – absolutní a relativní. Relativní neplatnost podle § 40a ObčZ nenastává *ex lege* a soud k ní *ex officio* nepřihlíží. Osoba, která se neplatnosti domáhá, musí relativní neplatnost jednostranně uplatnit u druhého účastníka právního úkonu. Účinky relativní neplatnosti pak nastávají až okamžikem doručení.¹⁵² Není důležité, zda k takovému úkonu došlo v rámci soudního řízení, či mimo něj.¹⁵³ Právo uplatnit relativní neplatnost se promlčuje v obecné promlčecí lhůtě.¹⁵⁴

Principy, na kterých je relativní neplatnost vystavěna, jsou však opačné než požadavky, které na posuzování nepřiměřených ujednání klade Soudní dvůr. Z příslušné judikatury Soudního dvora můžeme shrnout, že nepřiměřená ujednání musí vnitrostátní soud posuzovat *ex officio*, aniž by měl spotřebitel povinnost nepřiměřenost ujednání namítat, a to již v případném rozkazním řízení.¹⁵⁵ Současně možnost posouzení nepřiměřenosti ujednání nemůže být znemožněna prekluzivní lhůtou. Tyto požadavky naplňuje absolutní neplatnost podle § 39 ObčZ, neboť se v podstatě jedná o její definiční znaky.¹⁵⁶

Je tedy zřejmé, že česká právní úprava stanovující pro nepřiměřená ujednání pouze relativní neplatnost, byla v přímém rozporu s požadavky směrnice 93/13 a zakotvovala po dobu více než devíti let nižší standard ochrany, než který uvedená směrnice zamýšlela.

S ohledem na skutečnost, že v současné době je stále projednáváno velké množství věcí spotřebitelů, na které se bude aplikovat právní úprava účinná do 31. července 2010, bude i nadále problematika eurokonformního výkladu § 55 a § 56 ObčZvZ aktuální, a proto považuji za důležité zmínit názory, jak uvedenou problematiku řešit.

Selucká¹⁵⁷ zastává názor, že úprava v § 40a a § 55 odst. 2 ObčZvZ je úpravou speciální a z tohoto důvodu je aplikace § 39 ObčZvZ vyloučena. Považuje tedy za nutné postupovat formalisticky podle zákona a pro nepřiměřená ujednání s ohledem na § 40a

¹⁵⁰ Novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 155/2010 Sb. změnila znění § 55 odst. 2 ObčZ na „Ujednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná“ a současně odebrala § 55 z výčtu § 40a ObčZ.

¹⁵¹ SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními rozdíly. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 513.

¹⁵² ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In ELIÁŠ, Karel a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 1. svazek § 1-487*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 263.

¹⁵³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006.

¹⁵⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2009, sp. zn. 21 Cdo 2559/2008.

¹⁵⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 14. června 2012, *Banco Español de Crédito SA proti Joaquín Calderón Camino*, C-618/10, Sb. rozh. – dosud nezveřejněn, bod 57.

¹⁵⁶ Srovnej KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005, s. 163 - 164.

¹⁵⁷ SELUCKÁ. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 379., shodně HULVA: *Ochrana spotřebitele...*, s. 185 - 189.

a § 55 odst. 2 ObčZvZ použít relativní neplatnost. Je však třeba uvést, že autorka nekonformní provedení směrnice 93/13 kritizovala a navrhovala zavést pro nepřiměřená ujednání neplatnost absolutní. Podle Selucké by byl eurokonformní výklad *contra legem*, a proto jej nelze připustit.¹⁵⁸ Pro účely následující argumentace je třeba uvést autorčin názor, že i pro § 55 odst. 1 ObčZvZ se použije relativní neplatnost.¹⁵⁹

S uvedeným názorem se však neztotožňuji a domnívám se, že eurokonformní výklad, na základě kterého by byla nepřiměřená ujednání dle § 55 a § 56 ObčZvZ posouzena jako absolutně neplatná, je možný, respektive národní soudy jsou k němu dokonce povinny, vzhledem k doktríně tak zvaného nepřímého účinku směrnice.¹⁶⁰ Při eurokonformním výkladu je pak nutno hledat prostředky k jeho naplnění v rámci celé právní úpravy. Nelze se tedy omezit pouze na interpretaci § 55 odst. 2 ObčZvZ. Nutnost přistoupení k eurokonformnímu výkladu zmiňuje Milan Hulmák,¹⁶¹ který zastává názor, že soud musí mít možnost posoudit nepřiměřenost ujednání *ex officio*.

Účelem novely občanského zákoníku provedené zákonem č. 367/2000 Sb. bylo, jak plyne z důvodové zprávy k tomuto zákonu,¹⁶² implementovat směrnici 93/13. Pro eurokonformní výklad § 55 a § 56 ObčZvZ stejně, jak tomu bylo v případě § 52 ObčZvZ, nepochybně svědčí objektivně teleologický argument *a simili* i výklad subjektivně historický.¹⁶³

Jednou z možností je vyřešit situaci za pomoci eurokonformní interpretace pouze § 55 odst. 1 ObčZvZ,¹⁶⁴ u kterého právní teorie absolutní neplatnost dovozuje.¹⁶⁵ Nicméně, dle mého názoru, nelze ponechat stranou § 56 ObčZvZ, neboť takový výklad by byl příliš zužující.

Jako vhodnější řešení proto shledávám doplnit eurokonformní interpretaci § 55 odst. 1 ObčZvZ o eurokonformní interpretaci § 39 ObčZvZ, tedy podřazení nepřiměřených ujednání dle § 56 ObčZvZ pod zmíněné ustanovení a současné neaplikování

---

¹⁵⁸ Shodně NĚMEČEK, Pavel. Zamyšlení nad § 652 odst 2 ObchZ a § 55 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 12, s. 445 - 446.

¹⁵⁹ SELUCKÁ. In ELIÁŠ a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář...*, s. 376 - 377.

¹⁶⁰ Více k problematice nepřímého účinku podkapitola 2.1.2.

¹⁶¹ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 531 - 534.

¹⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 367/2000, sněmovní tisk č. 465/0.

¹⁶³ MELZER: *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 180.

¹⁶⁴ S tímto řešením přichází KRAMPERA, Jan. Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 39, č. 1 - 2, s. 44 - 46.

¹⁶⁵ HULMÁK. In ŠVESTKA a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 až 459...*, s. 529 - 530.

§ 55 odst. 2 ObčZvZ. Ačkoliv taková interpretace způsobí praktickou obsolentnost § 55 odst. 2 ObčZvZ, je v tomto případě možná.¹⁶⁶

K odůvodnění neaplikace § 55 odst. 2 ObčZvZ, který je v rozporu se směrnicí 93/13 a judikaturou Soudního dvora, lze také podpůrně analogicky odkázat na rozhodnutí Soudního dvora *Simmenthal*,¹⁶⁷ které řešilo konflikt nařízení a národní právní úpravy. Soudní dvůr dovedl povinnost národního soudce aplikujícího právo společenství zajistit plný účinek těchto norem. V případě, že se ukáže jako nutné neaplikovat jakékoli odporující ustanovení vnitrostátního zákonodárství, byť by bylo pozdějšího data, má tak národní soudce učinit, aniž by musel žádat nebo čekat na odstranění tohoto ustanovení legislativní cestou nebo jakýmkoli jiným ústavním postupem.

Na závěr považuji za důležité poukázat na nález pléna Ústavního soudu ČR,¹⁶⁸ které se zabývalo návrhem na zrušení části ustanovení § 40a a § 55 ObčZvZ. I když byl návrh stěžovatele z procesních důvodů odmítnut, tak se v této věci Ústavní soud ČR podrobně zabýval otázkou relativní neplatnosti nepřiměřených ujednání v občanském zákoníku ve znění do 31. 7. 2010. Ústavní soud ČR se jednoznačně přiklonil k nerespektování ustanovení § 55 odst. 2 ObčZvZ a k použití absolutní neplatnosti nepřiměřených ujednání s ohledem na nesoulad této úpravy s českým ústavním pořádkem v návaznosti na porušení závazků České republiky, které vyplývají z mezinárodních smluv.

---

¹⁶⁶ MELZER: *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 146 - 167.

¹⁶⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. března 1978, *Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA*, C-106/77, Sb. rozh. s. 00629.

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10-1.

3 Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení

3.1 Obecně k rozhodčímu řízení

Rozhodčí řízení bývá považováno za alternativní způsoby rozhodování sporů¹⁶⁹ (ADR).¹⁷⁰ Za výhody ADR se považuje především rychlost a nižší cena.¹⁷¹ Nelze také opomenout další výhodu rozhodčího řízení, kterou je menší formálnost řízení. Výhoda nižší ceny však v oblasti spotřebitelských sporů v českých podmínkách vzhledem k nižšímu předmětu řízení velmi často neplatí, neboť náklady rozhodce zejména ve sporech s nižším předmětem řízení jsou zpravidla daleko vyšší než náklady řízení v případě projednání věci soudem.¹⁷²

Na tomto místě je potřeba uvést, že návrh směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů¹⁷³ rozhodčím řízením za ADR nepovažuje s odůvodněním odlišného vzniku rozhodčího řízení.¹⁷⁴ S ohledem na dosavadní terminologii lze o tomto názoru jistě polemizovat. Osobně se domnívám, že rozhodčí řízení do ADR spíše patří, neboť splňuje jeho pojmové znaky.

Podstatou rozhodčího řízení je rozhodování majetkových sporů, alespoň dvou stran, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů nebo sporů, o nichž tak stanoví zákon,¹⁷⁵ a to před rozhodcem *ad hoc* nebo stálým rozhodčím soudem.

Uvedené vymezení okruhu právních vztahů kombinuje pozitivní (majetkové spory, ve kterých lze uzavřít smír) a negativní vymezení (mimo spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí, incidenční spory nebo spory, o nichž tak stanoví zvláštní zákon).¹⁷⁶ Většina sporů vycházejících ze spotřebitelských smluv, respektive závazkových vztahů mezi

---

¹⁶⁹ Viz například RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 42.

¹⁷⁰ Zkratka ADR pochází z anglického Alternative Dispute Resolution (alternativní způsob řešení sporů) viz MARTIN, A., Elizabeth. *A dictionary of law*. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 24.

¹⁷¹ RABAN: *Alternativní řešení sporů, arbitráž...*, s. 5.

¹⁷² Například v případě Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky činí poplatek 10 000,- Kč za řízení s předmětem sporu nižším než 200 000,- Kč. K tomu je dále nutné připočítat částku 5 000,- Kč jako paušál na správní náklady, blíže viz <<http://www.soud.cz/sazebniky>>.

¹⁷³ Návrh směrnice EP a Rady o alternativním řešení sporů u spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES, ze dne 29. listopadu 2011, KOM(2011), 793 v konečném znění, 2011/0373 (COD), [cit. 29. dubna 2013]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0793:FIN:CS:PDF>>.

¹⁷⁴ Viz bod 11 preambule.

¹⁷⁵ Viz § 2 ZoRŘ.

¹⁷⁶ RABAN: *Alternativní řešení sporů, arbitráž...*, s. 75.

spotřebitelem a dodavatelem, tak bude způsobilým předmětem rozhodčího řízení (arbitrabilní).

V právní teorii nalezneme rozdílné názory na charakter rozhodčího řízení. Zastánci smluvní teorie zdůrazňující soukromoprávní povahu rozhodčího řízení, které je podle nich prostředkem k narovnání sporu. Oproti tomu stojí teorie zastávající jurisdikční teorie, kteří rozhodčí řízení považují za alternativní výkon veřejné moci.¹⁷⁷ Ústavní soud ČR se po dlouhou dobu přikláněl k teorii smluvní.¹⁷⁸ Tento názor byl však v nedávné době relativizován v rozhodnutí z roku 2011,¹⁷⁹ ve kterém Ústavní soud ČR vyslovil názor, že rozhodčí smlouva je procesní dohodou a rovněž uvedl, že rozhodčí řízení je druhém civilního procesu.¹⁸⁰ Tím se Ústavní soud ČR přiklonil k teorii jurisdikční. Dle mého názoru, se jeví jako nejpřijatelnější smíšená povaha rozhodčího řízení. Bez ohledu na účinky rozhodčí smlouvy, které jsou převážně v procesní rovině, je totiž třeba souhlasit, že náležitosti rozhodčí smlouvy je potřeba posuzovat podle občanského zákoníku.¹⁸¹ Otázka povahy rozhodčího řízení má rovněž návaznost na možnou odpovědnost za škodu rozhodce.¹⁸²

Příslušnost rozhodce nebo rozhodčího soudu je založena zpravidla prostřednictvím písemné nominátní rozhodčí smlouvy dle § 2 a § 3 ZoRŘ. Podle toho, zda se rozhodčí smlouva týká jednotlivého již vzniklého sporu nebo všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů, uzavírají smluvní strany v prvním případě smlouvu o rozhodci nebo rozhodčí doložku.

V případě rozhodčí doložky zákon o rozhodčím řízení v § 3 odst. 2 výslovně stanovuje, že rozhodčí doložka může být součástí podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje. V takovém případě není nutné její individuální odsouhlasení, ale k její platnosti stačí přijetí písemného návrhu hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou druhou stranou, a to způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.

V rozhodčím řízení rozhodují stále rozhodčí soudy nebo rozhodci *ad hoc*. Stále rozhodčí soudy musejí být dle § 13 ZoRŘ zřízeny na základě zákona. Mezi jejich oprávnění

---

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 42 – 43 nebo POSPÍŠIL, Petr. Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu?. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 10, s. 34 – 36.

¹⁷⁸ Srovnaj usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02. In KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 5. nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08, body 12 -15.

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/2007.

¹⁸⁰ Tamtéž, bod 19.

¹⁸¹ DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 41, č. 10, s. 29.

¹⁸² Blíže k RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 129 - 135.

patří právo vydávat statuty a řády ohledně způsobu určování rozhodců, způsobu řízení, nákladů řízení a dalších otázek. Statuty a řády se obligatorně zveřejňují v Obchodním věstníku. V současné době jsou v ČR tři stálé rozhodčí soudy – Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky,¹⁸³ Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha¹⁸⁴ a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.¹⁸⁵ Lze říci, že tyto tři rozhodčí soudy mají daleko formálnější povahu než rozhodci *ad hoc*.

3.2 Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení do 31. března 2012

3.2.1 Přípustnost řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení do 31. března 2012

Zákon o rozhodčím řízení neobsahoval do 31. března 2012¹⁸⁶ zvláštní ustanovení, která by upravovala speciální režim pro řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení. Tato skutečnost však neznamená, že by spotřebitelské spory nebylo možné v rozhodčím řízení řešit.¹⁸⁷ Politikou České republiky je již delší dobu podpora řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení,¹⁸⁸ především s ohledem na ekonomickou efektivitu rozhodčího řízení pro stát. Při rozhodčím řízení totiž státu nevznikají žádné náklady a rozhodčí řízení tak šetří státu prostředky vynakládané za provoz soudního aparátu, a tím podstatně snižuje míru jeho zatížení.¹⁸⁹

Přesto někteří autoři zastávají názor, že spotřebitelské spory nejsou v rozhodčím řízení dle zákona o rozhodčím řízení ve znění do 31. března 2012 arbitrabilní. S jejich názorem nelze souhlasit, neboť své závěry zakládají na nesprávných tvrzeních.

---

¹⁸³ Zřízení § 19 zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁴ Zřízení Burzovního rozhodčího soudu při Burze cenných papírů Praha umožňuje § 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů, za účelem řešení sporů z burzovních obchodů.

¹⁸⁵ Zřízení Rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze Kladno umožňuje § 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů, za účelem řešení sporů z burzovních obchodů.

¹⁸⁶ Výslovná ustanovení týkající se spotřebitele byla v zákoně o rozhodčím řízení zakotvena s účinností od 1. dubna 2012 novelou tohoto zákona provedenou zákonem č. 19/2012.

¹⁸⁷ Shodně například VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání ...*, s. 120.

¹⁸⁸ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část), *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 6, s. 169.

¹⁸⁹ RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikatoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 6, s. 18.

Například Jana Horská a Jakub Burian nesprávně interpretují rozsudek Soudního dvora ve věci *Mostaza Claro*¹⁹⁰ tak, že z něj vyplývá obecná neplatnost rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách,¹⁹¹ ačkoliv závěr z tohoto rozhodnutí je zcela jiný.¹⁹²

Zuzana Valoušková pro změnu nesprávně uvádí, „že dle směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách nelze ve spotřebitelských smlouvách vůbec rozhodčí doložku platně sjednat (snad s výjimkou ve prospěch stálého rozhodčího soudu).“¹⁹³ S tímto tvrzením nelze souhlasit, neboť příloha č. 1 písm. q) směrnice 93/13 uvádí, že za nepřiměřené může být považováno ujednání, jehož cílem či následkem je „zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.“¹⁹⁴ Z uvedeného lze dovodit, že směrnice 93/13 poukazuje na nutnost rozhodování sporu podle platného hmotného práva, včetně ustanovení tykajících se ochrany spotřebitele a dále poukazuje na související možná problematická smluvní ujednání, nicméně je potřeba zdůraznit, že explicitně nezakazuje spotřebiteli přenést pravomoc rozhodnout svůj případný spor na rozhodce. Z litery uvedeného ustanovení vyplývá, že jeho hlavním účelem není zákaz rozhodčího řízení ve spotřebitelských smlouvách, ale zajištění podmínek rovnosti a spravedlnosti případného rozhodčího řízení.¹⁹⁵

Nelze ani souhlasit s Tomášem Pallou, který má za to, že na základě eurokonformní interpretace občanského zákoníku „je nutné považovat ve spotřebitelských smlouvách za protiprávní rozhodčí doložky určující rozhodce ad hoc.“¹⁹⁶ I rozhodce ad hoc může splnit

¹⁹⁰ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421.

¹⁹¹ HORSKÁ, Jana, BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 4, s. 23.

¹⁹² Podstatou rozhodnutí bylo vyslovení názoru, že národní soud je *ex officio* povinen posoudit platnost rozhodčí doložky s ohledem na její přiměřenost v rámci žaloby na neplatnost rozhodčího nálezu, bez ohledu na zákonné ustanovení zakotvující koncentraci námitek, to jest bez ohledu zda byla otázka neplatnost rozhodčí doložky namítána spotřebitelem v rozhodčím řízení.

¹⁹³ VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 35.

¹⁹⁴ Příloha č. 1 písm. q) směrnice 93/13.

¹⁹⁵ Za použití argumentu *a contrario* lze dovodit, že řešení sporů pouze v rozhodčím řízení je přípustné, pokud je splněna podmínka, že se na rozhodčí soud vztahují ustanovení právních předpisů, nejsou nepřiměřeně omezovány důkazy a tak dále.

¹⁹⁶ PALLA, Tomáš. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ANO či NE?* [online]. epravo.cz, 23. října 2008 [cit. 20. února 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebiteleskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>>.

všechny podmínky pro objektivní a spravedlivé rozhodování a nelze tedy takto paušálně a navíc bez bližšího zdůvodnění odmítnout rozhodování spotřebitelských sporů touto formou rozhodčího řízení.

S rozhodci *ad hoc* souvisí i nedávný obrat v rozhodovací praxi vyšších soudů ve vztahu k tak zvaným „arbitrážním centřům“.¹⁹⁷ Judikatura Nejvyššího soudu ČR¹⁹⁸ i Ústavního soudu ČR¹⁹⁹ totiž původně tolerovala existenci rozhodčích doložek, které neobsahovaly přímé určení rozhodce (rozhodců) *ad hoc* anebo konkrétní způsob jeho určení, ale činily tak pouze odkazem na výběr rozhodce za seznamu arbitrážního centra.²⁰⁰ V roce 2009 došlo k zásadnímu obratu v souvislosti s usnesením Vrchního soudu v Praze,²⁰¹ které bylo následně publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu.²⁰² Vrchní soud v Praze ve zmíněném rozhodnutí zaujal stanovisko, že takto sjednaná rozhodčí doložka je absolutně neplatná pro obcházení zákona dle § 39 ObčZ. Obdobné stanovisko bylo následně zaujato v judikatuře Nejvyššího soudu ČR²⁰³ a definitivně potvrzeno rozhodnutím velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.²⁰⁴ Změna rozhodovací praxe byla rovněž, byť opatrně, aprobována Ústavním soudem.²⁰⁵ V poslední době rovněž došlo k přijetí názoru, že je-li rozhodčí doložka s rozhodcem *ad hoc* neplatná dle § 39 ObčZ, není rozhodčí nález vydaný na základě takové rozhodčí doložky způsobilým exekučním titulem a exekuci podle takového rozhodčího nálezu nelze nařídit, a to bez ohledu, zda povinný neplatnost rozhodčí smlouvy v rozhodčím řízení namítnul.²⁰⁶

---

¹⁹⁷ Arbitrážními centry lze označit „*servisní organizace rozhodců ad hoc poskytující těmto rozhodcům administrativní a materiální zázemí a působící často rovněž jako doručovací místo*“ viz LISSE, Luděk. *Rozhodčí soud nebo arbitrážní centrum* [online]. epravo.cz, 12. ledna 2011 [cit. 4. května 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>>.

¹⁹⁸ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

¹⁹⁹ Srovnej usnesení Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/2008.

²⁰⁰ Irena Pelikánová k problematice arbitrážních center uvádí, že „*zřízení rozhodčího soudu nikoli na základě zákona není obcházením, ale jasným porušením zákona.*“ Viz PELIKÁNOVÁ, Irena. *České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie*, 2011, roč. 41, č. 10, s. 25. S autorkou nesouhlasím, neboť zcela opomíjí, že i v případě svěřeni pravomoci výběru rozhodce právnické osobě v konečném důsledku rozhoduje rozhodce *ad hoc*. Jedná se bohužel spíše o účelovou argumentaci bez hlubšího rozboru.

²⁰¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

²⁰² Kriticky se k obratu rozhodovací praxe vyjádřil například Tomáš Sokol, viz SOKOL, Tomáš. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 6, s. 22 - 23.

²⁰³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sp. zn. 30 Cdo 4415/2010 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, obě rozhodnutí publikována v BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 285 - 293.

²⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

²⁰⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10.

²⁰⁶ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. října 2012, sp. zn. 7 Co 1944/2012.

Dle mého názoru, byla tato změna rozhodovací praxe motivována nárůstem rozhodčích nálezů vydaných v rámci řešení spotřebitelských sporů rozhodci *ad hoc*, kteří svým vystupováním připomínaly stále rozhodčí soudy a současně neschopností obecných soudů posuzovat smluvní ujednání včetně rozhodčí doložky *ex officio* s ohledem na právní úpravu nepřiměřených ujednání. Nicméně pouze tato skutečnost nemůže, dle mého názoru, odůvodnit takovou změnu, která s ohledem na předchozí výklad podstatně zasahuje do právní jistoty adresátů právní normy. Mám tedy za to, že odkaz na výběr rozhodce ze seznamu vedeného *ad hoc* rozhodčím soudem či na procesní pravidla uvedená ve statutu takového rozhodčího soudu nelze považovat dle obecných ustanovení občanského zákoníku za neplatná²⁰⁷ a souhlasím s názorem,²⁰⁸ že neexistovala překážka pro řešení spotřebitelských sporů před rozhodci *ad hoc*. Pro úplnost je třeba uvést, že některé nižší soudy²⁰⁹ tento postoj zastávají i po názorové změně vyšších soudních instancí.

Situaci problematických rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách a zneužívání tohoto institutu totiž bylo možné řešit dle ustanovení § 55 a § 56 ObčZ tak, jak je popsáno v následující kapitole, případně legislativní změnou, ke které se zpožděním došlo.

3.2.2 Rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání do 31. března 2012

Tato podkapitola se zabývá otázkou posuzování rozhodčí doložky jako nepřiměřeného ujednání ve spotřebitelských smlouvách uzavřených do účinnosti novely zákona o rozhodčím řízení.²¹⁰ Na tomto místě je potřeba zdůraznit, že dle přechodných ustanovení, která jsou obsažena v čl. II citovaného zákona, se mají řízení zahájená před účinností novely dokončit podle dosavadních předpisů, a to včetně spotřebitelských sporů. Dle přechodných ustanovení dále platí, že platnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle znění zákona o rozhodčím řízení, které bylo účinné v době uzavření rozhodčí smlouvy.²¹¹

---

²⁰⁷ Myšleno před novelou zákona o rozhodčím řízení provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. s účinností od 1. dubna 2012. Například Alexandr Bělohávek poukazuje na to, že v zahraničí je akceptována praxe, kdy se strany dohodnou na subjektu, který místo nich rozhodce vybere (tzv. *appointing authority*). Blíže BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Ochrana autonomie v rozhodčím řízení není absolutní. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 5, s. 177.

²⁰⁸ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím...*, s. 91 – 92.

²⁰⁹ Viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. srpna 2010, sp. zn. 39 Co 88/2010 nebo rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. června 2010, sp. zn. 36 Co 94/2010.

²¹⁰ Zákon č. 19/2012 Sb.

²¹¹ Přechodná ustanovení dále stanovují přechodné období pro rozhodce, kteří měli lhůtu šesti měsíců na to, aby odstranili nedostatky spočívající ve vyvolávání klamně představy, že se jedná o stálý rozhodčí soud. Po dobu šesti měsíců od účinnosti novely bylo v souladu s přechodnými ustanoveními možné, aby rozhodci ve spotřebitelských sporech nesplňovali podmínku zápisu do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Poslední odstavec přechodných ustanovení pak umožnil bezplatný zápis rozhodců pro spotřebitelské spory zapsaných v seznamu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR do seznamu rozhodců Ministerstva spravedlnosti ČR za podmínky splnění požadavků § 4 ZoŘŘ.

Jak bylo v předchozím výkladu uvedeno, je a bylo možné i spotřebitelské spory řešit v rozhodčím řízení. Na druhé straně je v tomto případě nutné aplikovat ustanovení na ochranu spotřebitele a zkoumat rozhodčí doložku z hlediska přiměřenosti dle § 55 a § 56 ObčZ.²¹² Až na základě jeho výsledku můžeme zodpovědět otázku, zda je v konkrétním případě rozhodčí doložka platná, či nikoliv.

V případě rozhodčí doložky bude nutno posoudit zejména nestrannost rozhodců, způsob ustanovování rozhodců, procesní úpravu a zásady spravedlivého procesu. V případě posuzování procesních pravidel rozhodčího řízení je třeba srovnat tato pravidla s úpravou, podle které by se postupovalo v občanském soudním řízení. Dále je nutno rozhodčí doložku posoudit z hlediska srozumitelnosti, to jest, zda je sepsána jazykem, jemuž rozumí průměrný spotřebitel. Stranou nemůže zůstat ani otázka, zda se v rozhodčím řízení neřeší pouze nároky dodavatele.²¹³

Test přiměřenosti nemohou splnit rozhodčí doložky, které umožňují rozhodci rozhodovat podle zásad spravedlnosti,²¹⁴ neboť taková rozhodčí doložka je v přímém rozporu s odst. 1 písm. q) přílohy ke SmR93/13.²¹⁵ Stejně tak by byla nepřiměřená rozhodčí doložka obsahující ujednání o právu rozhodce rozhodnout bez odůvodnění rozhodnutí nebo omezující spotřebitele uplatnit důkazy. Pokud rozhodčí doložka odkazuje na „statuty“ a „řády“, mám za to, že nestačí pouze jejich zveřejnění na internetu, ale musí být součástí, případně přílohou, takové doložky, jež se nachází ve spotřebitelské smlouvě, případně je-li v její souvislosti uzavírána.

Z rozhodovací praxe je třeba zmínit již poměrně známý rozsudek Městského soudu v Brně,²¹⁶ který zrušil rozhodčí nález vydaný na základě rozhodčí doložky obsažené v adhezní spotřebitelské smlouvě o úvěru. Ačkoliv se jednalo o absolutní obchodní závazkový vztah dle § 261 odst. 3 písm. d) ObchZ,²¹⁷ soud správně aplikoval ustanovení ochrany spotřebitele dle ObčZ dle § 262 odst. 4 ObchZ. Hlavní důvody, které vedly soud k rozhodnutí

---

²¹² Viz podkapitola 2.5.

²¹³ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část), *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 6, s. 173.

²¹⁴ Blíže k rozhodování rozhodce dle zásad spravedlnosti v LISSE, Luděk. Rozhodování rozhodce (nejen) podle zásad spravedlnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 7, s. 218 – 221.

²¹⁵ SLOVÁČEK, David. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 333 nebo PALLA, Tomáš. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ANO či NE?* [online]. epravo.cz, 23. října 2008 [cit. 20. února 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>>.

²¹⁶ Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 14. prosince 2009, sp. zn. 33 C 68/2008.

²¹⁷ Na tomto místě je třeba uvést, že městský soud uvádí na str. 4 zmíněného rozhodnutí, že se žalobce a žalobkyně na volbě obchodního zákoníku dohodli. S tím však nelze, dle mého názoru, souhlasit, protože smlouva o úvěru je automaticky podřazena režimu obchodního zákoníku.

o nepřiměřenosti ujednání o rozhodčí doložce, byly především okolnosti sjednání rozhodčí doložky. Nejednalo se totiž o individuálně sjednanou rozhodčí doložku a dále soud také zohlednil skutečnost, že místo „sudiště“ bylo daleko od místa bydliště spotřebitelky. Další argumenty již byly v obecné rovině a je třeba souhlasit s názorem, že pouze taková argumentace není zcela přesvědčivá.²¹⁸ Je zde však ještě jedna okolnost, kterou se nezabývali jak autoři uvedeného článku, tak ani soud ve svém rozhodnutí.

Touto okolností je argumentace spotřebitelky, že dodavatel sjednává identické rozhodčí doložky ve většině obdobných smluv, přičemž jsou všechny ve prospěch stejné rozhodčí společnosti. Z toho vyplývá jistý hospodářský vztah mezi rozhodčí společností a dodavatelem, což vzbuzuje pochybnost o nestrannosti rozhodce. Tato skutečnost je podle mne pro posouzení rozhodčí doložky velmi důležitá a, i s ohledem na ni, bych dle dostupných informací rozhodčí doložku v tomto případě jako nepřiměřenou posoudil.

Ostatně takovou argumentaci nalézáme v rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě,²¹⁹ který v rámci incidenčního řízení v insolvenčním řízení posuzoval platnost rozhodčí doložky, respektive rozhodčího nálezu, z důvodu odlišnosti přezkumu vykonatelných a nevykonatelných pohledávek.²²⁰ Krajský soud dovedl, že dodavatel v tomto případě zneužil své silnější postavení, když prostřednictvím formulářových smluvních podmínek získal výhodu na spotřebiteli spočívající v přenesení sporu ze soustavy nezávislých soudů k rozhodci, se kterým podnikatel dlouhodobě spolupracuje a poskytuje mu tak zdroj příjmů. S odkazem na § 55 a § 56 ObčZ tak prohlásil krajský soud ujednání o rozhodčí doložce za neplatné.

Nicméně nejednalo se o řízení o neplatnost rozhodčího nálezu a toto řízení ve smyslu § 31 a násl. ZoŘŘ neproběhlo. Krajský soud však poukázal na skutečnost, že Soudní dvůr v rozhodnutí *Mostaza Claro*,²²¹ dovedl, že k neplatnosti, respektive nicotnosti rozhodčího nálezu ve sporu ze spotřebitelské smlouvy, jsou národní soudy povinny přihlédnout *ex officio*, aniž by proběhl národním právem předpokládaný postup pro vyslovení neplatnosti rozhodčího nálezu. Proto krajský soud rozhodl, že předmětný rozhodčí nález je „*právně nicotný a bezúčinný popsáný list papíru.*“

Ačkoliv na základě dostupných informací s tímto rozhodnutím souhlasím, je třeba poukázat na, podle mě, nesprávnou interpretaci směrnice 93/13 a čl. 1 písm. q) přílohy,

²¹⁸ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část), *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 6, s. 174.

²¹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. března 2010, sp. zn. 33 Cm 13/2009.

²²⁰ Srovnej § 199 InsZ.

²²¹ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/0, Sb. rozh. s. I-10421.

kteřou provedl krajský soud. Nutno připomenout čl. 3 odst. 3 SmR93/13, který uvádí, že podmínky uvedené ve výčtu přílohy mohou být považovány za nepřiměřené. Krajský soud tedy nesprávně dovodil, že směrnice 93/13 považuje za nepřiměřené ujednání podle čl. 1 písm. q) přílohy, nikoliv, jak by bylo správně, že toto ujednání může být posouzeno jako nepřiměřené, pokud požaduje na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, tedy i ustanovení určená k ochraně spotřebitele. Nicméně tato nepřesnost výkladu směrnice 93/13 v tomto případě nevádí, neboť rozhodčí doložka zde byla neplatná vzhledem k výše uvedeným okolnostem.

Souhlasím s názorem, že právě otázka nestrannosti a nezávislosti rozhodců byla největším problémem.²²² K rozlišení těchto dvou pojmů lze odkázat na Martina Svatoše, který uvádí, že „*Zatímco nezávislým je ten, kdo není předmětem kontroly či vlivu někoho jiného, za nestranného je považována osoba nezaujatá či doslova ‚nezainteresovaná‘.*“²²³ Častá ekonomická provázanost dodavatele a rozhodce spočívající v tom, že rozhodce má zajištěn stálý přísun sporů, způsobuje důvodné pochybnosti o jeho nezávislosti a nestrannosti.

Za důležité považuji znovu zdůraznit, že dle zákona o rozhodčím řízení ve znění do 31. března 2012 bylo možné, aby rozhodce *ad hoc* řešil spory ze spotřebitelských smluv, neboť nelze dovodit, že se na rozhodce *ad hoc* nevztahovaly, na rozdíl od stálých rozhodčích soudů, ustanovení právních předpisů. Takový výklad bodu q) přílohy směrnice 93/13 by byl neodůvodněně extenzivní ve prospěch institucionalizovaných řízení.²²⁴ Rozhodce *ad hoc* totiž měl povinnost rozhodovat podle ustanovení hmotného práva,²²⁵ jejichž součástí jsou i předpisy a ustanovení chránící spotřebitele. Výjimka z tohoto pravidla, představující možnost rozhodovat podle zásad spravedlnosti, by musela být mezi stranami dohodnuta a v případě spotřebitelské rozhodčí doložky uzavřené do 31. března 2012 by takové ujednání nepochybně bylo ujednáním nepřiměřeným, jak již bylo uvedeno v předchozím výkladu.

V souvislosti s posuzováním nepřiměřenosti rozhodčí doložky se naskytá otázka, zda hodnotit rozhodčí doložku jako celek, nebo zda testu přiměřenosti podrobit i její jednotlivé části. Dle mého názoru, je třeba se předně zabývat, zda lze ujednání v rozhodčí doložce, které je shledáno jako nepřiměřené od rozhodčí doložky oddělit. Typickým

---

²²² RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikatoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 6, s. 20.

²²³ SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců. Od konfliktu zájmů k přátelství na sociálních sítích. *Právní rádce*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 34.

²²⁴ Stejný názor zastává například Alexandr Bělohlávek, viz BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím...*, s. 91 – 92.

²²⁵ Viz § 25 odst. 3 ZoŘŘvZ.

příkladem takového ujednání je místo sudiště vzdálené od bydliště spotřebitele nebo upuštění od odůvodnění rozhodčího nálezu. Pokud ujednání lze oddělit, mám za to, že v modelovém příkladu by bylo možné považovat rozhodčí doložku, s výjimkou místa sudiště odchylovajícího se v neprospěch spotřebitele nebo upuštění od odůvodnění, za platnou.

Na druhé straně, pokud nastane nepřiměřenost u ujednání, které nelze od rozhodčí doložky oddělit nebo ze kterého je zřejmá snaha dodavatele v rozhodčím řízení spotřebitele poškodit, mám za to, že v takovém případě je potřeba považovat za nepřiměřenou celou rozhodčí doložku.²²⁶ Oddělit od rozhodčí doložky, dle mého názoru, nelze například způsob určení rozhodce. Za ujednání směřující k poškození spotřebitele považuji ujednání umožňující rozhodci rozhodovat podle zásad spravedlnosti. Mám za to, že neplatnost celé rozhodčí doložky bude častějším jevem.

Procesní aspekty rozhodčího řízení je potřeba v konkrétním případě porovnat s pravidly, které by stanovoval občanský soudní řád pro průběh soudního řízení v konkrétní předmětné věci, to jest například úprava koncentrace řízení,²²⁷ možnost podání řádného opravného prostředku, ústnost řízení a podobně.²²⁸

Závěrem považuji za důležité zdůraznit, že i v případě, kdy dojdeme k závěru, že rozhodčí doložka vykazuje znaky nepřiměřeného ujednání, nemusí to vždy způsobit její neplatnost. Je totiž nutné posoudit rozhodčí doložku v kontextu celé smlouvy, to jest, zda například výhodnější postavení dodavatele v rozhodčím řízení, spočívající v bližší vzdálenosti k místu „sudiště“, nekompensuje jiné právo ve prospěch spotřebitele, například ve formě zajištění jeho závazku.

3.2.3 Procesní aspekty

V případě, že je vydán rozhodčí nález na základě rozhodčí doložky, kterou lze považovat za nepřiměřené ujednání dle § 55 a § 56 ObčZ, může spotřebitel podat žalobu na neplatnost rozhodčího nálezu dle § 31 písm. b) ZoRŘvZ. V souladu s rozhodnutím Soudního dvora ve věci *Mostaza Claro*²²⁹ se na spotřebitele nebude vztahovat povinnost koncentrace námitek dle § 33 ZoRŘvZ, neboť národní soud musí posoudit přiměřenost

---

²²⁶ Přísnější přístup je v takové situaci, dle mého názoru, odůvodněný, viz nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10-1, bod 25.

²²⁷ V praxi se lze setkat s rozhodčími doložkami, které stranám ukládají povinnost předložit veškerá tvrzení a důkazy při prvním úkonu ve věci. Srovnáme-li takové ujednání s právní úpravou koncentrace soudního řízení, která je obsažena v § 118b OSŘ, zjistíme, že je taková rozhodčí doložka pro účastníky rozhodčího řízení podstatně přísnější.

²²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10-1, bod 23.

²²⁹ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421.

rozhodčí doložky *ex officio*.²³⁰ Nutno však podotknout, že podání této žaloby nemá automaticky odkladný účinek ve vztahu k napadenému rozhodčímu nálezu a byť lze o odklad vykonatelnosti v souladu s § 32 ZoŘŘvZ požádat, nezřídka v praxi dochází k situaci, že k exekuci dle rozhodčího nálezu dojde před vydáním rozhodnutí o odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu, což spotřebiteli značně ztěžuje jeho postavení, neboť v případě, že soud vyhoví jeho návrhu a rozhodčí nález zruší, musí se zpětně domáhat zaplacených prostředků z titulu bezdůvodného obohacení a náhrady škody.

V souvislosti s vydaným rozhodčím nálezem se také naskýtá otázka, zda má obecný soud v řízení o návrhu na nařízení exekuce možnost posoudit rozhodčí doložku z hlediska její přiměřenosti. Z povahy řízení o návrhu na nařízení exekuce je zřejmé, že jeho smyslem není věcný přezkum předloženého rozhodnutí,²³¹ ale především formálního posouzení vykonatelného titulu.²³²

Alexandr Bělohlávek poukazuje na skutečnost, že ingerence soudů ve fázi výkonu rozhodčího řízení je velmi problematická především s ohledem na skutečnost, že „*Výkon cizích rozhodčích nálezů je významně ovlivněn prameny mezinárodního původu (mezinárodními smlouvami). (...) Žádný z mezinárodních nástrojů neposkytuje (až na výjimky zejména při použití výhrady ordre public pro ojedinělé excesivní případy) možnost odmítnutí uznání a/nebo výkonu cizího rozhodčího nálezu jen proto, že jedna ze stran je spotřebitelem.*“²³³

Soudní dvůr považuje ustanovení na ochranu spotřebitele za součást veřejného pořádku²³⁴ a s odkazem na tuto skutečnost dovodil v rozhodnutí *Asturcom*, že „*(...) soud, který rozhoduje o návrhu na výkon pravomocného rozhodčího nálezu, vydaného bez účasti spotřebitele, přezkoumá neplatnost rozhodčí smlouvy bez návrhu, a v důsledku toho zruší nález, pokud uvedená smlouva podle jeho názoru obsahuje zneužívající klauzuli v neprospěch spotřebitele.*“²³⁵

---

²³⁰ Nejvyšší soud k tomuto uvádí, že v souladu s eurokonformním výkladem zákona o rozhodčím řízení ve znění do 31. března 2012 musí být platnost rozhodčí doložky posouzena *ex officio* v soudním řízení v případě, že spotřebitel podal žalobu na zrušení rozhodčího nálezu z jakéhokoliv důvodu uvedeného v § 31 ZoŘŘvZ, pokud tak učinil ve lhůtě dle § 32 odst. 1 ZoŘŘvZ bez ohledu, zda spotřebitel neplatnost namítl v rozhodčím řízení, viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2013, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010.

²³¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 3907/2007.

²³² KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 168.

²³³ BĚLOHLÁVEK: *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím...*, s. 78.

²³⁴ Srovnej Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421.

²³⁵ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579, bod 83.

Lze tedy shrnout, že eurokonformní postup soudu v rámci řízení o nařízení exekuce bude takový v rámci, kterého bude *ex officio* posouzena rozhodčí doložka s ohledem na její přiměřenost. Tento postup byl již potvrzen v judikatuře Ústavního soudu ČR,²³⁶ který uvedl, že otázku pravomoci rozhodce lze zkoumat i v exekučním řízení bez ohledu na to, zda povinný tuto skutečnost namítá. Obdobně postupují soudy na Slovensku.²³⁷

Jiné stanovisko zaujal Krajský soud v Brně,²³⁸ který uvedl, že v exekučním řízení již nelze zkoumat přiměřenost rozhodčí doložky, neboť k tomu slouží institut žaloby na zrušení rozhodčího nálezu. S tímto názorem však nelze, dle mého názoru, souhlasit, neboť není konformní se závěry rozhodnutí *Asturcom*.²³⁹

Do oblasti procesních aspektů míří i nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,²⁴⁰ který zaujal stanovisko k výkladu § 31 písm. e) ZoŘ,²⁴¹ ve kterém je zakotven jeden z důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu soudem. Nejvyšší soud ČR²⁴² zdůraznil, že účelem tohoto důvodu je v souladu s § 18 ZoŘ zejména zajistit dodržování základních procesních práv účastníků rozhodčího řízení. Nejvyšší soud ČR dále v rozhodnutí uvedl, že soudy se musí zabývat otázkou, zda v konkrétním řízení byla oběma stranám poskytnuta dostatečná možnost uplatnit svá procesní práva, a to nejen z hlediska formálního, ale i materiálního.²⁴³

Se závěry Nejvyššího soudu ČR se ztotožňují, akcentují zejména zdůraznění nutnosti zkoumání materiálního hlediska, jehož zohlednění považují při řešení obdobných případů za nezbytné.

3.3 Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení od 1. dubna 2012

Vzhledem ke skutečnosti, že spotřebitelům nebyla v praxi poskytována dostatečná ochrana v rozhodčím řízení,²⁴⁴ bylo přistoupeno k zásadní novele zákona o rozhodčím řízení.²⁴⁵ Tato novela byla provedena s účinností od 1. dubna 2012 zákonem č. 19/2012 Sb.

²³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11-1, bod 16.

²³⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 21. března 2012, sp. zn. 6 Cdo 1/2012 nebo usnesení Ústavního soudu SR ze dne 24. února 2011, sp. zn. IV. ÚS 55/2011-19.

²³⁸ Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka v Jihlavě ze dne 9. března 2011, sp. zn. 54 Co 946/2010.

²³⁹ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579, bod 83.

²⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010.

²⁴¹ Dle § 31 písm. e) ZoŘ „Soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat.“

²⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Z části bylo možné ochranu spotřebiteli v rozhodčím řízení poskytnout i před 1. dubnem 2012, viz výklad v předchozí podkapitole 3.2.2.

²⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371/0.

Změny provedené tímto zákonem se netýkají pouze spotřebitelských sporů, a je proto vhodné je rozdělit do dvou částí. Jedná se totiž jak o změny, které se vztahují obecně na úpravu rozhodčího řízení, tak o změny, které upravují podmínky, za nichž lze řešit spotřebitelské spory v rozhodčím řízení.

3.3.1 Obecné změny zákona o rozhodčím řízení provedené zákonem č. 19/2012 Sb.

Do první kategorie změn patří zpřísnění podmínek pro výkon osoby rozhodce, které bylo provedeno zakotvením nového předpokladu bezúhonnosti rozhodce v § 4 ZoŘŘ. Tuto změnu osobně vítám, neboť podmínka bezúhonnosti, dle mého názoru, nepochybně zvýší důvěryhodnost rozhodčího řízení a může pozitivně ovlivnit kvalitu rozhodčích nálezů.²⁴⁶

Vzhledem k nejasnostem, které ve vztahu k tak zvaným arbitrážním centrům vyvstaly, je potřeba přivítat novelu § 7 odst. 1 ZoŘŘ, která výslovně umožňuje, aby se strany dohodly, že rozhodce bude určen třetí osobou (tak zvanou *appointing authority*). Vzhledem k liteře ustanovení je možné, aby takovou osobou byla jak fyzická, tak i právnická osoba. Typicky se v praxi jedná o arbitrážní centra.²⁴⁷

Na druhou stranu zákon o rozhodčím řízení nově upravuje v § 13 problematiku tak zvaných arbitrážních center i v jejich neprospěch, neboť nově § 13 odst. 1 ZoŘŘ explicitně zakotvuje, že stálé rozhodčí soudy lze zřídit jen na základě jiného zákona nebo pokud jejich zřízení jiný zákon připouští. Současně v § 13 odst. 4 ZoŘŘ je legislativně zakotven zákaz vyvolání klamně představy stálého rozhodčího soudu, s výjimkou případů, kdy je subjekt takto oprávněn vystupovat podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu.²⁴⁸

Další obecnou změnou bylo změna úpravy podjatosti rozhodce po vzoru občanského soudního řádu, kdy je nově v § 8 odst. 1 ZoŘŘ výslovně zakotveno vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci v případě pochybnosti o jeho nepodjatosti s ohledem na jeho

---

²⁴⁶ Na tomto místě je vhodné zmínit, že například slovenská právní úprava má již delší dobu přísnější obecné požadavky na osobu rozhodce. Na rozdíl od české právní úpravy § 6 ZoRK stanovuje, že rozhodce musí mít zkušenost na výkon funkce rozhodce. V § 6a ZoRK je dále s účinností od 1. července 2009 stanovena povinnost rozhodce vykonávat funkci nestranně, s odbornou péčí tak, aby byla zabezpečena spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků a současně aby nedocházelo k jejich porušování či zneužívání práva na jejich úkor.

²⁴⁷ Například IAL SE, organizační složka Praha.

²⁴⁸ Vrchní soud v Praze již v roce 2010 zaujal názor, že obchodní firma obchodní společnosti nemůže s ohledem na klamavost obsahovat slovo „rozhodčí“ nebo „arbitrážní“, pokud se nejedná o stálý rozhodčí soud zřízený zvláštním zákonem, viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. července 2010, sp. zn. 7 Cmo 136/2010.

poměr k věci, účastníkům nebo zástupcům.²⁴⁹ Tato změna nepochybně bude mít návaznost na řešení otázky podjatosti rozhodce, kdy v tomto případě bude možné navázat na hojnou judikaturu k dané problematice,²⁵⁰ vzhledem k použití úpravy zakotvené v § 14 OSŘ.

V souvislosti s rozhodci *ad hoc* má zajisté význam § 19 odst. 4 ZoŘŘ, který umožňuje stranám určit si postup řízení v pravidlech, která jsou přiložena k rozhodčí smlouvě. Toto ujednání vnímám jako důležitá s ohledem na právní jistotu stran, neboť je tímto jednoznačně deklarována možnost si pravidla rozhodčího řízení dohodnout, aniž by se strany musely obávat, že může dojít k situaci, kdy takto upravená pravidla budou prohlášena dle § 39 ObčZ za neplatná pro obcházení oprávnění stálých rozhodčích soudů vydávat statuty a řády.²⁵¹ Za použití argumentu *a contrario* pak lze dovodit, že jiný způsob ujednání pravidel rozhodčího řízení před rozhodci *ad hoc*²⁵² není s ohledem na § 19 odst. 4 ZoŘŘ možný, neboť by byl dle § 39 ObčZ neplatný pro rozpor se zákonem.

3.3.2 Změny zákona o rozhodčím řízení provedené zákonem č. 19/2012 Sb. vztahující se k ochraně spotřebitele

Novela zákona o rozhodčím řízení provedená zákonem č. 19/2012 Sb. byla přes všeobecné změny zaměřena zejména na zajištění ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení, především zvýšením informovanosti spotřebitele a zlepšením jeho postavení.²⁵³

První zásadní změnou je podstatné zpřísnění formy a obsahu rozhodčí doložky,²⁵⁴ která nově musí být na samostatné listině pod sankcí absolutní neplatnosti.²⁵⁵ Podnikateli je nově uložena informační povinnost ve vztahu ke spotřebiteli ohledně všech důsledků uzavření rozhodčí doložky. V § 3 odst. 5 ZoŘŘ je pak uveden taxativní výčet informací, které musí rozhodčí doložka obsahovat.²⁵⁶ Jistým úskalím tohoto ustanovení může být jeho problematické naplnění. Například informovat spotřebitele o možných nákladech rozhodčího

---

²⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371/0.

²⁵⁰ Například náleží Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05.

²⁵¹ Viz § 13 odst. 2 ZoŘŘ.

²⁵² Například zveřejněním na internetových stránkách rozhodce *ad hoc*.

²⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371/0.

²⁵⁴ Viz § 3 odst. 3 – odst. 6 ZoŘŘ.

²⁵⁵ Jak vyplývá z důvodové zprávy, vychází tento model z německé právní úpravy, viz § 1031 odst. 5 ZPO.

²⁵⁶ Rozhodčí doložka musí obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud; o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení; o odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání; o místě konání rozhodčího řízení; o způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a informaci o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

řízení lze dopředu jen z části.²⁵⁷ Jistou zvláštností je pak výjimka v § 3 odst. 6 ZoŘŘ pro stálé rozhodčí soudy, kdy zmíněný taxativní výčet povinně poskytovaných informací lze nahradit odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů.

Důležitou změnou, kterou zmíněná novela přinesla, je podstatné zpřísnění kritérií na osobu rozhodce v případě řešení sporu ze spotřebitelských smluv. Nově může být takovým pouze osoba zapsaná v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR. Nad rámec obecných požadavků na rozhodce²⁵⁸ musí osoba pro zápis do seznamu splňovat podmínku vysokoškolského vzdělání v oboru právo v magisterském studijním programu a zaplatit správní poplatek 5 000,- Kč. Zapsána pak nemůže být osoba, pokud byla v posledních pěti letech vyškrtuta na základě rozhodnutí ministerstva spravedlnosti ze seznamu rozhodců.²⁵⁹

Nutno podotknout, že před přijetím právní úpravy provázely otázku speciálních rozhodců četné debaty. Přemysl Raban navrhoval svěřit rozhodování pouze určitým rozhodcům, respektive tak zvaným adjudikatorům, kteří by představovali odborné osoby, jejichž kompetence by vyplývala ze zákona. Spotřebitel měl dle jeho návrhu mít možnost uplatnit svůj nárok u soudu, případně se ve stanovené době domáhat přezkoumání rozhodnutí adjudikatora buď u stálého rozhodčího soudu, nebo u nezávislého soudu.²⁶⁰ Někteří autoři navrhovali svěřit rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv správnímu orgánu, jehož rozhodnutí by bylo mimo bagatelní věci přezkoumatelné soudem.²⁶¹ Odmítnutá novela²⁶² zákona o rozhodčím řízení pak navrhovala omezit pravomoc projednávání části spotřebitelských sporů pouze na stálé rozhodčí soudy.²⁶³ Nelze ani přehlédnout relevantní názor Hulmáka a Vítové, že zvláštní požadavky na osobu rozhodce ve spotřebitelských sporech jej zbytečně formalizují a podřizují dohledu Ministerstva spravedlnosti. Autoři doslova uvádějí, že „Zatímco tedy miliardové spory může rozhodovat kde kdo a rozhodující je

²⁵⁷ KOHOUT, Martin. In LISSE, Luděk a kol. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2012, s. 126 – 127.

²⁵⁸ Viz § 4 odst. 1 a odst. 2 ZoŘŘ.

²⁵⁹ Viz § 35b ZoŘŘ.

²⁶⁰ RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikatoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 6, s. 21 - 22.

²⁶¹ KOUKAL, Pavel. Zkušenosti s ochranou spotřebitele v činnosti veřejného ochránce práv. In FIALA, Josef, HURDÍK, Jan, SELUCKÁ, Markéta (ed). *Současné aktuální otázky spotřebitelského práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2008, s. 113 - 114.

²⁶² Poslanecká sněmovna na základě stanoviska Vlády ČR tuto úpravu odmítla. Vláda ČR poukazovala na přípravu komplexní novely ZoŘŘ, viz Stanovisko Vlády ČR k sněmovnímu tisku č. 78/0 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 6. října 2010 [cit. 30. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=1>>.

²⁶³ Návrh novely zákona č. 145/2010 Sb. a zákona č. 216/1994 Sb., sněmovní tisk č. 78/0, [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [cit. 30. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=0>>.

vůle stran, k řešení sporů ze spotřebitelských úvěrů nestačí ani vysokoškolské právnické vzdělání.²⁶⁴

Jak jsem již uvedl v podkapitole 3.2.2, jedním z častých problémů bývala ekonomická provázanost rozhodce a dodavatele. Zákonodárce na toto reagoval v § 8 odst. 3 ZoRŘ, kdy nově stanovil povinnost rozhodce v případě spotřebitelského sporu před zahájením projednávání stranám sdělit, zda se v posledních 3 letech podílel na vydání rozhodčího nálezu, případně zda rozhoduje spor, kde je některá ze stran účastníkem.

V případě spotřebitelských sporů byla nově, přidáním poslední věty v § 15 odst. 2 ZoRŘ, zrušena tak zvaná koncentrace námitek ve vztahu k nedostatku pravomoci rozhodce či neexistence nebo neplatnosti rozhodčích smluv, čímž dochází v této oblasti uvedení zákona o rozhodčím řízení do souladu s rozhodnutím Soudního dvora ve věci *Mostaza Claro*.²⁶⁵

Zásadní změnou ve prospěch spotřebitelů, je rovněž nová podmínka, že rozhodčí nález musí obsahovat odůvodnění a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu, a dále podmínka, že v případě spotřebitelských sporů se rozhodce musí vždy řídit právními předpisy na ochranu spotřebitele.

Zásadním průlomem²⁶⁶ do autonomie rozhodčího řízení je možnost věcného přezkumu rozhodčího nálezu s ohledem na jeho soulad s předpisy na ochranu spotřebitele, dobrými mravy a veřejným pořádkem.²⁶⁷ Vedle toho byly přidány další dva důvody, ze kterých lze rozhodčí nález na návrh zrušit soudem, a to nesplnění informační povinnosti dle § 3 odst. 5 ZoRŘ²⁶⁸ a v případě, že jsou přítomny důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.²⁶⁹ V souvislosti s novými důvody pro zrušení rozhodčího nálezu je uložena nová povinnost soudům.²⁷⁰ V případě, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy a spotřebitel navrhne zrušit rozhodčí nález, musí soud *ex officio* zkoumat, zda nejsou dány důvody pro jeho zrušení dle § 31 písm. a) až d) nebo h) ZoRŘ.

---

²⁶⁴ HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2. část), *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 7, s. 201.

²⁶⁵ Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, C-168/0, Sb. rozh. s. I-10421.

²⁶⁶ LISSE k možnosti meritorního přezkumu uvádí, že český zákonodárce předbíhá ochranářskou politiku EU a poukazuje na skutečnost, že dochází k odklonu od judikatury Nejvyššího soudu ČR, která doposud věcný přezkum rozhodčího nálezu důrazně odmítala, blíže k LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a.s., 2012, s. 574.

²⁶⁷ Viz § 31 písm. g) ZoRŘ.

²⁶⁸ Viz § 31 písm. h) ZoRŘ.

²⁶⁹ Viz § 31 písm. i) ZoRŘ.

²⁷⁰ Viz § 32 odst. 1 ZoRŘ.

Přínosnou změnou je povinnost soudu v případě, kdy podá návrh na zrušení rozhodčího nálezu spotřebitel, *ex officio* zkoumat, zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti, a to ve lhůtě do 7 dnů od podání návrhu. Po dobu plynutí této lhůty nelze rozhodčí nález vykonat. Tato úprava je nepochybně reakcí na četné situace, kdy sice následně v soudním řízení došlo ke zrušení rozhodčího nálezu, avšak než bylo rozhodnuto o odkladu vykonatelnosti rozhodčího nálezu či než bylo vydáno meritorní rozhodnutí, proběhlo exekuční řízení.

V návaznosti na judikaturu Soudního dvora byla rovněž zrušena v případě sporů ze spotřebitelských smluv podmínka koncentrace námitek zakotvená v § 32 ZoŘŘ. Jestliže dojde ke zrušení rozhodčího nálezu soudem, bude soud nově z důvodu dle § 31 písm. g) nebo h) ZoŘŘ po právní moci zrušujícího rozsudku pokračovat v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne.

Povinnost soudu zaslat ministerstvu spravedlnosti stejnopis zrušeného rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem, který je veden v seznamu ministerstva spravedlnosti,²⁷¹ má, dle mého názoru, sloužit k zajištění podkladů pro případné vyškrtnutí rozhodce ze seznamu dle § 35c odst. 2 ZoŘŘ z důvodu závažného nebo opakovaného porušení povinností, které mu ukládá zákon o rozhodčím řízení.²⁷²

V § 35 ZoŘŘ je pak rozšířena možnost žádat zrušení rozhodčího nálezu i ve vykonávacím řízení v případě sporů ze spotřebitelských smluv s tím, že je nově vymezen obecně vztah § 32 odst. 1 a § 35 ZoŘŘ, který upravuje lhůtu k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu tak, že tato lhůta nemá vliv na návrh na zrušení rozhodčího nálezu, pokud je podán ve vykonávacím řízení z některého důvodu uvedeného v § 35 ZoŘŘ.

Poslední změnou je úprava kolizní normy zakotvené v § 37 ZoŘŘ, která stanovuje, že volba práva v případě spotřebitelských smluv nesmí způsobit snížení ochrany spotřebitele nebo mu být k újmě.

3.4 Rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání od 1. dubna 2012?

Novela zákona o rozhodčím řízení provedená zákonem č. 19/2012 Sb. legálně zakotvila zákaz některých ujednání, které mohly způsobit posouzení rozhodčí doložky jako

---

²⁷¹ Viz § 34 odst. 3 ZoŘŘ.

²⁷² Touto problematikou se zevrubně zabývá článek Alexandra Bělohávk a Tomáše Řezníčka. Autoři poukazují na nedostatečnou procesní úpravu postupu vyškrtnutí a zabývají se otázkou analogické použitelnosti jiných právních předpisů v této oblasti, zejména správního řádu, viz BĚLOHLÁVEK, Alexandr, ŘEZNÍČEK, Tomáš. Rozhodcovská způsobilost a seznam rozhodců pro spotřebitelské spory po novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 10, s. 442 – 457.

nepřiměřeného ujednání. Typicky se jedná o nemožnost rozhodovat spor ze spotřebitelské smlouvy jen na základě zásad spravedlnosti nebo upustit od odůvodnění.²⁷³

Dle mého názoru, by proto již vzhledem k současnému znění zákona o rozhodčím řízení nemělo v praxi docházet k situaci, kdy bude posouzena celá rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání dle § 55 a § 56 ObčZ, neboť mnoho smluvních ujednání, která by do 31. března 2012 bylo možné považovat za nepřiměřená, jsou nově v rozporu se zákonem o rozhodčím řízení a z tohoto důvodu dle § 39 ObčZ absolutně neplatné. Pro tento argument svědčí i možnost rozsáhlého přezkumu rozhodčího řízení,²⁷⁴ který zajišťuje spotřebiteli nadstandardní ochranu.

Častěji spíše nastane situace, kdy bude posouzeno některé z ujednání rozhodčí doložky jako nepřiměřené. Typicky za takové ujednání může být shledáno místo sudiště vzdálené od spotřebitele, omezování důkazů či jiná procesní pravidla odchylná od pravidel v neprospěch spotřebitele od právní úpravy občanského soudního řízení, která by se vztahovala na konkrétní případ.

3.5 Zhodnocení novely a úvahy *de lege ferenda*

Z předchozích podkapitol je zřejmý velký rozsah změn zákona o rozhodčím řízení, které přinesl zákon č. 19/2012 Sb. Vzhledem k situaci, která v rozhodčím řízení panovala před přijetím této novely, to jest časté zneužívání rozhodčího řízení v neprospěch spotřebitelů, ale také nedostatek právní jistoty v rozhodčím řízení způsobený judikaturními změnami při výkladu zákona o rozhodčím řízení, tuto novelu jednoznačně vítám, byť v ní spatřuji některé nedostatky. Lisse poukazuje na skutečnost, že výkladové obtíže může přinést informační povinnost stanovená v § 3 odst. 5 ZoŘ, a to jak s ohledem na splnění podmínek úplnosti, pravdivosti a přesnosti, tak s ohledem na dodržení dostatečného předstihu dle § 3 odst. 4 ZoŘ.²⁷⁵ I když lze připustit, že k některým nejasnostem může dojít, domnívám se, že legislativní konstrukce obou ustanovení je v zásadě pořádku. Použití neurčitého právního pojmu „dostatečný předstih“ umožňuje pružně reagovat na konkrétní situaci.²⁷⁶ Stanovení přesné lhůty v řádu hodin či dnů by, dle mého názoru, nebylo vhodné

²⁷³ Viz § 25 odst. 2 a odst. 3 ZoŘ.

²⁷⁴ Například možnost věcného přezkumu rozhodčího nálezu soudem dle § 31 písm. g) ZoŘ a v případě nesplnění poučovací povinnosti dokonce i možnost věcného přezkumu ve vykonávacím řízení dle § 35 odst. 1 písm. b) ZoŘ.

²⁷⁵ Kladně se k novele zákona o rozhodčím řízení staví i Lisse, viz LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012* [online]. epravo.cz, 16. dubna 2012 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>

²⁷⁶ Je rozdíl, zda jsou informace sdělovány spotřebiteli, právníkovi či seniorovi.

a způsobovalo by překážku samotné kontraktaci. Co se týče rozsahu poskytovaných informací, přikláním se jednoznačně k restriktivnímu výkladu § 3 odst. 5 ZoŘŘ. Nelze totiž přehlédnout, že při vzniku závazkového vztahu bez dohody na řešení sporu v rozhodčím řízení, spotřebitel není nijak o obdobných informacích týkajících se občanského soudního řízení informován. Mám tedy za to, že extenzivní výklad § 3 odst. 5 ZoŘŘ by znamenal neodůvodněné poskytování nadstandardní ochrany spotřebiteli, které není žádoucí. Poučení dle § 3 odst. 5 ZoŘŘ by se tak, dle mého názoru, mělo zejména soustředit na přehledné a stručné sdělení požadovaných údajů i s ohledem na srozumitelnost a transparentnost. Při řešení podobných případů s klienty spotřebiteli mnohdy zjišťují, že příliš mnoho údajů v konečném důsledku znamená jejich zmatení, nebo ještě častěji vede k tomu, že spotřebitel poučení pouze podepíše, ale nečte.

V souvislosti s informační povinností shledávám jiný závažnější nedostatek právní úpravy, a to výjimku z informační povinnosti v případě stálých rozhodčích soudů. Důvodová zpráva uvádí, že „*Důvodem zavedení povinnosti poskytnout spotřebiteli tyto informace je obecně nízká míra znalostí spotřebitelů o důsledcích, které pro ně může mít podpis rozhodčí doložky. Včasné a úplné informace jsou nezbytným předpokladem pro to, aby spotřebitel mohl činit kvalifikovaná rozhodnutí.*“²⁷⁷ Má-li být naplněn tento cíl, který si předkladatelé zákona vymezili, měla by být informační povinnost vztažena jak na rozhodce *ad hoc*, tak i na stálé rozhodčí soudy bez rozdílu. To, že jsou takové informace zveřejněny ve statutech a řádech, dle mého názoru, spotřebiteli nijak nepomůže. Pro spotřebitele to v praxi znamená ztížení přístupu k těmto informacím,²⁷⁸ který na jejich zjišťování spíše rezignuje. Mám za to, že v tomto případě spotřebitel snáze rozhodčí doložku podepíše než v případě, kdy by mu informace byly před podpisem rozhodčí doložky sděleny. Touto výjimkou dochází k neodůvodněnému zvýhodnění stálých rozhodčích soudů v neprospěch rozhodců *ad hoc* a *de lege ferenda* bych považoval za vhodné odstranění této dvojkolejnosti.

V souvislosti s nálezem Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 2164/10 poukazují někteří autoři²⁷⁹ na nesoulad zákona o rozhodčím řízení se závěry, které Ústavní soud ve vztahu k rozhodčímu řízení v tomto rozhodnutí vyslovil.

---

²⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371/0.

²⁷⁸ Například řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky obsahuje celkem 60 paragrafů a ujednání vztahujících se ke sporům ze spotřebitelských smluv jsou průběžně umístěny v textu řádu bez jakéhokoliv odlišení, viz řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [online]. soud.cz [cit. 17. dubna 2013]. Dostupné na < <http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>>.

²⁷⁹ HLAVÁČ, Adam. Soulad novely zákona o rozhodčím řízení s dosavadní soudní judikaturou. *Právní fórum*, 2012, roč. 9 č. 10, s. 462. nebo CARBOL, Karel. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 7, s. 310.

Autoři upozorňují, že Ústavní soud v tomto rozhodnutí²⁸⁰ vyslovil názor, „(...) že *dohodnutá procesní pravidla mají garantovat spravedlivé řízení, včetně možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, jak to umožňuje platný zákon o rozhodčím řízení.*“ Tím, že zákon o rozhodčím řízení neumožňuje automatický dvojinstanční režim, dovozují v tomto směru rozpor se závěry Ústavního soudu.

Dle mého názoru, by však tato odlišnost neměla být problémem. Mám za to, že nově je spotřebiteli poskytnuta v rozhodčím řízení nadstandardní ochrana a částečný přezkum rozhodčího nálezu je navíc možný, a to přímo v občanském soudním řízení. Mimoto je třeba mít na paměti, že v případě tak zvaných bagatelních sporů²⁸¹ nepočítá občanský soudní řád ani s omezeným přezkumem rozhodnutí v rámci odvolacího řízení, byť se právě velmi často jedná o spotřebitelské spory. Trvání na plné dvojinstančnosti rozhodčího řízení v případě sporů ze spotřebitelských smluv by tak, dle mého názoru, znamenalo neodůvodněnou ochranu spotřebitele. V tomto směru stejně jako Jiří Kos²⁸² doufám v rozumný postup ze strany soudů, které by neměly na podmínce dvojinstančnosti rozhodčího řízení, s ohledem na dostatečnou ochranu spotřebitele v rozhodčím řízení, trvat.

Nedostatkem novelizovaného zákona o rozhodčím řízení je absence úpravy, která by vymezila vztah rozhodčího řízení k řízení před finančním arbitrem.²⁸³ Právní úprava zákona o rozhodčím řízení²⁸⁴ i zákona o finančním arbitrovi²⁸⁵ totiž umožňuje, aby současně probíhalo jak rozhodčí řízení, tak řízení před finančním arbitrem, což považuji za nevhodné. Zákon č. 19/2012 Sb., měl za cíl upravit otázku litispendence ve prospěch řízení před finančním arbitrem,²⁸⁶ nicméně vzhledem k legislativně technické chybě,²⁸⁷ nebyl v tomto směru zákon o rozhodčím řízení novelizován. Do budoucna lze očekávat odstranění tohoto nedostatku.

Další legislativní chybou je nesoulad § 34 odst. 1 ZoŘŘ a § 34 odst. 2 ZoŘŘ. První odstavec stanovuje, že v případě zrušení rozhodčího nálezu z důvodu dle § 31 písm. a), b), g) a h) ZoŘŘ již není možné věc projednat v rozhodčím řízení

---

²⁸⁰ Viz bod 24 citovaného rozhodnutí.

²⁸¹ Dle § 202 odst. 2 OSŘ není s výjimkou rozsudku pro uznání a pro zmeškání přípustné odvolání proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10 000 Kč, a to bez ohledu na výši příslušenství.

²⁸² KOS, Jiří. In LISSE, Luděk a kol. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2012, s. 135 – 136.

²⁸³ Právní úprava finančního arbitra je zakotvena v zákoně č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸⁴ Viz § 2 odst. 1 ZoŘŘ.

²⁸⁵ Viz § 1 písm. d) FinArbZ, který stanovuje, že „*Sjednání rozhodčí smlouvy nevylučuje pravomoc arbitra.*“

²⁸⁶ Viz čl. 1 odst. 1 zákona č. 19/2012 Sb.

²⁸⁷ Blíže k problematice BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Změny v rozhodčím řízení*. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 42, č. 5, s. 15 – 16.

a k návrhu některé ze stran může spor projednat soud po právní moci rozsudku o zrušení rozhodčího nálezu. Druhý odstavec byl nedostatečně novelizován, čímž se dostává do sporu s prvním odstavcem, neboť uvádí, že mimo případ, kdy je rozhodčí nález zrušen soudem z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) nebo b) ZoRŘ, zůstává rozhodčí doložka v platnosti. Nutno podotknout, že první větu § 34 odst. 2 ZoRŘvZ nebylo vůbec potřeba novelizovat, protože text zákona byl v tomto směru dostatečně ve vztahu k prvnímu odstavci upraven.²⁸⁸ Domnívám se však, že nesoulad prvního a druhého odstavce § 34 ZoRŘ lze překlenout za pomoci argumentu *a ratione legis*, neboť lze jak z litery prvního odstavce § 34 ZoRŘ, tak z důvodové zprávy,²⁸⁹ dovodit, že záměrem zákonodárce bylo, aby i v případě zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. g) a h) ZoRŘ nebylo možné věc v rozhodčím řízení dále projednat.²⁹⁰

Závěrem si dovoluji zaujmout stanovisko k názoru Karla Carbola,²⁹¹ že by bylo vhodné v případě sporů ze spotřebitelských smluv omezit po vzoru Francie možnost uzavření rozhodčí smlouvy až na okamžik, kdy mezi stranami dojde ke sporu. Je samozřejmě pravdou, že spotřebitel sice má díky opatření ve formě samostatného listu s textem rozhodčí smlouvy možnost tento nepodepsat, lze však těžko předpokládat, že toto nebude mít vždy vliv na smlouvu hlavní. Na druhé straně toto omezení by v praxi spíše znamenalo, že by již spory ze spotřebitelských smluv nebyly v rozhodčím řízení řešeny takřka vůbec. Takovou úpravu zákona o rozhodčím řízení tedy nepovažuji za vhodnou a mám za to, že spotřebitel je již v rozhodčím řízení chráněn dostatečně.

---

²⁸⁸ První věta § 34 odst. 2 ZoRŘvZ zněla „Zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v odstavci 1, zůstává rozhodčí smlouva v platnosti.“

²⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371/0.

²⁹⁰ Obdobný názor zastává Bělohávek, který uvádí, že „je z podstaty věci nutno dospět k závěru, že nejen v případech zrušení nálezu podle § 31 písm. a) a b) RozŘ, nýbrž i při zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve spotřebitelském sporu z důvodu podle § 31 písm. h) RozŘ není prostor pro to, aby byl spor znovu projednán v řízení před rozhodci.“ Viz BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 42, č. 5, s. 21.

²⁹¹ CARBOL, Karel. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 7, s. 311.

4 Některá smluvní ujednání, která lze považovat za nepřiměřená

Demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání v § 56 odst. 3 ObčZ je již právní veřejnosti celkem dobře známý. Současně se mnoho ujednání, která jsou zde obsažena, považuje za neplatná i vzhledem k obecné úpravě v občanském zákoníku. V praxi se s nimi již v tak velké míře nesetkáváme. O to více nalézáme ve spotřebitelských smlouvách ustanovení, která lze podřadit pod § 55 odst. 1 ObčZ nebo generální klauzuli v § 56 odst. 1 ObčZ.

V této kapitole jsou uvedena jedna z nejčastěji užívaných smluvních ujednání, která lze za určitých okolností považovat za nepřiměřená – volba obchodního zákoníku a ujednání o smluvní pokutě. Na závěr kapitoly jsou stručně popsána další běžně se vyskytující ujednání, která mohou být nepřiměřená.

4.1 Volba obchodního zákoníku

4.1.1 Obecný úvod

Režim obchodního zákoníku je, na rozdíl od toho občanského, v mnoha ohledech přísnější na své adresáty. Na rozdíl od relativně kogentního občanského zákoníku poskytuje dispozitivní obchodní zákoník stranám velkou volnost při kontraktaci. To nečiní potíže v případě, že jsou obě stany profesionály, ba naopak se jedná o úpravu vhodnou. Problém nastává v okamžiku, kdy je jednou stranou neprofesionál či spotřebitel, který není znalý právní úpravy, respektive obvykle ani neví, jakou právní úpravou by se jeho vztah řídil nebýt dohody o volbě obchodního zákoníku.

Spotřebitelské obchodní závazkové vztahy vznikají jako fakultativní dle § 262 odst. 1 ObchZ nebo jako absolutní dle § 261 odst. 3 ObchZ.

V případě fakultativních obchodních závazkových vztahů lze diskutovat, zda je vůbec umožnění volby obchodního zákoníku namísto občanského správné, ostatně taková právní úprava je ve světě ojedinělá.²⁹² Setkáváme se s názorem, že možnost volby právního režimu závazku je výsledkem „*přeexponovaného důrazu na zásadu smluvní volnosti, tak urgentní v době, kdy byl obchodní zákoník přijat.*“²⁹³

²⁹² ELIÁŠ, Karel. *Fakultativní obchody 2. část* [online]. JURIŠTIK.cz, 17. července 2001 [cit. 22. listopadu 2010]. Dostupné na <http://obchodni.juristic.cz/134095/clanek/j_obchod2>.

²⁹³ BEJČEK, Josef. In BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2007, s. 35.

Jiní autoři poukazují na skutečnost,²⁹⁴ že taková právní úprava nám umožňuje pomocí volby obchodního zákoníku obejít kogentní ustanovení občanského zákoníku, v nichž zákonodárce poskytl ochranu určitému zájmu, který však není chráněn v zákoníku obchodním. Kogentnost ustanovení občanského zákoníku se tak stává značně relativní.

Kořeny uvedeného problému však sahají dále. Na vině je samotná dvojkolejnost úpravy občanského a obchodního práva, která není ideální. Lepším řešením je nepochybně pouze jeden soukromoprávní kodex a v tomto směru je potřeba přivítat nový občanský zákoník, který tento nedostatek již odstraní.

Nutno podotknout, že sami zákonodárci si byli „přísností“ obchodního zákoníku vědomi, o čemž svědčí jeho ustanovení chránící slabší stranu. Pro případ volby obchodního zákoníku dohodou stran stanovuje kogentní²⁹⁵ § 262 odst. 1 ObchZ její neplatnost, pokud taková dohoda směřuje ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem. Nejedná se však o žádné zásadní ustanovení, spíše jen o promítnutí (zdůraznění) obecné zásady zákazu zneužití práva (*abusus iuris*), kterou zakotvuje § 3 odst. 1 ObčZ.²⁹⁶

Ustanovení § 262 odst. 1 ObchZ chrání nejen spotřebitele, ale jakéhokoliv nepodnikatele, tudíž i například právnickou osobu nepodnikající. Vzhledem ke změně legální definice spotřebitele v § 52 odst. 3 ObčZ, která je již nadále omezena pouze na fyzické osoby, nabývá toto ustanovení na důležitosti. Z jazykového výkladu můžeme dále dovodit, že § 262 odst. 1 se vztahuje pouze na fakultativní obchodní závazkové vztahy, na rozdíl od § 262 odst. 4, který se aplikuje i na absolutní obchodní závazkové vztahy.

Další ustanovení, které poskytuje ochranu nepodnikateli, je čtvrtý odstavec § 262 ObchZ. Ten uvádí, že „*ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiných ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku.*“²⁹⁷

---

²⁹⁴ MELZER, Filip. Volba obchodního zákoníku a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 7, s. 263.

²⁹⁵ Viz § 263 ObchZ.

²⁹⁶ ELIÁŠ, Karel. *Fakultativní obchody 2. část* [online]. JURIŠTIK.cz, 17. července 2001 [cit. 22. listopadu 2010]. Dostupné na <http://obchodni.juristic.cz/134095/clanek/j_obchod2>.

²⁹⁷ § 262 odst. 4 ObchZ.

Zajímavostí je jistě použití terminologie (adhezní smlouva, zneužívající klauzule), jejíž legální definici v zákonech nenalzáme,²⁹⁸ nicméně není složité tyto termíny vymezit.²⁹⁹

Je také třeba upozornit na skutečnost, že uvedené ustanovení chrání nepodnikatele, což je termín širší než spotřebitel. Vzniká tedy otázka, jak pojem nepodnikatele vykládat. Domnívám se, že takto nelze učinit obecně, ale je třeba tento pojem zvlášť vyložit jak ve vztahu k § 262 odst. 1, tak i k jednotlivým větám § 262 odst. 4 ObchZ.

V případě fakultativních obchodních závazkových vztahů dle § 262 odst. 1 ObchZ a věty poslední § 262 odst. 4 bude pojem nepodnikatele širší. To jest, budou zde spadat jak fyzické, tak právnické osoby nepodnikající. Účelem těchto ustanovení je totiž chránit slabší stranu, kterou nepochybně může být i nepodnikající právnická osoba, například nadace. U uvedených ustanovení nepřipadá zúžení pojmu nepodnikatel na pojem spotřebitel v úvahu. Na druhé straně širší výklad pojmu nepodnikatel by mohl způsobit paradoxní situaci, kdy i stát, obce, kraje, tedy organizace s velmi dobrým materiálním a personálním zabezpečením, budou chráněny ustanoveními ve prospěch slabší strany, například ve vztahu vůči drobnému podnikateli. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že § 261 odst. 2 ObchZ považuje stát, případně samosprávnou územní jednotku, za rovného partnera podnikatele, můžeme je z pojmu nepodnikatele vyloučit.³⁰⁰ S opačným názorem se můžeme setkat v judikatuře Nejvyššího soudu ČR,³⁰¹ který i v případě tak zvaného relativního obchodního závazkového vztahu přiznal nemocnici ochranu podle § 262 odst. 4 ObchZ.

Složitější situace nastává v případě vymezení nepodnikatele v první části § 262 odst. 4 ObchZ³⁰² (mimo poslední větu), a to s ohledem na novelu občanského zákoníku,³⁰³ která zúžila pojem spotřebitele na fyzickou osobu. Je otázkou, zda se při této

---

²⁹⁸ ELIÁŠ, Karel. *Fakultativní obchody 2. část* [online]. JURIŠTIK.cz, 17. července 2001 [cit. 22. listopadu 2010]. Dostupné na <http://obchodni.juristic.cz/134095/clanek/j_obchod2>.

²⁹⁹ „Termínem adhezní smlouva je třeba rozumět ve smyslu směrnic ES spotřebitelskou smlouvu, jejíž obsah není výsledkem jednání stran, ale který byl dodavatelem vzhledem k jeho postavení silnější strany v daném vztahu určen předem, aniž by spotřebitel měl možnost jej ovlivnit. Za adhezní smlouvu je přitom nutno považovat i takovou smlouvu, jejíž jedno nebo více ustanovení bylo určeno jednáním stran, přičemž ostatní ustanovení byla dodavatelem určena předem, aniž by je spotřebitel měl možnost ovlivnit. Pod pojmem zneužívající klauzule je třeba rozumět ujednání ve smyslu § 56 ObčZ, tedy obecně ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (...).“ TOMSA, Miloš. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 842 - 843.

³⁰⁰ BEJČEK. In BEJČEK a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 29 - 30.

³⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 32 Odo 873/2006.

³⁰² „Ve vztazích podle § 261 ObchZ nebo podřízených obchodnímu zákoníku dohodou podle odstavce 1 se použijí, nevyplývá-li z tohoto zákona nebo ze zvláštních právních předpisů něco jiného, ustanovení této části na obě strany; ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem.“

³⁰³ Novela provedená zákonem č. 155/2010 Sb.

novelizaci úprava § 262 odst. 4 ObchZ neopomněla. Lze si jen stěží představit, že by měl zákonodárce v případě závazkových vztahů podřízených režimu občanského zákoníku v úmyslu neposkytovat právnickým osobám nepodnikatelům ochranu prostřednictvím ustanovení chránících spotřebitele a naopak, v případě právnických osob nepodnikatelů, kteří by uzavřeli svou smlouvu v režimu obchodního zákoníku, by jim tuto ochranu přiznal.

V důvodové zprávě k zákonu č. 155/2010 Sb. se k zúžení definice spotřebitele uvádí, že *„za slabší stranu nelze považovat právníckou osobu, neboť u ní lze očekávat v jednáních vyšší míru profesionality než je tomu u spotřebitele v užším slova smyslu. Úroveň ochrany právnických osob zůstává i nadále na vysoké úrovni, neboť minimální standardy ochrany slabší strany jsou dostatečné jak v občanskoprávních vztazích, tak v případě úpravy dle Obchodního zákoníku.“* Použitím argumentu *a racione legis* dovodíme, že zákonodárce měl v úmyslu snížit úroveň ochrany právnícké osoby. Proto je třeba v případě první části § 262 odst. 4 ObchZ (mimo poslední větu) výklad pojmu nepodnikatele zúžit pouze na spotřebitele pomocí teleologické redukce,³⁰⁴ s ohledem na novelizované znění § 52 odst. 3 ObčZ. Jiný než restriktivní výklad pojmu nepodnikatel by byl v tomto případě v rozporu se smyslem novelizace občanského zákoníku.

4.1.2 Volba obchodního zákoníku jako nepřiměřené ujednání

V případě fakultativních obchodních závazkových vztahů může být volba obchodního zákoníku posouzena prostřednictvím § 262 odst. 1 ObchZ za neplatnou, zhoršuje-li postavení nepodnikatele. V závazkových vztazích, kde je jednou ze smluvních stran spotřebitel, pak lze neplatnost volby dovodit i s ohledem na § 55 a § 56 ObčZ.

Z výše uvedeného plyne, že režim obchodního zákoníku je díky převládajícím dispozitivním ustanovením volnějši. To lze ilustrovat na několika okolnostech. V případě závazkových vztahů podřízených obchodnímu zákoníku umožňuje § 369 ObchZ výslovně sjednat smluvní úrok z prodlení, to znamená sankční prostředek nastupující v případě deliktu, kterým je prodlení. Možnost sjednání smluvního úroku v závazkových vztazích podřízených občanskému zákoníku není doposud v právní teorii a praxi jednoznačně vyřešena. Platná judikatura Nejvyššího soudu ČR³⁰⁵ a část teorie³⁰⁶ zastává názor, že ustanovení § 517 odst. 2

³⁰⁴ MELZER: *Metodologie nalézání práva. Úvod...*, s. 249 - 250.

³⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003.

³⁰⁶ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 939.

ObčZ je kogentní.³⁰⁷ Pokud bychom tento názor přijali, můžeme říci, že v případě spotřebitelských závazkových vztahů by nebylo možné smluvní úrok sjednat, s ohledem na § 262 odst. 4 ObchZ, který stanovuje, že nepodnikatel odpovídá za porušení povinností dle předpisů práva občanského. Takové ujednání o smluvním úroku by bylo absolutně neplatné pro rozpor se zákonem dle § 39 ObčZ.

V případě smluvní pokuty se aplikuje na nepodnikatele rovněž základní právní úprava dle občanského zákoníku. Použití některých ujednání vztahujících se k smluvní pokutě sjednané v obchodněprávních závazkových vztazích by bylo totiž pro dodavatele nepochybně výhodnější jak z důvodu objektivní odpovědnosti, typické pro obchodní zákoník, tak i vzhledem k možnosti moderace nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty dle § 301 ObchZ, která, jak dovozuje současná judikatura,³⁰⁸ v případě smluvní pokuty sjednané dle občanského zákoníku není možná.³⁰⁹

Tato ujednání nemohou, vzhledem ke své neplatnosti pro rozpor se zákonem, jako taková zhoršit postavení nepodnikatele. Mohou však, dle mého názoru, hrát roli v případě celkového testování přiměřenosti, neboť nepochybně svědčí o úmyslech strany, která takové ujednání do smlouvy vloží.

Režim obchodního zákoníku přináší i další odlišnosti. Na rozdíl od občanskoprávní úpravy platí v případě obchodních závazkových vztahů delší čtyřletá promlčecí lhůta. Souhlasím s názorem,³¹⁰ že v případě obchodních závazkových vztahů nelze prostřednictvím § 262 odst. 4 ObchZ ve prospěch nepodnikatele aplikovat úpravu promlčení dle občanského zákoníku.³¹¹ Občanskoprávní úpravu promlčení nelze řadit mezi ustanovení, která jsou určena na ochranu spotřebitele. Jedná se totiž o obecnou úpravu, jejíž rozdílnost vyplývá ze samotné povahy obou předpisů a okruhu společenských vztahů, které regulují.

V případě spotřebitelských smluv podřízených obchodnímu zákoníku bývá velmi často využíváno tak zvané prorogační dohody, kterou lze uzavřít ve všech obchodních

---

³⁰⁷ Dle mého mínění není tento názor správný, neboť se domnívám, že § 517 odst. 2 ObčZ je dispozitivním ustanovením, tedy že se jeho úprava použije pouze v případě, kdy si účastníci závazkového vztahu nedohodnou něco jiného. Pro úplnost, a rovněž s ohledem na používání tohoto přístupu v praxi, je však tento názor uveden.

³⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 33 Odo 805/2005.

³⁰⁹ Tento rozdílný přístup je právní teorií kritizován, nicméně v současné době jej obecné soudy dodržují, viz ELIÁŠ Karel, TĚGL, Petr. In ELIÁŠ, Karel a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek § 488-880*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008., s. 1569 - 1570.

³¹⁰ VYMAZAL, Lukáš. Ochrana Spotřebitele a její meze v obchodním závazkovém právu. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 2, s. 37 - 40, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 10. února 2010, sp. zn. 29 Co 552/2009 nebo VÍTOVÁ: *Nepřiměřená ujednání...*, s. 165 - 166. Tento názor byl v nedávné době stvrzen i rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010.

³¹¹ I opačný názor nalézáme v judikatuře, viz rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 1. listopadu 2010, sp. zn. 121 EC 12/2009.

věcech.³¹² Dle ustanovení § 89a OSŘ platí, že „Účastníci řízení v obchodní věci se mohou písemně dohodnout na místní příslušnosti jiného soudu prvního stupně, ledaže zákon stanoví příslušnost výlučnou.“ V praxi se setkáváme s případy, kdy je sjednána místní příslušnost soudu v místě sídla společnosti či ve větší vzdálenosti od bydliště spotřebitele. Tato okolnost spotřebiteli zpravidla ztěžuje pozici v případném soudním řízení, neboť přístup k soudu se stane nepoměrně nákladnější a složitější, než kdyby rozhodoval soud, v jehož obvodu má spotřebitel bydliště. Často pak dochází k situaci, kdy se spotřebitel k soudu nedostaví a soud, na návrh žalobce, vydá rozsudek pro zmeškání dle § 153b OSŘ.³¹³

Stejně tak jsou jednotlivé smluvní typy dle obchodního zákoníku pro dodavatele výhodnější. Příkladem je úprava zprostředkovatelské smlouvy. Dojde-li k uzavření smlouvy mezi zájemcem a třetí osobou bez přičinění zprostředkovatele, nevzniká mu dle úpravy v občanském zákoníku nárok na odměnu.³¹⁴ Stejnou úpravu nalezneme v § 647 odst. 1 ObchZ. Jedná se však o dispozitivní ustanovení,³¹⁵ které umožňuje stranám, aby si právo na provizi pro zprostředkovatele sjednaly i v případě, že dojde k uzavření smlouvy bez jeho přičinění.

Případem zprostředkovatelské smlouvy sjednané se spotřebitelem v režimu obchodního zákoníku se zabýval Nejvyšší soud,³¹⁶ jenž dovodil, že taková dohoda směřuje ke zhoršení postavení účastníka smlouvy, která není podnikatelem a z tohoto důvodu ji Nejvyšší soud shledal v rozporu s § 55 ObčZ a s ohledem na § 262 odst. 1 ObchZ jako volbu neplatnou. Podobně může být pro nepodnikatele nevýhodné uzavření smlouvy o dílo podle obchodního zákoníku vzhledem k složitějšímu uplatnění nároků z vad.

Samostatnou kapitolou je pak praxe úvěrových společností,³¹⁷ které umně specifikují své produkty tak, aby byly posouzeny jako smlouva o úvěru dle § 497 a násl. ObchZ, to znamená jako absolutní závazkový vztah, ačkoliv právní úkon splňuje všechny znaky smlouvy o půjčce dle § 657 a násl. ObčZ.³¹⁸

I v případě volby obchodního zákoníku platí, že je třeba ji posuzovat z pohledu přiměřenosti či zhoršení postavení nepodnikatele individuálně a vzhledem ke všem

³¹² Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2002, sp. zn. 22 Nd 228/2002.

³¹³ V judikatuře jsme se již setkali s prohlášením prorogační dohody za nepřiměřené ujednání, viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 5. října 2010, sp. zn. 21 Co 629/2010.

³¹⁴ HAVEL, Bohumil. In ELIÁŠ, Karel a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek § 488 - 880*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 2320.

³¹⁵ Ve výčtu kogentních ustanovení § 263 ObchZ není uveden § 647 ObchZ.

³¹⁶ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2012, sp. zn. 23 Cdo 2589/2010.

³¹⁷ Otázku, zda se jedná o smlouvu o úvěru dle § 497 ObchZ nebo smlouvu o půjčce dle § 657 ObčZ, řešil například Vrchní soud v Olomouci, viz rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. července 2009, sp. zn. 12 Cmo 2/2009.

³¹⁸ RABAN, Přemysl. *Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání* [online]. iHned.cz, 18. listopadu 2009 [cit. 13. ledna 2013]. Dostupné na <<http://domaci.ihned.cz/c1-39116820-drobní-dlužníci-a-zakázaná-smluvní-ujednání>>.

okolnostem. Tento postup je třeba dodržet i v případě posuzování jednotlivých smluvních ujednání v případě absolutních závazkových vztahů.

4.2 Smluvní pokuta

4.2.1 Obecně

Pro případ porušení smluvní povinnosti si mohou strany závazkového vztahu sjednat smluvní pokutu, kterou občanský zákoník vymezuje jako druh zajištění závazku. Jedná se o akcesorický závazek, který je samostatnou věcí.³¹⁹ Základní úpravu institutu smluvní pokuty nalezneme v § 544 a násl. ObčZ, pro oblast obchodních závazkových vztahů pak platí další ujednání v § 300 - § 302 ObchZ. Jak již bylo uvedeno, zvolený režim právního předpisu je v případě smluvní pokuty vzhledem k odlišnostem zásadní. Odpovědnost za porušení smluvní povinnosti je v případě smluvní pokuty dle občanského zákoníku subjektivní, na rozdíl od objektivní odpovědnosti dle zákoníku obchodního. Výši smluvní pokuty sjednané v občanskoprávních závazkových vztazích pak nelze dle platné judikatury, na rozdíl od smluvní pokuty v obchodněprávních závazkových vztazích, moderovat.³²⁰ Pro účely ochrany spotřebitele je však důležitá, s ohledem na § 262 odst. 4 ObchZ, úprava smluvní pokuty v občanském zákoníku.

Podle § 544 odst. 2 ObchZ musí být smluvní pokuta obligatorně sjednána písemně, přičemž musí být určena výše pokuty nebo způsob jejího určení, například určení formou procenta z dlužné částky za každý den prodlení.

4.2.2 Smluvní pokuta jako nepřiměřené ujednání

Z povahy smluvní pokuty je zřejmé, že zvýhodňuje účastníka závazkového vztahu, v jehož prospěch je sjednána. Ve spotřebitelských smlouvách, typicky zprostředkovatelských smlouvách s realitními kanceláři nebo smlouvách o úvěru, se velmi často stává, že je smluvní pokuta sjednána pouze ve prospěch dodavatele, aniž by existovalo podobné právo spotřebitele. Tato skutečnost ve spojení s faktem, že se často jedná o formulářové smlouvy, mnohdy zakládá značnou nerovnost v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele.

---

³¹⁹ Blíže k problematice smluvní pokuty například TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012, 128 s.

³²⁰ Opačný názor zastává Karel Eliáš, viz ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol.: *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek § 488 - 880*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., s. 1569 - 1570.

Častým argumentem úvěrových společností je skutečnost, že smlouvy uzavírají se značně rizikovými klienty a z tohoto důvodu jsou smluvní pokuty potřebné.³²¹ Ačkoliv je třeba nepochybně vzít tento argument, který by mohl svědčit o přiměřenosti ujednání o smluvní pokutě, v potaz, je třeba uvést, že právě různé úvěrové společnosti mnohdy na platební neschopnost spotřebitele spoléhají a prostřednictvím vysokých sankcí za porušení povinnosti dlužníka získávají nemalé finanční prostředky.

Můžeme tedy jednoznačně dovodit, že i v případě, kdy bude smluvní pokuta sjednaná v souladu s dobrými mravy dle § 39 ObčZ, může být ujednání o smluvní pokutě ve spotřebitelské smlouvě, vzhledem ke konkrétním okolnostem, nepřiměřené dle § 55 a § 56 ObčZ a tudíž absolutně neplatné.

Nemohu souhlasit s názorem Rabana,³²² že, vzhledem k nezařazení výslovné deklarace nepřiměřených sankcí do výčtu nepovolených klauzulí, je spotřebitel proti nepřiměřenému ujednání o smluvní pokutě chráněn pouze prostřednictvím § 39 ObčZ.

Je pravdou, že demonstrativní výčet nepřiměřených ujednání v § 56 odst. 3 ObčZ nepřevzal všechny podmínky z přílohy směrnice 93/13, jež mohou být posouzeny jako nepřiměřené. Dle čl. 1 písm. e) přílohy SmR93/13 může být nepřiměřenou podmínka, jejímž cílem nebo následkem je požadavek na spotřebiteli, který neplní svůj závazek, aby platil nepřiměřeně vysoké odškodné.

Absence převzetí tohoto ustanovení, však neznamená nemožnost posouzení takového ujednání v rámci generální klauzule dle § 56 odst. 1 ObčZ, neboť výčet v § 56 odst. 3 ObčZ není uzavřený. Národní soudy navíc mají povinnost eurokonformního výkladu³²³ a s ohledem na tuto skutečnost slouží příloha směrnice 93/13 jako vodítko pro posuzování přiměřenosti smluvních ujednání.

Závěrem je třeba poukázat na nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,³²⁴ který rozhodl o neplatnosti ujednání o smluvní pokutě ve spotřebitelské smlouvě právě s odkazem na jeho nepřiměřenost. Při svém postupu rovněž správně zohlednil ostatní ujednání spotřebitelské smlouvy a jejich důsledky.

---

³²¹ Viz argumentace žalobce v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. července 2009, sp. zn. 12 Cmo 2/2009.

³²² RABAN, Přemysl. *Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání* [online]. iHned.cz, 18. listopadu 2009 [cit. 13. ledna 2013]. Dostupné na <<http://domaci.ihned.cz/c1-39116820-drobní-dlužníci-a-zakázaná-smluvní-ujednání>>.

³²³ Více k pojmu v kapitole 2.1.2 této práce.

³²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. září 2010, sp. zn. 33 Cdo 4601/2008.

4.3 Další možná nepřiměřená ujednání a ujednání jednostranně se odchylojící v neprospěch spotřebitele

V praxi se setkáváme s mnoha dalšími ujednáními, která je možno v konkrétních případech považovat za nepřiměřené.

Za nepřiměřené ujednání lze, dle mého názoru, považovat ujednání o kapitalizaci pohledávek, jež se velmi často vyskytuje v úvěrových smlouvách. Podle takového ujednání se smluvní úroky a úroky z prodlení ke dni prohlášení okamžité splatnosti úvěru připsou k jistině úvěru a stávají se její součástí. Na základě takového ujednání je prakticky možné požadovat úroky z úroků. Přestože je v české právní kultuře dodržován římskoprávní princip zákazu anatocismu, Nejvyšší soud ČR³²⁵ ujednání o kapitalizaci pohledávek toleruje, ačkoliv sám současně uvádí, že občanský ani obchodní zákoník neumožňují věřiteli požadovat po dlužníkovi příslušenství pro případ prodlení s placením příslušenství pohledávky. O správnosti tohoto přístupu je možné polemizovat,³²⁶ nicméně se domnívám, že lze nepochybně ujednání o kapitalizaci pohledávek posoudit jako nepřiměřené.

Nepřiměřeným ujednáním by rovněž mohla být smluvní podmínka ukládající spotřebiteli povinnost komunikovat s dodavatelem pouze prostřednictvím jeho placené telefonní linky.

Za ujednání odchylojící se od zákona v neprospěch spotřebitele dle § 55 odst. 1 ObčZ lze, dle mého názoru, považovat podmínku dodavatele, aby spotřebitel zaslal odstoupení od smlouvy dle § 53 odst. 7 ObčZ spolu s ověřeným podpisem či pouze písemně na adresu sídla dodavatele.³²⁷ Obě podmínky totiž ztěžují spotřebiteli možnost odstoupit od smlouvy. Navíc například v případě, kdy se jedná o závazkový vztah uzavřený elektronickou formou je i nelogické, aby spotřebitel nemohl například odstoupit od smlouvy prostřednictvím emailu

³²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2004, sp. zn. 35 Odo 101/2002.

³²⁶ Srovnej VYMAZAL, Lukáš. *K zákazu úročení příslušenství* [online]. iHned.cz, 24. dubna 2008 [cit. 12. února 2013]. Dostupné na <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-24216650-k-zakazu-uroceni-prislušenství>>.

³²⁷ Takto postupuje například společnost Seznam.cz u své služby Seznam TIP (prodej poukazů na služby). V bodě 3.6. Smluvních ujednání služby Seznam TIP (ve znění k 10. březnu 2013) je uvedeno „V případě užití zákonného práva spotřebitele odstoupení od smlouvy uzavřené pomocí prostředků komunikace na dálku ve smyslu ust. § 53 odst. 7 občanského zákoníku ze strany Uživatel je sjednán následující postup: Uživatel zašle na poštovní adresu (sídla) Provozovatele vytištěný kupón spolu s následujícími údaji: název Zvýhodněné nabídky, email, na který byl kupón zaslán, datum platby a informaci o odstoupení od uzavřené smlouvy spolu se svým ověřeným podpisem a uvedením čísla účtu, na který si Uživatel přeje vrátit uhrazené prostředky. Na základě takto řádně vyhotoveného odstoupení se všemi potřebnými informacemi se Provozovatel zavazuje ve lhůtě 14 dnů od doručení odstoupení uhradit Uživateli příslušnou částku na Uživatelem uvedený bankovní účet.“ viz Smluvní ujednání služby Seznam TIP [online], tip.seznam.cz, 1. listopadu 2011 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <<http://tip.seznam.cz/smluvni-podminky>>.

s elektronickým podpisem nebo datovou zprávou zaslanou do datové schránky dodavatele. Rovněž i další podmínky, které v tomto případě společnost Seznam.cz požaduje (zaslání kupónu, data platby), dle mého názoru, lze považovat za nepřiměřené, neboť postačí, že je projev vůle spotřebitele dostatečně určitý v souladu s § 37 odst. 1 ObčZ.

Odchýlením od zákona v neprospěch spotřebitele je i smluvní ujednání, které v případě, že spotřebitel využije práva odstoupit od smlouvy dle § 53 odst. 7 ObčZ, opravňuje podnikatele započíst si jakékoliv náklady, které mu v souvislosti s vykonaným právem spotřebitele vznikly.³²⁸

Nejvyšší správní soud³²⁹ rovněž dovodil, že smluvní ujednání umožňující podnikateli požadovat náklady neoprávněné reklamace je v rozporu s § 55 odst. 1 ObčZ, neboť se jedná o ujednání, které se odchyluje v neprospěch spotřebitele od zákona.³³⁰

V návaznosti na rozhodnutí nejvyššího obecného soudu Spolkové republiky Německo³³¹ se v České republice rozvinula debata na téma oprávněnosti výběru poplatku za vedení úvěrové účtu. Jedním z argumentů advokátní kanceláře zastupující klienty bank, kteří se domáhají vrácení těchto poplatků z titulu bezdůvodného obohacení, je rozpor ujednání o poplatku za vedení úvěrového účtu s § 55 odst. 1 a § 56 odst. 1 ObčZ.³³² Rozpor takového ujednání s § 55 odst. 1 ObčZ neshledávám. Dle mého názoru, nelze najít ujednání, od kterého by se banky ujednáním o poplatku za vedení úvěrového účtu odchylovaly v neprospěch spotřebitele.

Zajímavější situace nastává v případě posouzení ujednání o poplatku za vedení úvěrového účtu s ohledem na jeho přiměřenost. Podle doslovného znění § 56 odst. 2 ObčZ by zmíněné ujednání nebylo možné posuzovat s ohledem na přiměřenost, neboť se jedná o výjimku z posuzování stanovenou v § 56 odst. 2 ObčZ.³³³ Poplatek za vedení úvěrového účtu považuji za součást ceny plnění, a tudíž mám za to, že v případě užití pouze jazykového výkladu § 56 odst. 2 ObčZ je jeho posuzování s ohledem na přiměřenost vyloučeno. Na druhé straně je třeba zdůraznit, že ustanovení § 56 odst. 2 ObčZ je v tomto případě přísnější

---

³²⁸ Takto postupuje například společnost Seznam.cz u své služby Seznam TIP (prodej poukazů na služby). V bodě 3.8. Smluvních ujednání služby Seznam TIP (ve znění k 10. březnu 2013) je uvedeno „*Protí ceně kupónu si Provozovatel vyhrazuje právo započíst své skutečně vynaložené náklady spojené s vrácením kupónu např. bankovní poplatky s tím spojené.*“

³²⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. března 2006, sp. zn. 3 As 60/2005.

³³⁰ Poslední tři typy ujednání, které jsou uvedeny jako příklady odchýlení se od zákona v neprospěch spotřebitele v rozporu s § 55 odst. 1 ObčZ, by nepochybně mohly být považovány za nepřiměřená ujednání dle § 56 odst. 1 ObčZ.

³³¹ Rozsudek Bundesgerichtshof ze dne 7. června 2011, sp. zn. XI ZR 388/10.

³³² Viz vzorová výzva advokátní kanceláře TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNERI, [online]. Poplatkyzpet.cz, [cit. 4. května 2013]. Dostupné na <http://www.poplatkyzpet.cz/images/Vzorova_vyzva.pdf>.

³³³ Dle § 56 odst. 2 ObčZ platí, že „*Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění.*“

než směrnice 93/13, která sice vylučuje z posuzování podmínek týkajících se ceny a odměny, avšak za předpokladu, že jsou „*tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem*.“³³⁴ Dle mého názoru, je tedy i v tomto případě potřeba přistoupit k eurokonformnímu výkladu³³⁵ § 56 odst. 2 ObčZ a posoudit, zda je ujednání týkající se poplatku za vedení úvěrové účtu ujednáním sepsaným jasným a srozumitelným jazykem. V případě záporné odpovědi pak lze přistoupit k testu přiměřenosti takového ujednání. Osobně se však domnívám, že takové provedení testu přiměřenosti je v případě nesrozumitelnosti ujednání o poplatku za vedení úvěrového účtu nadbytečné, neboť je-li ujednání nesrozumitelné, je stíženo sankcí absolutní neplatnosti v souladu s § 37 ObčZ. Ostatně touto cestou posouzení ujednání o poplatku za vedení úvěrového účtu³³⁶ se vydal finanční arbitr,³³⁷ z jehož závěru vyplývá, že takové ujednání může být posouzeno jako neurčité dle § 37 ObčZ, pokud není řádně vymezen obsah protiplnění poskytnutého bankou.

Dle mého názoru, by však měly jak obecné soudy, tak finanční arbitr tyto případy posuzovat individuálně,³³⁸ neboť jednotlivé úvěrové produkty se mohou značně lišit.³³⁹ Mám za to, že nelze paušálně považovat veškeré poplatky za vedení úvěrového účtu za neplatná ujednání.

---

³³⁴ Čl. 4 odst. 2 SmR93/13.

³³⁵ Více k eurokonformnímu výkladu viz podkapitola 2.1.2.

³³⁶ V tomto případě se jednalo o spotřebitelský úvěr, kdy řešení tohoto sporu spadalo do pravomoci finančního arbitra v souladu s § 1 písm. d) zákona o finančním arbitrovi.

³³⁷ Viz tisková zpráva Finančního arbitra [online]. Kancelář finančního arbitra, organizační složka státu, 30. dubna 2013 [cit. 4. května 2013]. Dostupné na <<http://www.finarbitr.cz/cs/aktuality/financni-arbitr-vydal-prvni-rozhodnuti-ve-sporu-o-poplatek-254.html>>.

³³⁸ Média informovala, že Obvodní soud pro Prahu 5 zamítl žalobu na vydání bezdůvodného obohacení z titulu vrácení poplatku za správu spotřebitelského úvěru. Soudce Michal Holub k případu uvedl, že důvodem pro zamítnutí žaloby byla skutečnost, že poplatek za správu úvěru byl zohledněn v RPSN a stanoven pevnou částkou, viz TAUCHENOVÁ, Kateřina. *Všechny spory o poplatky nelze rozhodnout stejně, říká soudce o zamítnutí žaloby na ČSOB* [online]. iHNeD.cz, 28. května 2013 [cit. 29. května 2013]. Dostupné na <<http://byznys.ihned.cz/c1-59951480-rozhovor-soudce-o-zamitnuti-zaloby-na-csob>>.

³³⁹ Například v případě některých úvěrových produktů lze úvěrový účet současně používat jako běžný účet. V takovém případě je poskytnuté protiplnění za poplatek za vedení úvěrového účtu zřejmý.

5 Ochrana spotřebitele v novém občanském zákoníku

Již na úvod je potřeba uvést, že nový občanský zákoník přináší ve vztahu k ochraně spotřebitele velké množství změn,³⁴⁰ mnohdy zpřesňujícího charakteru. Některé změny dosavadní právní úpravy³⁴¹ jsou poplatné i nové směrnici o právech spotřebitelů,³⁴² která je již do nového občanského zákoníku implementována. V podkapitole 5.1 jsou shrnuty hlavní změny týkající se obecné úpravy ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. S ohledem na téma této práce je úprava nepřiměřených ujednání vyčleněna do samostatné podkapitoly 5.2.

5.1 Obecné změny právní úpravy ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku

Ochrana spotřebitele již není obsažena pouze v jedné části občanského zákoníku jako doposud, kdy byla obsažena pouze v první části hlavy páté občanského zákoníku.³⁴³ Nově lze ustanovení týkající se ochrany spotřebitele najít v první části hlavě druhé dílu čtvrtém³⁴⁴ a pátém.³⁴⁵ Definice spotřebitele v § 419 NOZ³⁴⁶ je sice podobná současné definici v § 52 odst. 3 ObčZ, doplněním slov „s ním jinak jedná“ se ochrana spotřebitele rozšiřuje již na samotný kontraktační proces.³⁴⁷ Rozšíření se také dočkala definice podnikatele v § 420 NOZ, což se projevuje především v druhém odstavci,³⁴⁸ kdy bude nově kritéria podnikatele splňovat i v případě, že dojde k právnímu styku spotřebitele s osobou nejednající

---

³⁴⁰ Osнова nového občanského zákoníku ještě v předposlední verzi přinášela změn týkajících se ochrany spotřebitele daleko méně a víceméně vycházela z úpravy občanského zákoníku, viz ELIÁŠ, Karel, HAVEL, Bohumil. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 143 – 146.

³⁴¹ Například § 1828 odst. 2 NOZ, který obsahuje vymezení, kdy se jedná o smlouvu uzavřenou mimo prostor obvyklý pro podnikatelské podnikání, implementuje čl. 2 odst. 8 směrnice o právech spotřebitelů. Čl. 9 směrnice o právech spotřebitelů je implementován v § 1829 NOZ.

³⁴² Blíže ke směrnici o právech spotřebitelů například ŘEZNIČKOVÁ, Iva. Co přinese nová směrnice o právech spotřebitelů?. *Právní rádce*, 2013, roč. 21, č. 3, s. 28 – 31.

³⁴³ Pro úplnost je potřeba uvést, že ochranu spotřebitele zakotvoval i § 262 odst. 4 ObchZ.

³⁴⁴ Definice spotřebitele.

³⁴⁵ Definice dodavatele.

³⁴⁶ *Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.*

³⁴⁷ VÍTOVÁ, Blanka. Vybrané aspekty soukromoprávní ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 9, s. 307.

³⁴⁸ Dle § 420 odst. 2 NOZ platí, že „Pro účely ochrany spotřebitele a pro účely § 1963 se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.“

za účelem zisku³⁴⁹ nebo v případě, kdy spotřebitel jedná s jinými osobami, které jednájí jménem či na účet spotřebitele.³⁵⁰

Hlavní část soukromoprávní právní úpravy ochrany spotřebitele se nachází v části čtvrté obsahující úpravu relativních majetkových práv v hlavě první dílu čtvrtém s názvem ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem. Toto nové označení zvolil zákonodárce z důvodu, že označení hlavy páté občanského zákoníku „spotřebitelské smlouvy“ není terminologicky správné. Na druhé straně však s ohledem na kontinuitu právní úpravy³⁵¹ používá nový občanský zákoník toto označení jako legislativní zkratku, což osobně vítám, neboť se jedná o pojem v právní praxi zažitý.

Zcela novým ustanovením je § 1811 NOZ, který přináší povinnost pro podnikatele činit veškerá sdělení vůči spotřebiteli jasně a srozumitelně. V tomto směru dochází k naplnění směrnice 93/13.³⁵² Novinkou je rovněž stanovení okruhu informací, které musí být spotřebiteli sděleny v dostatečném předstihu,³⁵³ pokud tyto skutečnosti nejsou zřejmé ze souvislostí. Zákon současně stanovuje dvě výjimky z tohoto pravidla, kdy zejména první výjimka³⁵⁴ je velmi praktická a, dle mého názoru, přínosná, neboť trvání na informační povinnosti dle § 1811 odst. 2 NOZ i v případě smluv uzavíraných za účelem vyřizování záležitostí každodenního života, při kterých dochází k plnění bezprostředně po jejím uzavření,³⁵⁵ by znamenalo zbytečnou administrativní zátěž pro podnikatele. V tomto směru je potřeba pomatovat na skutečnost, že ochrana spotřebitele je v podmínkách České republiky zajišťována nepřímo i dalšími prvními předpisy.³⁵⁶

Do souladu se směrnicí 93/13 je uvedena i otázka výkladu nejasných smluvních ujednání,³⁵⁷ kdy nově je v § 1812 odst. 1 NOZ zakotveno, že se užije výklad pro spotřebitele nepříznivější. K oslabení nadměrné ochrany spotřebitele dochází v případě zúžení rozsahu tak zvané jednostranné kogentnosti na případy zákazu odchýlení se³⁵⁸ od ustanovení určených k ochraně spotřebitele,³⁵⁹ kterou doposud velmi široce stanovoval § 55 odst. 1 ObčZ.³⁶⁰

---

³⁴⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou...*, s. 201 – 202.

³⁵⁰ VÍTOVÁ: *Vybrané aspekty soukromoprávní...*, s. 307.

³⁵¹ ELIÁŠ, HAVEL: *Osnova občanského zákoníku...*, s. 733.

³⁵² Viz podkapitola 2.3 této práce, ve které jsou shrnuty hlavní nedostatky právní úpravy ochrany spotřebitele v občanském zákoníku.

³⁵³ Viz § 1811 odst. 2 NOZ.

³⁵⁴ Viz § 1811 odst. 3 písm. a) NOZ.

³⁵⁵ Například koupě zeleniny na trhu.

³⁵⁶ Typicky se jedná o povinnosti, které podnikatelům stanovuje živnostenský zákon, například označení provozovny, viz § 17 ŽivZ.

³⁵⁷ Viz podkapitola 2.4 této práce.

³⁵⁸ Dle § 1812 odst. 2 NOZ se k takovým ujednáním nepřihlíží, má se tedy za to, že dané ujednání je bez právního významu.

³⁵⁹ Viz § 1812 odst. 2 NOZ.

Na první pohled se může zdát, že možnost spotřebitele vzdát se i takto chráněného práva povede k zásadnímu oslabení ochrany spotřebitele. Je však třeba mít na paměti, že i nadále bude spotřebitel chráněn skrz úpravu nepřiměřených ujednání,³⁶¹ která lépe umožňují zohlednit konkrétní okolnosti případu.

V dnešní době jsou časté situace, kdy jsou například na předváděcích akcích záměrně se spotřebiteli uzavřeny kromě smlouvy hlavní, typicky kupní smlouvy, i smlouvy úvěrové, jejichž prostřednictvím podnikatel čerpá finanční prostředky krátce po uzavření hlavní smlouvy. V případě, že spotřebitel využil zákonné právo odstoupit od smlouvy,³⁶² vzniká následný problém s odstoupením od samostatné úvěrové smlouvy. I tuto situace lze řešit dle účinné právní úpravy samostatným odstoupením, případně odkázáním na zánik úvěrové smlouvy z titulu tak zvané závislé smlouvy.³⁶³ Nový občanský zákoník ulehčuje v tomto směru pozici spotřebitele tím, že v § 1816 odst. 1 zakotvuje zánik úvěrové smlouvy nebo smlouvy o zápůjčce, v případě, že je jejich prostřednictvím hrazena byť i z části cena, odstoupí-li spotřebitel platně od smlouvy hlavní. Poslední věta prvního odstavce pak stanovuje absolutní zákaz sankcí v neprospěch spotřebitele. Pravidlo obsažené v § 1816 odst. 1 NOZ si mohou strany vyloučit s výjimkou distančních smluv a tak zvaných time-sharingových smluv.

Zákaz uložený podnikateli požadovat po spotřebiteli jinou platbu, než kterou je povinen uhradit na základě hlavního smluvního závazku, pokud k ní nedal spotřebitel výslovný souhlas,³⁶⁴ má dle důvodové zprávy³⁶⁵ zajistit, že spotřebitel bude o dalších podmínkách, jež souvisí s dalšími finančními závazky, upozorněn v hlavní smlouvě, nikoliv například v obchodních podmínkách. Osobně jsem zvědavý na vývoj aplikace tohoto ustanovení právě ve vztahu k obchodním podmínkám.

Změnu ve prospěch spotřebitele přináší § 1818 NOZ, který činí ze lhůt, jež umožňují spotřebiteli odstoupit od smlouvy, *de facto* lhůty procesní,³⁶⁶ neboť stanovuje, že lhůta k odstoupení od smlouvy je zachována, pokud spotřebitel v jejím průběhu odstoupení od smlouvy podnikateli odešle. Zmíněné ustanovení také zakotvuje zákaz sankcí pro případ

---

³⁶⁰ Viz podkapitola 2.4 této práce.

³⁶¹ Viz § 1813 a násl. NOZ.

³⁶² Například dle § 53 odst. 7 ObčZ.

³⁶³ Viz právní úprava závislých smluv obsažená § 275 odst. 2 ObchZ *per analogiam* dle § 853 ObčZ.

³⁶⁴ Viz § 1817 NOZ.

³⁶⁵ ELIÁŠ, HAVEL: *Osnova občanského zákoníku...*, s. 738.

³⁶⁶ Pro procesní lhůty je typické, že k jejich zachování dochází, je-li v průběhu jejich běhu podání odevzdáno doručujícímu orgánu, blíže například WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. vydání. Praha: Linde, a.s., 2011, s. 188 - 191.

vykonání práva odstoupit od smlouvy, čímž je v zásadě legislativně zakotvena dosavadní rozhodovací praxe.³⁶⁷

Za obecné ustanovení týkající se ochrany spotřebitele lze považovat i § 2401 odst. 2 NOZ, který zakotvuje pravidlo, že ustanovení na ochranu spotřebitele se na úpravu práv a povinností mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem neuplatní.

5.2 Nepřiměřená ujednání v novém občanském zákoníku

Úpravu nepřiměřených ujednání přináší nový občanský zákoník ve třech ustanoveních. Generální klauzule je zakotvena v § 1813 a v zásadě navazuje na dosavadní definici obsaženou v § 56 odst. 1 a odst. 2 ObčZ. Změnou je použití pojmu přiměřenost namísto pojmu dobrá víra³⁶⁸ a dále rozšíření okruhu nepřiměřených ujednání ve vztahu k ujednáním o předmětu plnění nebo ceně. Účinný občanský zákoník totiž absolutně vylučuje, aby ujednání vymezující předmět plnění smlouvy nebo jeho cenu, byla podrobena testu přiměřenosti. Nový občanský zákoník tuto výjimku zužuje, když stanovuje, že takto vyloučena jsou pouze taková ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuta jasným a srozumitelným způsobem.³⁶⁹ Za použití argumentu *a contrario* lze tedy dovodit, že nepřiměřeným ujednáním může být shledáno i ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud nebylo vůči spotřebiteli učiněno jasným a srozumitelným způsobem.

Také § 1814 NOZ navazuje na dosavadní právní úpravu, neboť pokračuje v koncepci³⁷⁰ černé listiny, tedy seznamu ujednání, která jsou vždy považována za nepřiměřená. Oproti účinné právní úpravě je tento seznam rozšířen o nová zakázaná ujednání. Na prvním místě je potřeba zmínit § 1814 písm. j) NOZ, který je zásadní pro vymezení možnosti řešit spotřebitelské spory v rozhodčím řízení. Toto ujednání mimo jiné *a contrario* potvrzuje, že spotřebitelský spor je možné řešit v rozhodčím řízení, za podmínky, že je rozhodce nebo rozhodčí soud vázán předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele. S ohledem na provedenou novelu zákona o rozhodčím řízení s účinností od 1. dubna 2012 se však spíše v zásadě jedná o deklaraci skutečnosti, že rozhodčí doložka není automaticky nepřiměřeným ujednáním, a že spotřebitelské spory lze v rozhodčím řízení řešit.³⁷¹

³⁶⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 33 Cdo 3455/2009 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96.

³⁶⁸ Více k problematice použití pojmu přiměřenost v podkapitole 2.5.3.

³⁶⁹ Viz § 1813 věta poslední NOZ.

³⁷⁰ V občanském zákoníku se černá listina nachází v § 56 odst. 3 ObčZ.

³⁷¹ VÍTOVÁ: Vybrané aspekty soukromoprávní..., s. 308.

Dále je okruh nepřiměřených ujednání rozšířen v § 1814 písm. k) NOZ o zákaz přenosu povinností podnikatele, které jsou mu uloženy ustanoveními o smlouvě o finanční službě.³⁷² Zákaz zbavení spotřebitele práva určit si, na jaký závazek má být jeho plnění přednostně určeno, jenž je obsažen v § 1814 písm. l) NOZ, pak považuji za velmi přínosný. V současnosti nejsou výjimkou situace, kdy podnikatelé ve spotřebitelských smlouvách uvádějí ujednání, že se nejdříve platby od spotřebitele započítávají na úrok a až následně na jistinu, čímž spotřebiteli ztěžují splnění závazku.³⁷³

Poslední ustanovení, které se týká problematiky nepřiměřených ujednání je § 1815 NOZ, který jednak konstatuje, že se k nepřiměřenému ujednání nepřihlíží, tedy jako by nikdy neexistovalo, ledaže se jej spotřebitel nedovolá. Dle důvodové zprávy³⁷⁴ se spotřebitel může dovolat nepřiměřeného ujednání jen v případě, že toto ujednání bylo sjednáno individuálně. Takto zúžený výklad předmětného ustanovení však, dle mého názoru, z textu zákona nevyplývá. Mám tedy za to, že se spotřebitel může dovolat nepřiměřeného ujednání bez ohledu na to, jakým způsobem bylo sjednáno, pokud se bude domnívat, že je pro něj výhodné.

---

³⁷² Viz § 1841 a násl. NOZ.

³⁷³ Pro úplnost je potřeba uvést, že i dle účinného občanského zákoníku může být takové ujednání posouzeno jako nepřiměřené dle § 56 odst. 1 ObčZ.

³⁷⁴ ELIÁŠ, HAVEL: *Osnova občanského zákoníku...*, s. 737.

6 Závěr

Cíle rigorózní práce byly naplněny. Na základě provedené komparace občanského zákoníku a směrnice 93/13 bylo zjištěno několik nedostatků transpozice směrnice různé míry závažnosti. Tím bylo prokázáno, že směrnice 93/13 nebyla správně implementována do českého právního řádu, je však potřeba podotknout, že postupem času bylo dílčími novelizacemi mnoho nedostatků odstraněno.³⁷⁵

Mezi největší nedostatky občanského zákoníku, které v něm již zřejmě zůstanou zachovány až do konce jeho účinnosti, patří příliš široké vymezení jednostranné kogentnosti v § 55 odst. 1 ObčZ, a to především z důvodu, že zákaz odchýlení se v neprospěch spotřebitele není omezen pouze na spotřebitelská zákonná ustanovení, ale platí pro veškerá dispozitivní ujednání občanského zákoníku. Rovněž stanovení neplatnosti nepřiměřených ujednání bez rozlišení, zda byla smluvní podmínka sjednána individuálně, či nikoliv, činí českou právní úpravu přísnější, než požaduje čl. 3 SmR93/13. Nesprávným převzetím znění čl. 4 odst. 2 SmR93/13 došlo k situaci, kdy se podle české právní úpravy³⁷⁶ posuzování přiměřenosti nepodrobují smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění.

Za další méně závažné nedostatky lze považovat nevhodné systematické zařazení ustanovení ochrany spotřebitele v páté hlavě části první občanského zákoníku. Interpretační problémy také činí pojem dobrá víra, který je nevhodně použit v generální klauzuli § 56 odst. 1 ObčZ.

V případech, kdy bylo možné uvedené nedostatky překlenout eurokonformním výkladem příslušných ustanovení, byl tento postup v rigorózní práci popsán.

S pozměněnou úpravou ochrany spotřebitele přichází nový občanský zákoník. Novou právní úpravu hodnotím velmi kladně. Domnívám se, že odstranila většinu nedostatků³⁷⁷ a je vhodně rozšířena o některá nová ustanovení. Příkladem je rozšíření okruhu ujednání, která jsou považována za nepřiměřená (černá listina),³⁷⁸ nebo zákaz postihu spotřebitele v případě výkonu jeho práva od smlouvy odstoupit.³⁷⁹ Některé odlišnosti od směrnice 93/13 přetrvávají i v novém občanském zákoníku. Nový občanský zákoník stejně jako účinný občanský zákoník nerozlišuje, zda jsou smluvní ujednání sjednána individuálně, či nikoliv.

---

³⁷⁵ Za nejdůležitější novely občanského zákoníku v tomto směru považuji novelu provedenou zákonem č. 56/2006 Sb. a zákonem č. 155/2010 Sb.

³⁷⁶ Zakotveno v § 55 odst. 2 ObčZ.

³⁷⁷ Například zúžení jednostranné kogentnosti v § 1812 odst. 2 NOZ.

³⁷⁸ Viz § 1814 písm. j), k), l) NOZ.

³⁷⁹ Viz § 1818 NOZ.

Osobně toto nepovažuji za nedostatek, i když, jak bylo v předchozím výkladu uvedeno, je směrnice 93/13 v tomto méně přísná. Takto pojatá právní úprava totiž nedává prostor k obcházení ochrany spotřebitele, poskytnuté skrz úpravu nepřiměřených ujednání. *De lege ferenda* bych po vzoru německé právní úpravy uvítal, kdyby byl nový občanský zákoník doplněn o seznam ujednání, která mohou být považována za nepřiměřená (šedou listinu).

I další cíl rigorózní práce byl naplněn, neboť bylo zjištěno, že spotřebitelské spory bylo možné řešit v rozhodčím řízení v případě rozhodčích doložek sjednaných do 31. března 2012, a to i před rozhodci *ad hoc*. Současně bylo poukázáno na skutečnost, že i v tomto období bylo možné částečně poskytovat ochranu spotřebiteli. Velmi pozitivně vnímám novelizaci zákona o rozhodčím řízení, která přinesla nejen zvýšení úrovně ochrany spotřebitele, ale současně, dle mého názoru, zvýšila stupeň právní jistoty pro všechny účastníky rozhodčího řízení. Lze tedy doufat, že do budoucna již nebude docházet k podobným judikaturním změnám, jak tomu bylo ve vztahu k arbitrážním centrům. Osobně totiž negativně vnímám velmi nízkou úroveň právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodnutí. Za závažný nedostatek zákona o rozhodčím řízení považuji výjimku z informační povinnosti v § 3 odst. 6 ZoŘ pro stálé rozhodčí soudy, neboť si myslím, že tato výjimka jde proti smyslu novely zákona o rozhodčím řízení, která byla provedena zákonem č. 19/2012 Sb. *De lege ferenda* navrhuji zrušení zmíněné výjimky a rozšíření informační povinnosti zakotvené v § 3 odst. 5 ZoŘ i na stálé rozhodčí soudy. Drobný nedostatek, který představuje nesoulad § 34 odst. 1 a § 34 odst. 2 ZoŘ, by bylo vhodné odstranit technickou novelou zákona o rozhodčím řízení. Za vhodné také považuji jednoznačné vymezení vztahu mezi rozhodčím řízením a řízením před finančním arbitrem, prostřednictvím zakotvení překážky litispendence.

Posuzování ujednání z hlediska jejich přiměřenosti bude vzhledem k narůstajícímu objemu spotřebitelských závazkových vztahů nabývat na významu a i nadále bude platit, že množina možných nepřiměřených ujednání není uzavřená. Požadavek individuálního přístupu při testování přiměřenosti konkrétních smluvních ujednání jednotlivě i v souvislostech klade velké nároky na soudce, rozhodce, případně i na další osoby, které při své činnosti platnost smluvních ujednání posuzují. V tomto směru do budoucna věřím v pečlivé posuzování smluvních ujednání spolu s náležitým odůvodněním ze strany soudců a rozhodců.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje a sborníky

1. BEJČEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 585 s.
2. BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 625 s.
3. BĚLOHLÁVEK, Alexandr. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 679 s.
4. CSACH, Kristián. *Štandardné zmluvy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 331 s.
5. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s.
6. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 1. svazek § 1-487*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 1391 s.
7. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek § 488-880*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 1248 s.
8. ELIÁŠ, Karel, HAVEL, Bohumil. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 574 s.
9. FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář- II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 904 s.
10. FIALA, Josef, HURDÍK, Jan, SELUCKÁ, Markéta (ed). *Současné aktuální otázky spotřebitelského práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2008. 124 s.
11. HORÁČEK, Roman, MACEK, Jiří, Biskupová, Eva. *Sbírka správních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví. II. díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 630 s.
12. HOWELLS, Geraint, SCHULZE, Reiner (ed). *Modernising and Harmonising Consumer Contract Law*. München: Sellier European Law Publishers, 2009. 322 s.
13. HULVA, Tomáš. *Ochrana spotřebitele*. Praha: Aspi, a.s., 2005. 452 s.
14. CHRISTOU, Richard. *Boilerplate: practical clauses*. 4. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2005. 366 s.
15. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. 658 s.
16. KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2007. 272 s.

17. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s.
18. KNAPPOVÁ, Marta a kol., *Občanské právo hmotné 1*, 4. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. 524 s.
19. LISSE, Luděk a kol. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2012. 504 s.
20. LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a.s., 2012. 920 s.
21. MARTIN, A., Elizabeth. *A dictionary of law*. 5. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003. 551 s.
22. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 304 s.
23. MELZER, Filip. *Právní jednání a jeho výklad*. Brno: Václav Klemn – Vydavatelství a nakladatelství, 2009. 218 s.
24. NEBBIA, Paolisa. *Unfair Contract Terms in European Law, A Study in Comparative and EC Law*. Portland: Hart Publishing, 2007. 225 s.
25. RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 745 s.
26. SELUCKÁ, Markéta, *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 149 s.
27. SCHULTE-NÖLKE, Hans, TWIGG-FLESNER, Christian, EBERS, Martin. *EC consumer law compendium : the consumer acquis and its transposition in the member state*, München: Sellier European Law Publishers, 2008. 529 s.
28. SOMMA, Alessandro. *The Politics of the Draft Common Frame of Reference*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 248 s.
29. ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo I- Ústavní základy evropské unie*. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. 310 s.
30. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1397 s.
31. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1394 s.
32. ŠVESTKA, Jiří a kol., *Občanské právo hmotné 2*, 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 552 s.

33. TICHÝ, Luboš, VEČL, Tomáš (ed). *Vývoj evropského spotřebitelského práva (k návrhu směrnice o právech spotřebitele)*. Praha, Univerzita Karlova v Praze, 2009. 163 s.
34. TINTĚRA, Tomáš. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012. 128 s.
35. VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011. 204 s.
36. WILLET, Chris. *Fairness in consumer contracts: the case of unfair terms*. Aldershop: Ashgate Publishing, Ltd., 2007. 467 s.
37. WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*, 6. vydání. Praha: Linde, a.s., 2011. 711 s.

7.2 Časopisecké zdroje

38. BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Ochrana autonomie v rozhodčím řízení není absolutní. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 5, s. 171 - 180.
39. BĚLOHLÁVEK, Alexandr, ŘEZNÍČEK, Tomáš. Rozhodcovská způsobilost a seznam rozhodců pro spotřebitelské spory po novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 10, s. 442 – 457.
40. BĚLOHLÁVEK, Alexandr. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 42, č. 5, s. 15 – 19.
41. CARBOL, Karel. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 7, s. 303 - 311.
42. DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 41, č. 10, s. 29.
43. DOHNAL, Jakub. Obrana spotřebitele, nebo bránění obchodnímu styku? *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 66 – 69.
44. ELIÁŠ, Karel. *Fakultativní obchody 2. část* [online]. JURIŠTIK.cz, 17. července 2001 [cit. 22. listopadu 2010]. Dostupné na <http://obchodni.juristic.cz/134095/clanek/j_obchod2>.
45. HLAVÁČ, Adam. Soulad novely zákona o rozhodčím řízení s dosavadní soudní judikaturou. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 10, s. 458 - 462.

46. HORSKÁ, Jana, BURIAN, Jakub. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 4, s. 22 - 23.
47. HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 6, s. 168 - 174.
48. HULMÁK, Milan, TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 7, s. 189 - 202.
49. INCARDONA, Rossela, PONCIBÒ, Cristina. The average consumer, the unfair commercial practices directive, and the cognitive revolution., *Journal of Consumer Policy*, roč. 30, č. 1, s. 21 - 38.
50. KOTOUČOVÁ, Jiřina. K pojmu „spotřebitel“ v české právní úpravě. *Aplikované právo*, 2006, roč. 4, č. 1, s. 57 - 67.
51. KRAMPERA, Jan. Neplatnost nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 39, č. 1 - 2, s. 44 - 46.
52. LISSE, Luděk. *Rozhodčí doložky arbitrážních center ve světle recentní judikatury* [online]. iHNed.cz, 20. října 2010, [cit. 10. ledna 2011]. Dostupné na <<http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-47244330-rozhodci-dolozky-arbitraznich-center-ve-svetle-recentni-judikatury>>.
53. LISSE, Luděk. K otázce tzv. eurokonformního výkladu (obecně i zvláště ve vztahu k rozhodčím doložkám). *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 3, č. 2, s. 49 – 52.
54. LISSE, Luděk. Rozhodování rozhodce (nejen) podle zásad spravedlnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 7, s. 218 – 221.
55. LISSE, Luděk. *Rozhodčí soud nebo arbitrážní centrum* [online]. epravo.cz, 12. ledna 2011 [cit. 4. května 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>>.
56. LISSE, Luděk. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012* [online]. epravo.cz, 16. dubna 2012 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>.
57. MARK, Vanessa. Standart of Protection: In Search of the „Average consumer“ of EU Law in the Proposal for a Consumer Rights Directive. *European Review of Private Law*, roč. 19, č. 1, s. 25 – 42.

58. MELZER, Filip. Volba obchodního zákoníku a nabytí vlastnického práva od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 7, s. 261 - 264.
59. NĚMEČEK, Pavel. Zamyšlení nad § 652 odst. 2 ObchZ a § 55 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 12, s. 442 - 446.
60. PALLA, Tomáš. *Právnícká osoba jako spotřebitel? Už ne* [online]. epravo.cz, 16. července 2010 [cit. 15. února 2013]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>.
61. PALLA, Tomáš. *Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách – ANO či NE?* [online]. epravo.cz, 23. října 2008 [cit. 20. února 2013]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>>.
62. PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, roč. 41, č. 10, s. 17 - 26.
63. PIPKOVÁ, Hana. *Ochrana spotřebitele ve vztahu ke komunitárnímu právu* [online]. iHNed.cz, 31. srpna 2005 [cit. 17. února 2013]. Dostupné na http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10078260-16736570-F00000_d-ochrana-spotrebitel-ve-vztahu-ke-komunitarnimu-pravu>.
64. POSPÍŠIL, Petr. Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu?. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 10, s. 34 – 36.
65. RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikatoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?, *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40 č. 6, s. 15 - 22.
66. RABAN, Přemysl. *Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání* [online]. iHNed.cz, 18. listopadu 2009 [cit. 13. ledna 2013]. Dostupné na <http://domaci.ihned.cz/c1-39116820-drobní-dlužníci-a-zakazaná-smluvní-ujednání>>.
67. ŘEZNIČKOVÁ, Iva. Co přinese nová směrnice o právech spotřebitelů?. *Právní rádce*, 2013, roč. 21, č. 3, s. 28 – 31.
68. SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními rozdíly. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 513 - 517.
69. SLOVÁČEK, David. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 9, s. 331 - 334.
70. SOKOL, Tomáš. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 6, s. 22 - 23.

71. SOKOL, Tomáš. *Nepříjemné mrazení v zádech* [online]. epravo.cz, 26. září. 2008 [cit. 1. května 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/neprijemne-mrazeni-v-zadech-55222.html>>.
72. SVATOŠ, Martin. Nestrannost a nezávislost rozhodců. Od konfliktu zájmů k přátelství na sociálních sítích. *Právní rádce*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 34 - 37.
73. TAUCHENOVÁ, Kateřina. *Všechny spory o poplatky nelze rozhodnout stejně, říká soudce o zamítnutí žaloby na ČSOB* [online]. iHNeD.cz, 28. května 2013 [cit. 29. května 2013]. Dostupné na <<http://byznys.ihned.cz/c1-59951480-rozhovor-soudce-o-zamitnuti-zaloby-na-csob>>.
74. TĚGL, Petr. Další úvahy o dobré víře v subjektivním smyslu. *Ad notam*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 183 - 189.
75. THALER, Richard. Toward a positive theory of consumer choice. *Journal of Economics Behavior and Organization*, roč. 1, č. 1, s. 39 - 60.
76. TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*, 2009, roč. 6, č. 9, s. 368 - 372.
77. VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie*, 2010, roč. 40, č. 5, s. 35 - 37.
78. VÍTOVÁ, Blanka. Vybrané aspekty soukromoprávní ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 9, s. 306 - 318.
79. VYMAZAL, Lukáš. *K zákazu úročení příslušenství* [online]. iHned.cz, 24. dubna 2008 [cit. 12. února 2013]. Dostupné na <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-24216650-k-zakazu-uroceni-prislusenstvi>>.
80. VYMAZAL, Lukáš. Ochrana Spotřebitele a její meze v obchodním závazkovém právu. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 2, s. 33 - 42.

7.3 Soudní rozhodnutí

7.3.1 Soudní rozhodnutí soudů České republiky

81. nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94
82. nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97
83. nález Ústavního soudu ze dne 8. července 1999, sp. zn. III. ÚS 140/99
84. usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02
85. nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04

86. nález Ústavního soudu ze dne 7. března 2007, sp. zn. I. ÚS 722/05
87. usnesení Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08
88. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08
89. nález Ústavního soudu ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09
90. nález Ústavního soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10-1
91. nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07
92. usnesení Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10
93. nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10-1
94. nález Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2012, sp. zn. I. ÚS 1930/11-1
95. nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11-1
96. nález Ústavního soudu ze dne 16. ledna 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12
97. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96
98. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2002, sp. zn. 22 Nd 228/2002
99. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2004, sp. zn. 35 Odo 101/2002
100. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003
101. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006
102. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 33 Odo 805/2005
103. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 3907/2007
104. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008
105. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 32 Odo 873/2006
106. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2009, sp. zn. 23 Cdo 2032/2008
107. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2009, sp. zn. 21 Cdo 2559/2008
108. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008
109. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. září 2010, sp. zn. 33 Cdo 4601/2008
110. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 33 Cdo 3455/2009
111. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010
112. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sp. zn. 30 Cdo 4415/2010
113. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010
114. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2012, sp. zn. 23 Cdo 2589/2010
115. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010
116. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2013, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010
117. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. března 2006, sp. zn. 3 As 60/2005
118. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. července 2008, sp. zn. 4 As 90/2006-123

119. rozsudek Nejvyšší správního soudu ze dne 25. května 2012, sp. zn. 5 As 37/2011-111
120. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008
121. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. července 2010, sp. zn. 7 Cmo 136/2010
122. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. července 2009, sp. zn. 12 Cmo 2/2009
123. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. srpna 2010, sp. zn. 39 Co 88/2010
124. rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 14. prosince 2009, sp. zn. 33 C 68/2008
125. rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 27. září 2010, sp. zn. 30 C 245/2009
126. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 10. února 2010, sp. zn. 29 Co 552/2009
127. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 5. října 2010, sp. zn. 21 Co 629/2010
128. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. března 2010, sp. zn. 33 Cm 13/2009
129. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. června 2010, sp. zn. 36 Co 94/2010
130. rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka v Jihlavě ze dne 9. března 2011, sp. zn. 54 Co 946/2010
131. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. března 2008, sp. zn. 5 Co 488/2008
132. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. října 2012, sp. zn. 7 Co 1944/2012
133. rozsudek Okresního soudu v Chebu ze dne 31. května 2010, sp. zn. 15 C 410/2009
134. rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 1. listopadu 2010, sp. zn. 121 EC 12/2009

7.3.2 Soudní rozhodnutí soudů Slovenské republiky

135. usnesení Ústavního soudu SR ze dne 24. února 2011, sp. zn. IV. ÚS 55/2011-19
136. rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 21. března 2012, sp. zn. 6 Cdo 1/2012
137. usnesení Krajského soudu v Trnavě ze dne 31. května 2010, sp. zn. 10 CoE/70/2010-42
138. usnesení Okresního soudu ve Zvoleně ze dne 8. dubna 2010, sp. zn. 21 Er/1390/2009-7
139. usnesení Krajského soudu v Prešově ze dne 5. května 2010, sp. zn. 3 CoE 29/2010

7.3.3 Soudní rozhodnutí soudů Rakouské republiky

- 140. rozsudek Oberster Gerichtshof ze dne 6. září 2001, sp. zn. 2Ob198/01h
- 141. rozsudek Oberster Gerichtshof ze dne 14. července 2005, sp. zn. 6Ob135/05d

7.3.4 Soudní rozhodnutí soudů Německé republiky

- 142. rozsudek Bundesgerichtshof ze dne 22. prosince 2004, sp. zn. VIII ZR 91/04
- 143. rozsudek Bundesgerichtshof ze dne 7. června 2011, sp. zn. XI ZR 388/10

7.3.5 Soudní rozhodnutí soudů Velké Británie

- 144. House of Lords: Rozsudek ze dne 25. října 2001, *The Director General of Fair Trading v First National Bank plc*, UKHL 52

7.3.6 Soudní rozhodnutí Soudního dvora

- 145. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, *Van Duyn v. Home Office*, C-41/74, Sb. rozh. (1974), s. 01337
- 146. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 9. března 1978, *Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA*, C-106/77, Sb. rozh. (1978) s. 00629
- 147. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 10. dubna 1984, *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen*, C-14/83, Sb. rozh. (1984) s. 01891
- 148. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. února 1986, *M. H. Marshall proti Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching)*, C-152/84, Sb. rozh. (1986) s. 00723
- 149. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 19. listopadu 1991, *Andrea Francovich a Danila Bonifaci a další proti Italské republice*, C-6/90, Sb. rozh. (1991) s. I-05357
- 150. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 17. července 1997, *Benincasa v Dentalkit*, C-269/95, Sb. rozh. (1997) s. I-03767
- 151. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 16. července 1998, *Gut Springenheide GmbH and Rudolf Tusky v Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung*, C-210/96, Sb. rozh. (1998) s. I-4657
- 152. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 13. ledna 2000, *Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v Lancaster Group GmbH*, C-220/98, Sb. rozh. (2000) s. I-00117
- 153. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 27. června 2000, *Océano Grupo Editorial SA proti Roció Murciano Quintero (C-240/98) a Salvat Editores SA proti José M.*

- Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) a Emilio Vinas Feliú (C-244/98),* Věc C-240/98 až C-244/98, Sb. rozh. (2000) s. I-04941
154. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. listopadu 2001, *Cape Snc proti Idealservice Srl a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl*, spojená věc C-541/99 a C-542/99, Sb. rozh. (2001) s. I-09049
155. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 2002, *Komise Evropských společenství proti Švédskému Království*, C-478/99, Sb. rozh. (2002) s. I-04147
156. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, *Cofidis SA proti Jean-Louis Fredout*, C-473/00, Sb. rozh. (2002) s. I-10875
157. Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 8. září 2005, *CeWe Color AG & Co. OHG*, Spojené věci T-178/03 a T-179/03, Sb. rozh. s. II-3105
158. Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 26. října 2006, *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*, C-168/05, Sb. rozh. s. I-10421
159. Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 4. června 2009, *Pannon GSM Zrt proti Erzsébet Sustikné Győrfi*, C-243/0, Sb. rozh. s. I-4713
160. Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 6. října 2009, *Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira*, C-40/08, Sb. rozh. s. I-09579
161. Soudní dvůr (rozsudky po roce 2004): Rozsudek ze dne 14. června 2012, *Banco Español de Crédito SA proti Joaquín Calderón Camino*, C-618/10, Sb. rozh. – dosud nezveřejněn.

7.4 Právní předpisy

7.4.1 Právní předpisy České republiky

162. aktuální znění: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
163. historická verze: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 367/2000 Sb., účinném ke dni 1. ledna 2001
164. aktuální znění: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

165. aktuální znění: zákon č. 64/1986 Sb., o české obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů
166. aktuální znění: zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů
167. aktuální znění: zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
168. aktuální znění: zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů
169. aktuální znění: zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů
170. aktuální znění: zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
171. historická verze: zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění zákona č. 466/2011 Sb., účinném ke dni 30. prosinci 2011
172. aktuální znění: zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
173. aktuální znění: zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů
174. aktuální znění: zákon č. 56/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů
175. aktuální znění: zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
176. aktuální znění: zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů
177. aktuální znění: zákon č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, ve znění pozdějších předpisů
178. aktuální znění: zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, ve znění pozdějších předpisů
179. aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

7.4.2 Právní předpisy Evropské unie

180. legislativa ES/EU: Směrnice Rady 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory
181. legislativa ES/EU: směrnice Rady 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
182. legislativa ES/EU: směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku
183. legislativa ES/EU: směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES, o nekalých obchodních praktikách
184. legislativa ES/EU: směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES, o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacího zařízení (timeshare), o dlouhodobých rekreačních produktech o dalším prodeji a o výměně.
185. legislativa ES/EU: směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS
186. legislativa ES/EU: směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011, o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES
187. legislativa ES/EU: Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů ze dne 8. října 2008, [KOM (2008)] 614 v konečném znění
188. legislativa ES/EU: návrh směrnice EP a Rady o alternativním řešení sporů u spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES, ze dne 29. listopadu 2011, KOM (2011), 793 v konečném znění, 2011/0373 (COD), [cit. 29. dubna 2013]. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0793:FIN:CS:PDF>.

7.4.3 Zahraniční právní předpisy

189. aktuální znění: zákon č. 40/1964 Zb., občianský zákonník, ve znění pozdějších předpisů
190. aktuální znění: zákon č. 244/2002 Zb., o rozhodcovskom konaní, ve znění pozdějších předpisů
191. aktuální znění: Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

192. aktuální znění: Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů

7.5 Ostatní zdroje

193. ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 159 s.
194. Důvodová zpráva k zákonu č. 367/2000, sněmovní tisk č. 465/0
195. Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2006 Sb., sněmovní tisk 1061/0
196. Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., sněmovní tisk č. 371/0
197. Stanovisko Vlády ČR k sněmovnímu tisku č. 78/0 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 6. října 2010 [cit. 30. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=1>>
198. Návrh novely zákona č. 145/2010 Sb. a zákona č. 216/1994 Sb., sněmovní tisk č. 78/0, [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [cit. 30. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=78&CT1=0>>
199. Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky [online]. soud.cz [cit. 17. dubna 2013]. Dostupné na <<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>>
200. Smluvní ujednání služby Seznam TIP [online], tip.seznam.cz, 1. listopadu 2011 [cit. 10. března 2013]. Dostupné na <<http://tip.seznam.cz/smluvni-podminky>>
201. vzorová výzva advokátní kanceláře TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI, [online]. Poplatkyzpet.cz, [cit. 4. května 2013]. Dostupné na <http://www.poplatkyzpet.cz/images/Vzorova_vyzva.pdf>
202. tisková zpráva Finančního arbitra [online]. Kancelář finančního arbitra, organizační složka státu, 30. 4. 2013 [cit. 4. května 2013]. Dostupné na <<http://www.finarbitr.cz/cs/aktuality/financni-arbitr-vydal-prvni-rozhodnuti-ve-sporu-o-poplatek-254.html>>

8 Shrnutí, klíčová slova

8.1 Summary

This thesis is focused on questions of consumer protection from unfair terms. The aim of the thesis is to show way of using test of fairness, because contract conditions, which do not succeed in the test of fairness, are considered as unfair terms. The Czech consumer protection legislation differs from the European Union legislation in essential points, on which the Czech legislation is founded. In the thesis the attention is devoted to the comparison of the Czech legislation with the Council directive No. 93/13/EEC about unfair conditions in consumer contracts. The author of this thesis introduces solution of problematic situations caused by incorrect transposition of the European Union legislation to the Czech legislation.

Another essential part of the thesis comprises the issue of consumer protection in arbitration proceedings. This segment of the thesis concerns with question of solving consumer's disputes in arbitration proceedings before and after consumer amendment of arbitration act carried out by Act No. 19/2012 Coll.

The author of the thesis uses mainly Czech but also foreign, especially German legislation, including relevant case law and explanatory reports. Specialized literature played a very important role in the study of the issue, presented by books but also articles in specialized periodicals and proceedings. The foreign literature was used due to certain fragmentation of the Czech specialized literature.

The thesis is divided into six chapters with regard to lucidity and logical structure. The first chapter presents brief introduction to examined issues and mentions the work methodology. The second chapter describes the importance of European origin of the Czech consumer protection legislation and defines the basic terminology, which is used in the thesis. Furthermore, this chapter is concerned about the application scope of legislation. The second chapter also gives a comprehensive treatise on unfair terms including the test of fairness and the comparison with Council directive No. 93/13/EEC. The third chapter is focused on consumer protection in arbitration proceedings. The following fourth chapter deals with an application of the test of fairness to frequent contract terms, which occur in the consumer contracts. The fifth chapter is devoted to consumer protection legislation in the new civil code. The sixth chapter includes final resume of the insufficiencies of the Czech legislation and the evaluation of the accomplishment of the aims of the thesis. The bibliography, abstract, key words and appendix follow.

8.2 Shrnutí

Rigorózní práce se zabývá problematikou ochrany spotřebitele před nepřiměřenými ujednáními. Podstatou práce je ukázat způsob, jakým lze používat test přiměřenosti, protože smluvní ujednání, která nevyhoví testu přiměřenosti, jsou považována za nepřiměřená. Česká právní úprava ochrany spotřebitele se liší v podstatných bodech od úpravy v legislativě EU, ze které vychází. V rigorózní práci je proto věnována pozornost srovnání české právní úpravy se směrnicí Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Autor práce představuje řešení problematických situací způsobených nesprávnou transpozicí evropské legislativy do českého právního řádu.

Další podstatnou část rigorózní práce tvoří problematika ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení. Tato část práce se zabývá otázkou řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení před a po spotřebitelské novele zákona o rozhodčím řízení, provedené zákonem č. 19/2012 Sb.

Mezi hlavní použité zdroje řadí autor rigorózní práce především české, ale i zahraniční, zejména německé právní předpisy, včetně příslušné judikatury a důvodových zpráv. Nezastupitelnou roli při studiu problematiky měla rovněž odborná literatura reprezentovaná jak knižními publikacemi, tak články v odborných periodikách a sbornících. Vzhledem k jisté fragmentárnosti české odborné literatury byla rovněž užita rovněž literatura zahraniční.

Rigorózní práce je s ohledem na přehlednost a logickou strukturu členěna celkem do šesti kapitol. První kapitola přináší stručný úvod do zkoumané problematiky a uvádí metodiku práce. Druhá kapitola popisuje důležitost evropského původu české právní úpravy ochrany spotřebitele a obsahuje vymezení základních pojmů, které jsou následně v práci užívány. Kapitola se zabývá také rozsahem aplikace úpravy. Druhá kapitola dále poskytuje ucelené pojednání o nepřiměřených ujednáních včetně testu přiměřenosti a srovnání s úpravou ve směrnicí Rady č. 93/13/EHS. Třetí kapitola je zaměřena na ochranu spotřebitele v rozhodčím řízení. V následující čtvrté kapitole je pak aplikován test přiměřenosti na frekventovaná smluvní ujednání, jež se vyskytují ve spotřebitelských smlouvách. Pátá kapitola je věnována právní úpravě ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. Šestá kapitola obsahuje závěrečné shrnutí nedostatků české právní úpravy a zhodnocení naplnění cílů rigorózní práce. Následuje bibliografie, shrnutí rigorózní práce, klíčová slova a příloha.

8.3 Klíčová slova

Spotřebitel, průměrný spotřebitel, ochrana spotřebitele, nový občanský zákoník, směrnice Rady 93/13/EHS, nepřiměřená ujednání, černá listina, šedá listina, spotřebitelská smlouva, test přiměřenosti, srozumitelnost, rozhodčí řízení, rozhodčí doložka, rozhodce, rozhodčí soud

8.4 Key words

Consumer, average consumer, consumer protection, new civil code, Council Directive 93/13/EEC, unfair terms, black list, gray list, consumer contract, test of fairness, intelligibility, arbitration proceedings, arbitration clause, arbiter, arbitration court

9 Příloha

9.1 Příloha č. 1

Kategorie omezení autonomie vůle ve spotřebitelských smlouvách dle občanského zákoníku

Spotřebitelská smlouva	Prostředky kategorie K1
Spotřebitelská smlouva sjednávána za specifických okolností	Prostředky kategorie K1+K2
Spotřebitelská smlouva se specifickým předmětem	Prostředky kategorie K1+K3
Spotřebitelská smlouva sjednávána za specifických okolností se specifickým předmětem	Prostředky kategorie K1+K2+K3